

ESKİ TÜRK ŞİİRİ'NDE ÖZNE VE NESNELERİN YAPISI

Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yeni Türk Dili Bilim Dalı

Mehmet SARIKÖSE

Danışman: Doç. Dr. Bilge ÖZKAN NALBANT

Haziran 2016
DENİZLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Anabilim Dalı, YENİ TÜRK DİLİ Bilim Dalı öğrencisi MEHMET SARIKÖSE tarafından DOÇ. DR. BİLGE ÖZKAN NALBANT yönetiminde hazırlanan **ESKİ TÜRK ŞİİRİNDE ÖZNE VE NESNELERİN YAPISI** başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 24.06.2016 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

PROF.DR. CEYHUN VEDAT UYGUR

Jüri Başkanı

DOÇ.DR. ABDULLAH KÖK

Jüri Üyesi

DOÇ.DR.BİLGEÖZKAN NALBANT

Jüri Üyesi

13/07/2016 Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 13/15.. sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Kenan COYAN
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza

:

Öğrenci Adı Soyadı : Mehmet SARIKÖSE

ÖN SÖZ

744'te Basmıl ve Karluklarla birleşip Göktürk hâkimiyetine son veren, Ötüken'de kendi kağanlıklarını kurarak tarih sahnesine çıkan Uygurlar; Türk tarihinin, medeniyetinin ve dilinin şekillenmesinde gerek benimsedikleri Maniheizm ve Budizm gibi farklı inanışlar gerek bu din ve kültürlerin etkisi ile ortaya koydukları eserler gerekse yerleşik yaşama geçişleriyle farklı bir rol oynamışlardır. Benimsedikleri dinlerin etkisi ile çeviri ve dinî ağırlıklı bir edebiyat oluşturan Uygurlar; Türk dilinin ve edebiyatının gelişmesinde, şekillenmesinde ve güçlenmesinde önemli bir etken olmuştur.

Günümüzde eski Türk şiiri üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde eski Türk şiirinin en eski yazılı örneklerinin Uygurlar döneminden kaldığı görülür. Genellikle dinî metinlerin çevirisinden ibaret yazılı ürünleri bulunan eski Uygurların manzum ürünlerinin birçoğunun özgün ve telif olduğu bilinmektedir. Bu manzum parçalar, eski Türklerin şiir anlayışlarını, şiirlerde kullandıkları nazım biçimleri ve ölçülerini, edebî anlayışlarını ve dil anlayışlarını göstermeleri bakımından önemlidir. Bu manzum parçalar, araştırmacılara geçmişten günümüze Türklerin edebiyat ve dil anlayışlarının karşılaştırılmasında, değerlendirilmesinde, Türk dilinin ve edebiyatının geçirdiği değişim ve dönüşümü göstermesi bakımından önemli birer başvuru kaynağıdır.

Bu çalışmada Reşit Rahmeti Arat'ın *Eski Türk Şiiri* adlı eserinde bir araya topladığı ve eski Türk şiirinin en eski yazılı parçaları olan şiirlerin özne ve nesne yapıları incelenmeye çalışılmıştır. Çalışma; inceleme, değerlendirme ve sonuç bölümleri olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. İnceleme bölümünde *Eski Türk Şiiri* adlı eserde bir araya getirilen ve eski Türk şiirinin ilk parçaları olarak değerlendirilen şiirlerin özne ve nesne yapılarının yapısal bir tahlili yapılmıştır. Özne ve nesnelere, sözcüklerden oluşanlar ve sözcük gruplarından oluşanlar olmak üzere iki ana grupta ele alınmıştır. Her grup kendi yapılarının oluşumlarını gösteren diğer alt gruplara ayrılmıştır. Aynı yapıya sahip özne veya nesnelere geçtiği dize numaraları o yapının başlığı altında sıralanmış, söz konusu yapıya uygun düşen ve o sıralamada yapıyla ilk kez karşılaşılan dizedeki özne veya nesne örnek olarak verilmiştir. Tezin değerlendirme bölümünde inceleme sonucunda elde edilen verilere dayanarak yapıların özne ve nesnelere göre dağılımları gösterilmiş, bu veriler tablo ve grafiklerle desteklenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise hem özne ve nesne yapılarının incelenmesi sonucunda

hem de bu incelemelerden elde edilen veriler sonucunda ulaşılan bilgilerin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Bu tez çalışması boyunca teşvik ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Bilge zkan Nalbant'a ve bu çalışma sırasında benden akademik ve manevi desteğini esirgemeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. Mehmet Vefa Nalbant'a teşekkürü bir borç bilirim. Yine bu çalışma sırasında bana her zaman destek olan ve yardım eden eşim İlknur Sarıköse'ye de teşekkür ederim. Ayrıca üzerinde çalışılan bu metinleri daha önceden *Eski Türk şiri* adlı eserinde hazırlayıp yayınlayan Reşit Rahmeti Arat'ı rahmetle ve hayırla anmayı da bir borç bilirim.

Mehmet SARIKÖSE

ÖZET

ESKİ TÜRK ŞİİRİ'NDE ÖZNE VE NESNELERİN YAPISI

Sarıköse, Mehmet
Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD
Tez Yöneticisi: Doç. Bilge ÖZKAN NALBANT
Haziran 2016, 127 sayfa

“Eski Türk Şiiri’nde Özne ve Nesnelere Yapısı” adını verdiğimiz bu tezde Reşit Rahmeti ARAT’ın *Eski Türk Şiiri* adlı eserinde bir araya getirdiği Eski Türkçe şiirlerin özne ve nesne yapıları incelenmiştir.

Çalışmamızın giriş bölümünde Eski Uygurların tarihi ve edebiyatı ile cümlelerin öğeleri olarak özne ve nesnelere; terim, yapı ve sözdizimsel değerleri hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmamızın inceleme bölümünde *Eski Türk Şiiri* adlı eserde yer alan şiirlerin özne ve nesne yapıları incelenmiş ve sınıflandırılmıştır. Tezimizin değerlendirme bölümünde ise incelememiz sonucunda elde ettiğimiz verilere dayanarak özne ve nesne yapılarının dağılımları tablo ve grafiklerle gösterilmiştir. Son bölümde ise elde ettiğimiz verilerin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Eserin sonunda ise konuyla ilgili kaynakçaya yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Eski Türk şiiri, özne, nesne, sentaks, sözcük grupları.

ABSTRACT**THE SUBJECT AND OBJECT STRUCTURE IN OLD TURKIC POEM**

Sarıköse, Mehmet
Graduation Thesis, Turkish Language And Literature Program
Adviser of Thesis: Doç. Bilge ÖZKAN NALBANT
June 2016, 127 pages

In the thesis that we name after “*The Subject and Object Structure in Old Turkic Poem*” the subject-object structure of old Turkic poems compiled by Reşit Rahmeti Arat under the name of “*Eski Türk Şiiri*” is studied.

In the introductory chapter, the information about the history and literature of Old Uigurs and also about the subject and object term, structure and syntactical relations as a part of sentence elements is granted.

In the examination chapter, the subject and object structure of the poems that take place in “*Eski Türk Şiiri*” is studied and classified. In the assessment chapter of the thesis, the variance of subject-object structure is demonstrated with charts and graphics based on the datum that we obtain as a result of our study. In the final chapter, the overall assessment of the datum that we obtain is carried out. The bibliography related to the study is given place at the end of work.

Key words: Old Turkic poem, subject, object, syntax, phrases

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
GRAFİKLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
İŞARETLER DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
GİRİŞ	1

1. İNCELEME

1.1. ÖZNELERİN İNCELEMESİ	29
1.1.1. Sözcüklerden Oluşan Özneler	29
1.1.1.1. İsimlerden Oluşan Özneler	29
1.1.1.2. Zamirlerden Oluşan Özneler	29
1.1.2. Sözcük Gruplarından Oluşan Özneler	30
1.1.2.1. Tamlamalardan Oluşan Özneler	30
1. İsim Tamlamalarından Oluşan Özneler	30
1.1. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı Zamirden Oluşan İsim Tamlaması	30
1.2. Tamlayanı Zamirden, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	30
1.3. Tamlayanı Zamirden, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan İsim Tamlaması	30
1.4. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan İsim Tamlaması	30
1.5. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	31
1.6. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	32
1.7. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	32
1.8. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	34
1.9. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	35
1.10. Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	36
1.11. Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	36
1.12. Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	36
1.13. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	37
1.14. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Zamirden Oluşan İsim Tamlaması	37
1.15. Tamlayanı Birleşik İsim Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	37
1.16. Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	37

1.17.	Tamlayanı ve Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	38
1.18.	Tamlayanı Zamirden, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	38
1.19.	Tamlayanı İsimden, Tamlananı Zamirden Oluşan İsim Tamlaması	38
1.20.	Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	38
1.21.	Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan İsim Tamlaması	39
1.22.	Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	39
1.23.	Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	39
1.24.	Tamlayanı İsimden, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	40
1.25.	Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	40
2.	Sıfat Tamlamalarından Oluşan Özneler	41
2.1.	Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	41
2.2.	Tamlayanı Zarf Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	41
2.3.	Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	42
2.4.	Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	42
2.5.	Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	42
2.6.	Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	43
2.7.	Tamlayanı Zarf Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	44
2.8.	Tamlayanı Zarf Grubundan, Tamlananı Bağlama Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması	44
2.9.	Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı Unvan Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması	44
2.10.	Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	45
2.11.	Tamlayanı ve Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	45
2.12.	Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	45
2.13.	Tamlayanı Kısaltma Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	46
2.14.	Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	46
2.15.	Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	47
2.16.	Tamlayanı Kısaltma Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	47

2.17.	Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Unvan Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması	47
2.18.	Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	48
2.19.	Tamlayanı ve Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması	48
2.20.	Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	49
2.21.	Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	49
2.22.	Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması	49
1.1.2.2.	Tekrar Gruplarından Oluşan Özneler	50
1.	Cümleciklerden Oluşan Tekrar Grubu	50
2.	İsimlerden Oluşan Tekrar Grubu	50
3.	Sözcük Gruplarından Oluşan Tekrar Grubu	50
1.1.2.3.	Unvan Gruplarından Oluşan Özneler	50
1.1.2.4.	Birleşik İsim Gruplarından Oluşan Özneler	51
1.1.2.5.	Bağlama Gruplarından Oluşan Özneler	52
1.	Zamirlerden Oluşan Bağlama Grubu	52
2.	Sözcük Gruplarından Oluşan Bağlama Grubu	52
1.1.2.6.	Cümleciklerden Oluşan Özneler	52
1.	Sıfat Cümleciklerinden Oluşan Özneler.....	52
1.1.2.7.	Açıklama Cümleciğinden Oluşan Özne	53
1.2.	NESNELERİN İNCELEMESİ	54
1.2.1.	Sözcüklerden Oluşan Nesnelere	54
1.2.1.1.	İsimlerden Oluşan Nesnelere	54
1.2.1.2.	Zamirlerden Oluşan Nesnelere	54
1.2.2.	Sözcük Gruplarından Oluşan Nesnelere	55
1.2.2.1.	Tamlamalardan Oluşan Nesnelere	55
1.	İsim Tamlamalarından Oluşan Nesnelere	55
1.1.	Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	55
1.2.	Tamlayanı Zamirden, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	55
1.3.	Tamlayanı ve Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	55
1.4.	Tamlayanı Zamirden, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	56
1.5.	Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	56
1.6.	Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	57
1.7.	Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	57
1.8.	Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Zamirden Oluşan İsim Tamlaması	58
1.9.	Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	58

1.10. Tamlayanı ve Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan İsim Tamlaması	58
1.11. Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	59
1.12. Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	59
1.13. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	59
1.14. Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	61
1.15. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması.....	61
1.16. Tamlayanı İsimden, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	62
1.17. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	62
1.18. Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	64
1.19. Tamlayanı İsimden, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	65
1.20. Tamlayanı ve Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	65
1.21. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan İsim Tamlaması	65
1.22. Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması.....	65
1.23. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	66
2. Sıfat Tamlamalarından Oluşan Nesnelər	66
2.1. Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	66
2.2. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	67
2.3. Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	67
2.4. Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	68
2.5. Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	69
2.6. Tamlayanı Kısaltma Grubundan, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması	69
2.7. Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması.....	69
2.8. Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	70
2.9. Tamlayanı Zarf Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	71
2.10. Tamlayanı ve Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması	71

2.11.	Tamlayanı Edat Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	72
2.12.	Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	72
2.13.	Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	72
2.14.	Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	72
2.15.	Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	73
2.16.	Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	74
2.17.	Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı Cümlecikten Oluşan Sıfat Tamlaması	74
2.18.	Tamlayanı Bağlama Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	75
2.19.	Tamlayanı Edat Grubundan, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	75
1.2.2.2.	Tekrar Grubundan Oluşan Nesnelere	75
1.	İsimlerden Oluşan Tekrar Grubu	75
2.	Cümlecikten ve Sıfat Tamlamasından Oluşan Tekrar Grubu	75
3.	İsim Tamlamalarından Oluşan Tekrar Grubu	76
1.2.2.3.	Birleşik İsim Grubundan Oluşan Nesne	76
1.2.2.4.	Unvan Grubundan Oluşan Nesnelere	76
1.2.2.5.	Cümleciklerden Oluşan Nesnelere	76
1.	İsim Cümleciklerinden Oluşan Nesnelere	76
2.	Sıfat Cümleciklerinden Oluşan Nesnelere	77
1.2.2.6.	Açıklama Cümleciklerinden Oluşan Nesnelere	78
2. DEĞERLENDİRME		
2.1.	ÖZNELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	83
2.1.1.	Sözcüklerden Oluşan Özneler	84
2.1.1.1.	İsimlerden Oluşan Özneler	85
2.1.1.2.	Zamirlerden Oluşan Özneler	86
2.1.2.	Sözcük Gruplarından Oluşan Özneler	87
2.1.2.1.	Tamlamalardan Oluşan Özneler	88
1.	İsim Tamlamalarından Oluşan Özneler	89
2.	Sıfat Tamlamalarından Oluşan Özneler	93
2.1.2.2.	Tekrar Gruplarından Oluşan Özneler	97
2.1.2.3.	Unvan Gruplarından Oluşan Özneler	98
2.1.2.4.	Birleşik İsim Gruplarından Oluşan Özneler	99
2.1.2.5.	Bağlama Gruplarından Oluşan Özneler	100
2.1.2.6.	Cümleciklerden Oluşan Özneler	101
2.1.2.7.	Açıklama Cümleciklerinden Oluşan Özne	101
2.2.	NESNELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	101
2.2.1.	Sözcüklerden Oluşan Nesnelere	102
2.2.1.1.	İsimlerden Oluşan Nesnelere	103
2.2.1.2.	Zamirlerden Oluşan Nesnelere	104
2.2.2.	Sözcük Gruplarından Oluşan Nesnelere	105
2.2.2.1.	Tamlamalardan Oluşan Nesnelere	106
1.	İsim Tamlamalarından Oluşan Nesnelere	107

2. Sıfat Tamlamalarından Oluşan Nesnelere	110
2.2.2.2. Tekrar Gruplarından Oluşan Nesnelere	113
2.2.2.3. Birleşik İsim Gruplarından Oluşan Nesnelere	114
2.2.2.4. Unvan Gruplarından Oluşan Nesnelere	114
2.2.2.5. Cümleciklerden Oluşan Nesnelere	115
2.2.2.6. Açıklama Cümleciklerinden Oluşan Nesnelere	115
SONUÇ	120
KAYNAKLAR	122
ÖZGEÇMİŞ	127

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	84
Grafik 2. Sözcüklerden Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	85
Grafik 3. İsimlerden Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	86
Grafik 4. Zamirlerden Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	87
Grafik 5. Sözcük Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	88
Grafik 6. Tamlamalardan Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	89
Grafik 7. Tekrar Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	98
Grafik 8. Unvan Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	99
Grafik 9. Birleşik İsim Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı ...	100
Grafik 10. Bağlama Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	101
Grafik 11. Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	102
Grafik 12. Sözcüklerden Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	103
Grafik 13. İsimlerden Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	104
Grafik 14. Zamirlerden Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	105
Grafik 15. Sözcük Gruplarından Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	106
Grafik 16. Tamlamalardan Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	107
Grafik 17. Tekrar Gruplarından Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	114
Grafik 18. Cümleciklerden Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	115

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	83
Tablo 2. Sözcüklerden Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	84
Tablo 3. İsimlerden Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	85
Tablo 4. Zamirlerden Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	86
Tablo 5. Sözcük Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	87
Tablo 6. Tamlamalardan Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	88
Tablo 7. İsim Tamlamalarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	91
Tablo 8. Sıfat Tamlamalarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	95
Tablo 9. Tekrar Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	97
Tablo 10. Unvan Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	98
Tablo 11. Birleşik İsim Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	99
Tablo 12. Bağlama Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı	100
Tablo 13. Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	102
Tablo 14. Sözcüklerden Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	102
Tablo 15. İsimlerden Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	103
Tablo 16. Zamirlerden Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	104
Tablo 17. Sözcük Gruplarından Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	105
Tablo 18. Tamlamalardan Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	106
Tablo 19. İsim Tamlamalarından Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	108
Tablo 20. Sıfat Tamlamalarından Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	112
Tablo 21. Tekrar Gruplarından Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	113
Tablo 22. Cümleciklerden Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı	115
Tablo 23. Açıklama Cümleciklerinden Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı ..	117

İŞARETLER DİZİNİ

→	Ögenin bağlandığı ögeye gidiş yönünü gösterir.
←	Ögenin bağlandığı ögeye gidiş yönünü gösterir.
(Ögenin açılışını gösterir.
)	Ögenin kapanışını gösterir.
/.../	Araya girmiş ögeyi gösterir.
/.. /	Metinde okunamayan ögeyi gösterir.
[Düşen ögenin açılışını gösterir.
]	Düşen ögenin kapanışını gösterir.

KISALTMALAR DİZİNİ

AC.	: Açıklama cümlecığı
ahe.	: Ayrılma hali eki
ait. e.	: Aitlik eki
ayr. gr.	: Ayrılma grubu
bağ.	: Bağlaç
bağl. gr.	: Bağlama grubu
BFK	: Birleşik fiil kökü
bhe.	: Belirtme hali eki
Bİ.	: Birleşik isim
Bİ. Gr.	: Birleşik isim grubu
Bil. E.	: Bildirme enklitiğı
BN.	: Belirtili nesne
bul. he.	: Bulunma hali eki
CC	: Cümlecik
dgze.	: Duyulan geçmiş zaman eki
DLT	: Divanü Lügati't Türk
e.	: Edat
e. gr.	: Edat grubu
efe.	: Ek-fiil eki
enk. e.	: Enklitik edatı
eş. e.	: Eşitlik eki
FK	: Fiil kökü
gze.	: Geniş zaman eki
is.	: İsim
ife.	: İsim-fiil eki
ihe.	: İlgi hali eki
ike.	: İstek kipi eki
İT	: İsim tamlaması
iye. e.	: İyelik eki
kıs. gr.	: Kısaltma grubu
kuv. e.	: Kuvvetlendirme edatı
N	: Nesne
Ö	: Özne
sf.	: Sıfat
s.	: Sayfa sayısı
sfe.	: Sıfat-fiil eki
ST	: Sıfat tamlaması
sye.	: Sıfat yapan ek
tek. gr.	: Tekrar grubu
Tnn	: Tamlanan
Tyn	: Tamlayan
unv. gr.	: Unvan grubu
v. gr.	: Vasıta grubu
vst. he.	: Vasıta hali eki
Y	: Yüklem
yhe.	: Yönelme hali eki
YT	: Yer tamlayanı
zf.	: Zarf
zf. gr.	: Zarf grubu

zfe. : Zarf-fiil eki
zm. : Zamir
ZT : Zarf tümleci
zye. : Zarf yapan ek

GİRİŞ

1. Uygurlar

1.1. Uygur Adının Kökeni

Uygur adının anlamı ve etimolojisi hakkında çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Bu görüşler arasında Uygur adının “itaat eden, uyan, bağlanan” anlamındaki *uy-* fiilinden türediği noktasındaki görüşler yoğunlaşmaktadır. Bununla beraber Eski Türkçede *uy-*’un *ud-* biçiminde olduğu göz önünde tutularak konuya ihtiyatla yaklaşmak gerekir. Zira kavim adı olarak ilk kez Bilge Kağan yazıtının doğu yüzünün otuz yedinci satırında geçen sözcük “*Uygur*” biçiminde *y*’li olarak tespit edilmiştir. Eski Türkçedeki söz içi *d* sesinin *y*’ye dönüşmediği bir dönemde sözcüğün *Udgur* değil de *Uygur* olarak karşımıza çıkışı *ud->uy-* “uymak” fiiline dayandığı varsayımını zora sokmaktadır (Şen, 2016: 17). Şen’e göre Uygur sözcüğünü, *DLT*’deki *uy-tur-*, *uy-ul-*, *uy-uş-* türevlerinde “bastırmak, sıkıştırmak, ezmek” anlamında tespit edilip öteden beri *y*’li olduğu anlaşılan *uy-* fiilini dikkate alarak “(düşmanlarını) bastıran” anlamında değerlendirmek mümkündür (Şen, 2016: 17). *Uygur* sözcüğünün ayrıca “şahin gibi hızla hücum eden, orman halkı”, “çukur” anlamına geldiği de söylenmiştir. Erkin Emet ise *Uygur* sözcüğünün *DLT*’deki “kendi kendine yeter” anlamına değinmiştir (Emet, 2002: 233). Kemal Eraslan da *Uygur* sözcüğünün kökeni noktasında Ebu’l Gazi Bahdır Han’ın *Şecere-i Terakime*’sine ve Yazıcızade’nin *Oğuzname*’sine başvurur. *Şecere-i Terakime*’de sözcük, *uy-* “uymak, birbirine bağlı olmak” fiilinden *-gur* eki ile yapılmış bir isim olarak kabul edilmektedir. *Oğuzname*’de ise sözcük, *uy-* (medet ve muvafakat etmek) fiilinden *-gur* eki ile oluşturulmuş bir isim olarak kabul edilir ve Kemal Eraslan, *Uygur* adının kökeni konusunda bu yaklaşımı kabul eder (Eraslan, 2012: 31). Ayrıca *Uygur* adının kökeni konusunda *oy-* “oymak, baskı yapmak” fiilinden *-gur* eki ile yapılmış bir isim olduğu ve *uy* “akrabalık, müttefik” isminden *-gur* ekiyle genişlemiş bir şekil olduğu gibi görüşler de vardır (Eraslan, 2012: 31).

1.2. Uygur Tarihine Genel Bir Bakış

Tezimizin bu bölümünde Uygurların İslamiyet’e geçmeden önceki tarihleri hakkında genel bilgi verilmeye çalışılacaktır. Orta Asya Türk tarihinin eski devrinde, bozkır coğrafyasında bozkır kültürüyle kurulan üçüncü devlet Uygur Kağanlığı’dır. Uygurlar, VIII. asrın ortasında Göktürklerden sonra bağımsızlıklarını kazanıp kendi devletlerini kurdular. Bu kağanlık yaklaşık yüz yıl devam ettikten sonra Kırgızlar

tarafından yıkılınca ikiye ayrılan Uygurların bir kısmı Kansu-Ordos bölgesine, diğer bir kısmı ise Beşbalık bölgesine geldiler. Takip eden asırlar içinde her iki grup da hayat tarzını değiştirerek yerleşik kültüre geçtiler. Maniheizm, Budizm ve İslam dinlerinin de etkisi buna katılınca eski Türklerin farklı bir yönleri ortaya çıktı. Neticede yerleşik hayat tarzı onlara günümüze kadar gelen eşsiz sanat eserleri meydana getirme fırsatı tanıdı. Dolayısıyla Uygurlar, Türk tarihinin çok farklı bir cephesini oluşturdular (Taşağıl, 2002: 215).

Uygurlar hakkında en sağlıklı bilgileri, Köktürk harfli yazıtlardan ve Çin kaynaklarından elde etmekteyiz. Uygur adı; Çin kaynaklarında Huei-ho, Wei-ho, Huei-hu, Wei-wu-er gibi şekillerde transkribe edilmiştir (Gömeç, 1997: 12). Uygur adı, Köktürk Yazıtları'nda genellikle Dokuz Oğuz adıyla geçer (Ercilasun, 2008: 216).

Uygurların en erken tarihî aşamaları, Hun kabile/kavimler konfederasyonunda yer alan, "Di" (Ti) diye adlandırılan göçebe kavimlerle ilişkilendirilmektedir (Kamalov, 2002: 225). Uygurların kökeni konusunda kilit konumda yer alan Kao-che (Kanglı), (Kao-che, "yüksek tekerlekli arabalı" demektir. Oğuz Kağan Destanı'nda arabayı icat ettikleri için Kanglı adını alan Türklerin Çincedeki adıdır (Ercilasun, 2008: 213).) boylar birliğinin içerisinde yer alan Yüan-ho adlı kabile, Uygurların adının ilk şekli olarak görülmektedir. 605'ten sonra aynı isim Wei-ho şekli ile yeniden Töles boylarının içinde yerini almıştır. Zaten söz konusu Töles boyları, Dokuz-Oğuz kavramı ile Uygur Kağanlığı'nın ana unsurunu oluşturacaktır (Taşağıl, 2002: 215-216).

Köktürk harfli yazıtlardan ve Çin kaynaklarından öğrendiğimize göre Uygurların tarih sahnesine çıktıkları ilk yurdun Selenge Nehri'nin doğu kısımları olduğu görülmektedir (Gömeç, 1997: 13).

Göktürk Devleti'ne bağlı olan Uygurlar, Basmıl ve Karluklarla birleşerek Göktürk Devleti'ne son verirler. Sonrasında Basmıl ve Karlukları yenen Uygurlar 745'te kağanlıklarını ilan ettiler. Böylece 840'a kadar varlığını sürdürecektir olan Ötüken Uygur Devleti kurulmuş olur. Devletin ilk kağanı Kutlu Bilge Köl Kağan'dır. Devletin başkenti Ordubalık (Karabalasagun)'tır. Göktürk hanedanlığının takipçisi olan bu devlete kaynaklarda Bozkır Uygur Kağanlığı, Orhun Uygur Kağanlığı, Uygur Kağanlığı, İkinci Uygur Kağanlığı gibi isimler verilmiştir. 762'de Böğü Kağan döneminde devletin resmî dini Maniheizm olmuştur. Uygurların Maniheizm'i benimsemeleri Türk kültür tarihi açısından son derece önemlidir. Hayvan eti yemeyi,

kımız içmeyi ve canlı öldürmeyi yasaklayan bu yeni inanış; bozkır Türk yaşam tarzının sürdürülmesine imkân tanımaz ve sonuç olarak Uygurlarda şehirleşmeye ve şehirciliğe ilgiyi artırmış, akıncılık geleneğini zayıflatmıştır. Kudretli kağanların başa geçememesi, Çin entrikaları, taht kavgaları ve yaşanan kıtlıklar devletin gerilemesine neden olmuştur. Devletin gerilemesine sebep olarak gösterilen Mani dini inanışı, 840'tan sonraki dönemde Uygurların Doğu Türkistan'daki ilim, sanat ve edebiyattaki ilerlemelerine zemin hazırlamıştır. 840'ta Kırgızların Uygur başkentine saldırması ile Ötüken Uygur Devleti tarih sahnesinden silindi. Uygur Kağanlığı'nın sonu olan bu olay Göç Destanı'na temel olmuştur. Bu olaydan sonra Uygurlar; Ötüken olarak bilinen kadim Türk yurdunu terk etmek zorunda kalmışlar, güney ve güneybatı yönlerine doğru göç etmişlerdir (Akar, 2015: 104-105, Çandarlıoğlu, 2002: 193-206, Emet, 2002: 234-235, Eraslan, 2012: 32-33, Ercilasun, 2008: 2019-222, Gömeç, 1997: 20-56, Kamalov, 2002: 225-231, Şen, 2016: 17-18, Taşağıl, 2002: 215-221).

Orhun bölgesinde Uygur hâkimiyetinin sona ermesinden sonra Uygur tarihinin ikinci devresi başlar. Değişik bölgelere göç etmek zorunda kalan Uygurlar zamanla küçük şehir devletleri kurarak Orta Asya İpek Yolu ticaretine hakîm oldular (Çandarlıoğlu, 2002: 206-207). Uygur Türklerinin bir kısmı güneye Çin'in Kansu bölgesine yerleşmişlerdir ve burada Kansu Uygur Devleti'ni kurmuşlardır. Bu devlet 940'ta Karahıtayların, 1208'de Tangutların, 1226'da da Cengiz Han'ın idaresine girmiştir. Kansu bölgesine yerleşen Uygurlar, günümüzde hala bu bölgede yaşamlarını devam ettiren Sarı Uygurların atasıdır.

840'ta Orhun bölgesinde hâkimiyetlerinin sona ermesinden sonra Uygurların bir kısmı da günümüzde Doğu Türkistan olarak bilinen Beşbalık, Turfan, Hoço, Kaşgar taraflarına yerleşmiştir. Uygurların bu bölgede kurduğu devlet tarihte Turfan Uygur Devleti, Hoço Uygur Devleti, İdikut Uygur Devleti gibi isimlerle anılmıştır. Bu devletin kağanları "idikut" unvanını kullanmışlardır. Bu devletin Beşbalık yazlık, Hoço ise kışlık başkentiydi. Devlet 1209'da Cengiz Han'ın idaresi altına girmiştir. Bu Uygur topluluğu, 10. yüzyıldan itibaren gelişen ve 11-12. yüzyıllarda olgunluğa erişen Türk medeniyetinin kurucusu olmuştur. Bu bölgede yerleşen Uygurlar, günümüzdeki Doğu Türkistan Uygurlarının atalarıdır (Emet, 2002: 236).

1.3. Eski Uygurlarda Edebiyat

745'te Köktürkleri, Basmlı ve Karluklarla birlikte devirerek Türk devletinin başına geçen Uygurlar; 840'a kadar günümüzde Moğolistan coğrafyasında yer alan Ötüken'de, 840'tan sonra ise XIII. yüzyılın başlarına kadar Doğu Türkistan ve Kansu bölgelerinde hüküm sürmüşlerdir. Bu tarihî yaklaşımdan hareketle Uygurların oluşturdukları dil ürünleri iki başlık altında ele alınabilir:

1. 745-840 yılları arasında Ötüken Uygur Devleti zamanından kalan Köktürk harfli yazıt metinleri.
2. 840'tan sonra Kansu ve Doğu Türkistan'a yerleşen Uygurların benimsedikleri yeni dinler ve yaşam tarzının etkisinde gelişen yazma metinler.

Zaten eski Türk çağından günümüze kalmış olan yazılı metinleri ele aldığımızda bunları iki bölümde incelemek mümkündür. Bunlardan biri yazıtlar diğeri de yazmalardır (Tezcan, 2001: 277).

745-840 yılları arasında Uygurlar tarafından oluşturulup günümüze kalan yazıtlar, Köktürklerden itibaren görmeye başladığımız yazıt dikme geleneğinin bir devamıdır. Bu yazıtlardan tasnifi yapılanlar ve araştırmacılar tarafından bilinenleri şunlardır:

1. Taryat (Terhin) Yazıtı
2. Tes Yazıtı
3. Şine Usu Yazıtı
4. Karabalgasun Yazıtı
5. Gürbelcin Yazıtı
6. Somon-Tes Yazıtı
7. Somon-Sevrey Yazıtı

Bu söz konusu yazıtlardan Karabalgasun Yazıtı; Çince, Soğdca ve Türkçe olmak üzere üç dillidir. Sevrey Yazıtı; Soğdca ve Türkçe olmak üzere iki dillidir. Ayrıca bazı kaynaklarda bu yazıtlar içerisine Hoytu Tamir ve Suci yazıtları da eklenmektedir (Demir-Yılmaz, 2006: 151-152; Akar, 2015: 112-114; Tezcan, 2001: 280-281; Ercilasun, 1985: 60-61).

Eski Uygur edebiyatının en önemli ve araştırmacılar tarafından dikkat çeken noktası, 840 yılında Uygurların Ötüken’de Kırgızlar tarafından yenilgiye uğratılmasından sonra göç ettikleri Doğu Türkistan ve Kansu bölgelerinde dinî içerikli ve çeviri ağırlıklı metinlerden oluşan edebiyatları olarak görülmektedir. Bu dönemdeki Uygurlardan kalan eserleri dört grupta inceleyebiliriz:

1. Maniheist çevreye ait metinler
2. Budist çevreye ait metinler
3. Hristiyan Nesturi çevreye ait metinler
4. Müslüman çevreye ait metinler (Ercilasun, 2008: 226).

Reşit Rahmeti Arat bu dönemde oluşan edebiyatı VIII-XIII. yüzyıllar arasında sınırlandırmaktadır (Arat, 2007: X). Bu edebiyat çevresinde oluşturulan en eski metinlerin Maniheist çevrede oluşturulmuş olan metinler arasında olduğu tahmin edilmektedir. Çünkü Uygurlar, Mani dinini Doğu Türkistan’a gelmeden önce Ötüken’deki Uygur Devleti döneminde, Böğü Kağan zamanında 762’de devlet dini olarak kabul etmişlerdir. Mani dininin devlet dini olarak kabul edildiği 762 tarihi ile Uygurların Kırgızlara yenilmesi üzerine Doğu Türkistan’a göç ettikleri 840 tarihi arasında yaklaşık 80 yıllık bir süre vardır. Bu süre içerisinde Uygurlar arasında Maniheist bir edebiyatın oluştuğunu düşünmek hiç de yanıltıcı olmaz. Doğu Türkistan coğrafyasında bulunmuş olan Maniheist Uygurlardan kalma el yazması eserlerin bir kısmı büyük olasılıkla Moğolistan’da yazılmış, daha sonra göçle birlikte Doğu Türkistan’a getirilmiş eserlerdir (Tekin, 2011: 7-8). Semih Tezcan da Maniheist eserlerin ilk olarak Ötüken’de oluşturulmaya başlandığı noktasında şunları belirtmiştir: “Doğu Türkistan’da bulunan Soğdça yazmaların bazılarında Uygur devlet adamlarının adları geçmektedir. Bu gibi Soğdça yazmalardan bir bölümü Bozkır Uygur Kağanlığı dönemindedir. Yazmalarda Uygur beylerinin adlarının geçmesi bunların Uygurlarca yazdırılmış olduğunu göstermektedir.” (Tezcan, 2001: 284-285) Böğü Kağan’ın 762’de Mani dinini devlet dini olarak kabul edişini anlatan Uygur harfleri ile Uygurca yazılmış bir metin de bu düşüncemizi kuvvetlendirmektedir (Demir-Yılmaz, 2006: 151).

Tarım Havzası’ndaki Uygurların ağırlıklı olarak Budizm ve Maniheizm etrafında meydana getirdikleri edebiyat; ruh, muhteva, şekil, dil ve üslup bakımından bengü taşlardaki saf Türk edebiyatına nispetle yeni bir karakter kazanmıştır. Bu edebiyatın en önemli iki vasfı dinî olması ve tercümeyle dayanmasıdır (Ercilasun, 1985:

79). Tercümelere; Çince, Sanskritçe, Toharca, Toharca B (Küsen Dili), Tibetçe ve Soğdçadan yapılmıştır (Tezcan, 2001: 290-301; Ercilasun, 1985: 79; Demir-Yılmaz, 2006: 147, Ölmez, 2004: 132).

Uygurların değişen dinî inanışlarının etkisiyle farklı bir yapıya bürünen kültür ve medeniyet yapılarıyla birlikte Köktürkler döneminden beri Türkler arasında ortak alfabe olarak bildiğimiz Köktürk alfabesinin yerini Soğd alfabesinden geliştirilen Uygur alfabesi almıştır. Bu dönemde ve sonrasında Uygurlar ve diğer Türk toplulukları arasında Uygur alfabesi olarak adlandırılan bu alfabe uzun süre kullanımda kalacaktır. Yine bu dönemden kalma metinlerde az da olsa Brahmi, Tibet, Soğd, Mani ve Köktürk alfabelerinin kullanıldığını görüyoruz. Ayrıca bu dönem içerisinde değerlendirilebilecek XIII. yüzyıldan ve XIV. yüzyıl başlarından kalmış, Yedisu ve Semireçie yörelerinde bulunan Süryani alfabesiyle yazılmış mezar taşları da vardır. Bu durum Uygurlar arasında Nesturiliğin etkisiyle Süryani alfabesinin de kullanıldığını gösterir (Tezcan, 2001: 305-306; Ercilasun, 1985: 79; Akar, 2015: 108-110; Yılmaz-Demir, 2006: 147).

Tezimizin bu bölümünde kısaca Uygurlardan kalan eserler arasında Budist ve Maniheizt çevreye göre çok az yer kaplayan Hristiyanlığın Nesturi koluna bağlı Uygur çevresinden ve Müslüman çevreden kalan metinler üzerinde durulacaktır. Hristiyanlığın Nesturi koluna bağlı bazı Uygurca metin örnekleri, Turfan bölgesinin kuzeyindeki Bulayık'ta bulunmuştur. Bunlar genellikle Yakobus İncili'nden yapılmış Uygurca çevirilere ait parçalar ve Hristiyanlarca kutsal sayılan kişilere ait metin parçalarıdır. Ayrıca Yedisu ve Semireçie bölgelerinde bulunan ve Süryani yazısı ile yazılmış mezar taşlarını da bu gruba dâhil edebiliriz (Özönder, 2002: 498; Demir-Yılmaz, 2006: 161; Tezcan, 2001: 305-306; Ölmez, 2004: 135). Ayrıca Reşit Rahmeti Arat'ın bildirdiğine göre Turfan ve civarında yapılan kazılarda bir mecmua parçası bulunmuştur. Manzum parçalar ile dinî hikâyeler ve atasözleri içeren bir nevi cönk olan bu mecmudaki parçaları; Arat, Türk-İslam muhiti içerisinde değerlendirmiştir (Arat, 2007: 245).

Uygurlardan oluşturdukları tercümeyle dayalı, dinî özellikli edebî parçalar dışında bizim onların sosyal yaşamı ve düzeni hakkında bilgi edinebileceğimiz metin parçaları da kalmıştır. Birçok araştırmacı bu metin parçalarını “din dışı metinler” başlığı altında değerlendirmiştir. Bunların başında yaygın adıyla “hukuk belgeleri” diye anılan günlük yaşama ait metinler yer alır. Hukuk belgeleri olarak nitelendirilen bu metinler;

toprak satışı, toprak kiralama, borç para ve gereç verme, vergi toplama, evlat edinme, hayvan kiralama, Budist manastırların vergi dışı bırakılması ve vasiyet vb. konularla ilgili metinlerdir. Ayrıca yine bu dönemden Uygurların “esengü bitig” adını verdikleri mektup parçaları dikkat çekmektedir. Bu metinlerin yanı sıra tıbbı, astronomiye ve harman kaldırmaya ait metinler de bu grup içerisinde değerlendirilebilir (Demir-Yılmaz, 2006: 161; Ölmez, 2004: 135; Özönder, 2002: 498).

Tezimizin bundan sonraki kısmında Uygurlar döneminde Budist ve Maniheist çevrede gelişen edebiyat üzerinde durulacaktır.

1.3.1.Eski Uygurlarda Nesir

Tezimizin bu bölümünde Budist ve Maniheist çevreden kalmış mensur ürünlerin değerlendirilmesi üzerinde durulacaktır. Genel olarak Eski Uygurlardan kalan mensur ürünler incelendiğinde bu ürünlerin büyük bir kısmının çeviri ağırlıklı ve dinî içerikli eserler olduğu görülür. Ama Uygurların dış kültürlerden aldıkları dinin etkisinde ve çeviri ağırlıklı ürünler ortaya koymalarına rağmen kendi dillerini koruma bilincine sahip olmaları çok önemlidir. Bu noktada Uygurların sahip oldukları dil bilinciyle benimsedikleri farklı kültürlere ait dinlerin terminolojisini karşılama gösterdikleri yetkinlik dikkat çekici bir özelliktir. Uygurlar; dinî terimlerin pek azını olduğu gibi almışlar, çoğu için Türkçe kök ve eklerle veya birleştirme yoluyla pek çok karşılık üretmişlerdir (Demir-Yılmaz, 2006: 150-151).

1.3.1.1. Budist Uygur Nesri

Budist edebiyat esas olarak *Tripitaka* “Üç sepet” adı verilen ve Eski Uygurcada genel olarak “*üç erdini*” veya “*üç ağılık*” kavramlarıyla karşılanan kitap külliyyatından oluşmaktadır. Bu üç kitap türü şunlardır:

1. Sutralar (Uygurca *Sudur*)
2. Vinayalar
3. Abhidharmalar

Budist metinlerin büyük bir bölümü Çince, Tibetçe, Sanskritçe, Toharca, Toharca B (Küsen Dili) ve Soğdçadan yapılmış çevirilerdir. Az sayıda telif eser de vardır. Eldeki çeviri eserlerin büyük bir kısmı Çince den çevrilmiştir (Özönder, 2002: 490, Tezcan, 2001: 290). Çoğu kez çevirilerde genişletmelere, eklemelere gidilmiştir;

böylelikle metinler daha iyi anlaşılır duruma getirilmeye çalışılmıştır. Bu çevirilerle beraber gelişen Budist Uygur edebiyatında zamanla Budizm kavramlarını karşılayabilen Türkçe terimler oluşturulmuş, bu terimler sonrasında Moğol Budistlerince de ödünçlenerek kullanılmıştır (Tezcan, 2001: 290).

Budist Uygur nesrinin ağırlıklı olarak çeviri eserlerden oluştuğunu belirtmiştik. Bu çeviri eserlerin bazılarının çevirmenleri günümüze kadar ulaşmıştır. Bilinen çevirmenler içinden en ünlüleri Beşbalıklı Şingko Şeli Tutung'dur. Bilinen diğer çevirmenler ise Prajnarakşita, Beşbalıklı Antsang, Küntsün Şeli Tutung, Punyasri, Samghasri, Manjsri Sadhana, Karunadasas ve Komullu Arya Acarya'dır (Özönder, 2002: 490).

Gabain, Budist Uygur edebiyatının mensur ürünlerini kısaca şu başlıklar altında incelemiştir:

1. Anlatılar, masallar
2. Sutralar
3. Tövbe duaları
4. Büyü metinleri
5. Felsefi metinler (Ölmez, 2004: 130).

Çeşitli anlatıların yer aldığı jatakalar, avadanalar ve itivrttakalar genellikle eski Uygur Budist edebiyatında ayırt edilmeden avdan ya da çatik adıyla anılırlar. Bu anlatı türü, Gabain'in Budist Uygur edebiyatının mensur ürünlerini sınıflandırdığı sınıflamada "anlatılar, masallar" grubuna girer. Bu anlatılarda Budist inanişaya göre defalarca dünyaya gelen Buda ve Buda adayı Bodisatvaların hayatları anlatılır. İyilerin ve kötülerin kesin çizgilerle ayrıldığı bu anlatılarda canlıların başkaları için kendilerini feda etmeleri en temel unsurdur. Bu anlatılar genellikle bir öğrencinin ustasına bir soru sorması ve ustasının da soruya cevap olarak bir öykü anlatması şeklinde ortaya çıkar. Bu anlatılar, genellikle tek başlarına bir kitap olarak değil de farklı kitapların çoğunlukla da sudurların içerisinde yer alırlar (Ölmez, 2004: 130; Demir-Yılmaz, 2006: 155/156; Ercilasun, 2008: 244). Bu dönemden günümüze kalan en önemli çatik örnekleri arasında *Prens Kalyanamkara ile Papamkara hikâyesi* (Edgü Ögü Tigin ile Ayıg Ögü Tigin), *Sundari Kız hikâyesi*, *Dantipali Beğ hikâyesi*, *Çaştani Beğ hikâyesi*, *Şehzade ile Aç Pars hikâyesi* ve *Maytrisimit* sayılabilir. *Maytrisimit*, Buda'nın vaazlarını içermesi yönüyle sudur türünde bir eser olarak da kabul edilebilir (Çağatay, 2008: 289).

Eski Uygurcada *nom*, *nom sudur*, *nom bitig* ve *sudur* adı verilen sutralarda gerek tarihi Buda'nın ve gerekse burkanların verdikleri ve vermiş olduklarına inanılan vaazlar bir araya toplanır. Tripitika adı verilen Budist külliyat içerisinde Uygurcada en çok işlenen tür sudurlardır. Uygurcaya çevrilen sudurların başında “*Altun Yaruk*” adıyla bilinen *Suvarnaprabhasa-sutra* gelmektedir. Aslı Sanskritçe olan eserin VIII. yüzyılda Çinceye, X. yüzyılda da Şingko Şeli Tutung tarafından Türkçeye çevrildiği tahmin edilmektedir. *Sekiz Yükmeç, Kuansı İm Pular, Yitiken Sudur, Maytrisimit, İnsadi Sudur, Kşanti Kılğuluk Nom Bitig* bu dönemden günümüze kalan diğer sudur türünde eserlerdir. Bunlar arasından *Maytrisimit*'in Buda'nın gelecek hayatından parçalar içermesi bakımından çatik sayılabileceğini belirtmiştik. Ayrıca “*Kşanti Kılğuluk Nom Bitig*” adlı eser de tövbe duası olarak sayılmaktadır (Ercilasun, 2008: 242-244; Çağatay, 2008: 288-289; Ölmez, 1997: 242-243; Özönder, 2002: 491-492; Tezcan, 2001: 293-296).

Abhidharmalar, Budizm'in metafizik yönünü işleyen metinlerdir (Ercilasun, 2008: 245). Tripitaka denilen Budist külliyatının temel unsurlarından olan bu metin türü, Gabain'in sınıflandırmasına göre “felsefi metinler” içerisinde değerlendirilebilir. Uygurcada abhidharma türünde metin olarak Vasubandhu'nun *Abhidharmakosabhasyatika Tat-tvartha*'sına Sthrimati tarafından yazılan tefsirin çevirisi vardır (Ölmez, 2004: 132). Çince den yapılan bu Eski Uygurca çevirinin adı, *Abidarim Kunlig Koşavarti Şastir*'dir (Ercilasun, 2008: 245).

Vinayalar, Budist rahiplerin yaşamlarını düzenleyici kuralları ve manastır kurallarını belirten eser türüdür. Semih Tezcan, vinaya türünde eserlerin Sanskritçe, Toharca, Çince okunduğunu ve rahiplerden başka kimseye gerekmeyen bu eserlerin Uygurcaya çevrilmediği yönünde düşüncesini belirtmektedir (Tezcan, 2001: 296). Mehmet Ölmez de Uygurca metinlerden sudur türünde sayılan “*İnsadi Sudur*”un vinayaya yakın olabileceğini belirtmektedir. Eser esas olarak rahiplerin yağmur mevsiminde yaptıkları işleri ve törenleri anlatmaktadır (Ölmez, 2004: 133). Manastır kıyafetlerinin kullanılmasıyla ilgili olan *Karamavacana* metin parçası da vinaya türünde sayılabilir (Özönder, 2002: 491).

Budist çevrede gelişen Eski Uygur edebiyatı içerisinde Budizm'e inanan insanların tövbe ederek günahlarından arınmaları için hazırlanmış metinlerden Uygurcaya çevrilmiş olan metinler de dikkat çeker. Bu metinler, Gabain'in

sınıflandırmasına göre “tövbe metinleri” içerisinde değerlendirilebilir. Bu metinler arasında yer alan ve Çince'den Uygurcaya çevrilmiş olan “*Kşanti kulguluk nom bitig*” (Günah Çıkarma Duası) adlı tövbe duası, tövbe metinlerinin en uzun ve en çok dikkat çekenlerinden biridir (Ercilasun, 1985: 83; Demir-Yılmaz, 2006: 159-160).

Eski Budist Uygurlardan günümüze kalan bazı mensur metin parçaları konu ve işlevi nedeniyle büyü metinleri olarak değerlendirilmektedir. Bu metinler, çeviri metinlerdir. Bu büyü metinlerinin Uygurca çevirileri iki bölümde ele alınabilir. Bunlardan ilki; çatikler ve sudurlar içerisinde yer alan kısa büyü duaları (*dharani*, Uygurca *darm*), diğerleri de Tantracılık ile ilgili olan metinlerdir. Büyü metinleri esas olarak Tibet Budizmi ile ilgilidir (Ölmez, 2004: 133; Demir-Yılmaz, 2006: 159-160).

Eski Budist Uygurlardan günümüze kalan en önemli ve üzerinde en çok çalışılan eserlerden biri de *Hsüan-Tsang Biyografisi*'dir. Çinli Budist rahip Hsüan-Tsang 629-645 yılları arasında Budizm'i incelemek amacıyla Orta Asya ve Hindistan'da yüzden fazla bölgeyi gezmiştir. Hsüan-Tsang'ın yapmış olduğu bu seyahat ve Çin'e döndükten sonraki çalışmaları, öğrencisi Hui-li tarafından kaleme alınır. Bu eser X. yüzyılda Beşbalıklı Şingko Şeli Tutung tarafından Uygurcaya çevrilmiştir. Bu eser, Hsüan-Tsang'ın o dönem gezdiği bölgelerden dini bilgiler yanında çeşitli alanlardan bilgiler aktarması bakımından önemli ve araştırmacılara yol gösterici bir eserdir (Özönder, 2002: 490; Demir-Yılmaz, 2006: 159).

1.3.1.2. Maniheist Uygur Nesri

Maniheist Uygur metinleri, özellikle de mensur metinler, Budist Uygur metinlerine göre oldukça azdır. Maniheist Uygurlardan kalan Uygurca yazmalar; çok güzel ve özenli yazılmıştır, kimileri minyatürlerle süslüdür. Bu yazmalarda kullanılan iki ya da daha çok sayıda siyah nokta, kırmızı bir daire içine alınmıştır. Bu da Maniheistlerden kalma metinleri, Budist metinlerden ayırabilmek için önemli bir ölçüttür (Tezcan, 2001: 305; Ölmez, 2004: 134).

Bazı araştırmacılar Maniheist Uygur edebiyatının başlangıcını; 762 tarihinde, Ötüken Uygur Kağanlığı döneminde Böğü Kağan tarafından Maniheizm'in devlet dini olarak kabul edilmesi olarak kabul ederler (Özönder, 2002: 489-490). Bu bilgilerden hareketle Maniheist çevrede oluşan edebiyatın başlangıcının Budist çevrede oluşandan daha eskiye dayandığı söylenebilir. Semih Tezcan, Maniheist çevrede gelişen Uygur

edebiyatını; öyküler, dualar ve ilahiler, klasik metinler ve din bilgisi metinleri, tövbe duaları, başka metinler başlıkları altında ele almıştır (Tezcan, 2001: 302-304). Özönder ise Maniheist Uygur edebiyatından kalan metinleri; öyküler, dinî metinler, Maniheist müminlerin uyacakları kuralları anlatan metinler ile bir mani manastırı yönetmeliği, tövbe duaları, dualar ve ilahiler olarak sınıflandırmıştır (Özönder, 2002: 490).

Bögü Kağan'ın 762'de Maniheizm'i devlet dini olarak kabul edişini anlatan Uygurca metin, Maniheist Uygur nesrinin en eski ve en önemli örneklerinden sayılmaktadır. Uygur alfabesi ile yazılmış olan bu metin *Turkische Turfan-Texte II*'de yayımlanmıştır (Demir-Yılmaz, 2006: 151).

Dinî öğretiye ait metinler arasında değerlendirilen *İki Yıltız Nom* (İki Kök Kitabı) adlı eserin, Mani'nin yazdığı yedi kitaptan biri olan *Şabuhrgan* adlı eser olduğu tahmin edilmektedir (Özönder, 2002: 490).

Tövbe dualarını içeren metinler arasında en önemlisi hem Mani hem de Uygur alfabesi ile çok sayıda yazma nüshası bulunan *Huastuanift*'tir. On beş bölümden oluşan eserde her bir bölüm dinî bilgi ve kurallarla başlar ve devamında bu kurallara uyulmaması sonucunda oluşacak günahlara değinilir. Bölümlerde son olarak bu günahlar için bağışlanma dilenir (Demir-Yılmaz, 2006: 153-154; Özönder, 2002: 490).

Maniheist öykü örneklerinin en önemlileri *Ezop Masallarının* Uygurca çevirileridir. Bu yazma parçalar, Maniheist eserlerde görülen çok sanatkârane bir yazı ile yazılmış olduğundan ve diğer Maniheist yazmalardaki noktalama imlerine sahip olduğundan Maniheist çevrede değerlendirilmiştir. Saadet Çağatay; *Ezop Masallarının* Uygurlara, Akdeniz bölgesindeki Mani dinine mensup kimseler tarafından getirildiğini düşünür (Çağatay, 2008: 293). Bazı araştırmacılar ise bu masalların Uygurlara Hristiyan Süryaniler aracılığı ile geldiğini savunur (Demir-Yılmaz, 2006: 153).

Tahminen 930 yılında ve Köktürk alfabesi ile yazılmış olan *Irk Bitig*, Mani muhitinde yazılmış ve günümüze kadar ulaşmış olan önemli metinlerden birisidir. İçinde bazı dinî unsurlar barındırmasına rağmen dinî bir eser olarak değerlendirilemez. *Irk Bitig*, bir fal kitabıdır. 65 paragraftan oluşan eser, Köktürk alfabesi ile yazılması bakımından bu çevrede yazılan diğer eserlerden ayrılır.

1.3.2. Eski Uygurlarda Şiir

İlim çevrelerinde “Eski Türk Şiiri” tabiri ile Türklerin en eski manzum parçaları kastedilmektedir. Bu manzum parçalar Türklerin, İslamiyetle müşerref olmadan önceki dinî inançları ile din dışı duygularını anlatan metinlerdir (Sertkaya, 2011: 43). Araştırmacıların eski Türk şiiri üzerine çalışmaları ele alındığında eski Türk şiiri metinlerinin genel olarak Budizm, Maniheizm ve İslam muhitleri içerisinde ele alınmış şiir parçalarını içerdiğini ve ayrıca *DLT*'deki bazı manzum parçaların da bu dönem içerisinde değerlendirildiği görülür.

Tezin bu kısmında eski Türk şiirinden hareketle eski Uygurların şiir anlayışının ve onların özellikle Budist ve Maniheist çevrede oluşturdukları manzum ürünler üzerinde durulmaya çalışılacaktır. Eski Uygurların çeviri ağırlıklı, dinî bir edebiyat oluşturduklarını belirtmiştik. Ama eski Uygurların manzum olarak ortaya koydukları ürünlerin büyük bir kısmının özgün ve telif olduğu, araştırmacıların üzerinde hemfikir olduğu bir düşüncedir. Ayrıca eski Uygurların şiir, şiir ölçüleri ve şiir biçimleri ile ilgili olarak *küg*, *başık*, *takşut*, *şlok*, *koşuk*, *padak*, *kavi* gibi terimlerle kendi şiir terminolojilerini oluşturdukları görülür.

Eski Uygur şiirinin belli başlı özellikleri arasında kısaca şunlar sayılabilir:

- Maniheist ve Budist çevrelere ait manzumelerde genellikle nazım birimi dördlüktür. Ancak bentlerde dize sayılarının ikiden sekize kadar değiştiği manzume örnekleri de görülebilmektedir.
- Eski Türk şiirinin en dikkat çekici özelliği mısra başı kafiyesidir. “Kıt’a aliterasyonu” veya “Altay aliterasyonu” da denilen mısra başı kafiyesi bentlerdeki her dizinin başında aynı sesin bulunmasıyla oluşur. Ünlülerin benzerliğinde o ile u, ö ile ü mısra başı kafiyesini bozucu sayılmazlar ve birbirlerinin yerine geçebilirler.
- Eski Türk şiirinin en dikkat çekici özelliklerinden birisi de aliterasyondur. Zaten mısra başı kafiyesi de aliterasyona bağlı olarak ortaya çıkar.
- Dörtlükler genellikle kendi içlerinde bir bütündür. Fakat bazı şiir parçalarında dörtlüklerin ikinci dörtlükte tamamlandığı görülür.
- Eski Türk şiirinde daha çok gramer aliterasyonu olarak görülen son kafiye ve rediflerden de yararlanılmıştır. Ama son kafiye zorunlu bir ahenk unsuru değildir.

- Şiirlerde genellikle hece ölçüsü kullanılır ama zorunlu bir ahenk unsuru değildir.
- Dörtlüklerde mısra başı kafiyesinde veya metin içerisinde Çin harfleri ile yazılan kelimeler genellikle “kundoku metodu” ile Türkçe olarak okunurlar (Tezcan, 2011: 43-44; Özönder, 2002: 494-495; Ercilasun, 1985: 80-82).

Eski Uygurlardan günümüze metin parçaları üzerinden bazı şairlerin isimleri ulaşmıştır. Arat, *Eski Türk Şiiri* adlı eserinde bu dönemden Aprınçur Tigin, Kül Tarkan, Şıngko Şeli Tutung, Ki-ki, Pratyaya-şiri, Asıg Tutung, Kalım Keyşi, Çuçu adlı şairleri belirtmiştir (Arat, 2007: XX-XXII).

1.3.2.1. Budist Çevrede Gelişen Eski Türk Şiiri

Budist Uygurlardan kalma manzum eserlerin sayısı, Maniheist Uygurlara ait şiirlerin sayısına oranla oldukça fazladır. Arat, *Eski Türk Şiiri* adlı güzide çalışmasında 25 manzum Budist esere yer vermiştir. Arat’tan sonra farklı araştırmacılar tarafından yayımlanan 15 manzum parçaya Zieme tarafından yayınlanan 60 manzum parça da eklenebilir (Tekin, 2011: 18-19).

Budist Uygur manzumelerinin hepsi dinî içerikli eserlerdir. Büyük bir kısmı Budizm’i öğretmek amacıyla yazılmış olduklarından şiirsellikten yoksun didaktik parçalardır. Budist Uygur şiiri, övgü ve hayır duaları ile sınırlı olan Maniheist Uygur şiirine göre konu bakımından çok daha fazla çeşitlilik gösterir. Övgü şiirleri (medhiyeler), tövbe duaları, hatime duaları, manzum avadana ve çatıklar, çeşitli konularda yazılmış dinî didaktik şiirler bu doğrultuda sayılabilirler (Tekin, 2011: 19; Barutçu, 1994: 83-87).

Budist Uygur manzumelerinin büyük bir kısmı telif ve orijinal eserlerden oluşur. Manzum eserlerin bazılarında şairler kendi adlarını da zikretmişlerdir. Adları bilinen Budist Uygur şairleri şunlardır: Ki-ki, Pıratya-Şiri (Sankritçe, Prajnasri), Çinaşiri (Sanskritçe; Jinasri), Çişuin Tutung, Asıg Tutung, Antsang Hanlin Keyşi, Şingsun Şıla (Tekin, 2011: 19).

Budist Uygurlardan günümüze kalan manzum parçalarda yer alan şiir, şiir biçimi ve şiir stili ile ilgili kelimelerden hareketle Budist Uygurların belli bir şiir terminolojisi oluşturdukları görülür. Budist Uygurların şiir ile ilgili olarak *koşug*, *takşut*, *şlok*, *padak*, *kavi*, *ögdi*, *stab* gibi terimleri kullandıkları manzum parçalardan anlaşılabilir. Budist

Uygurlar tarafından “nazım, manzume, şiir” anlamında genellikle *koşug*, *takşut* ve Sankritçe kökenli *şlok* sözcüklerinin kullanıldığı görülür. Sanskritçe kökenli *padak* sözcüğünün ise genellikle “dize” anlamında kullanıldığına, yine Sanskritçe kökenli *kavi* sözcüğünün ise üslup ile ilgili bir tabir olduğuna çeşitli araştırmacıların çalışmalarından ulaşılır. Ayrıca Budist Uygurların övgü şiirleri için *ögdi* ve Sanskritçe kökenli *stab* sözcüklerini birlikte ve ayrı olarak kullandıkları, manzum parçalarda görülür (Arat, 2007: XI-XIX; Sertkaya, 1988: 99; Barutçu, 1994: 83-87; Ercilasun, 1985: 81).

Talat Tekin, *Türk Dili* dergisinin *Eski Türk Şiiri* özel sayısında Budist Uygur şiirini şu başlıklar altında incelemiştir:

- 1) Otuz Beş Budaya Saygı
- 2) Hikmet Erdemi
- 3) Maitreya Övgüsü
- 4) Tövbe Duaları
- 5) Hatime Duaları
- 6) Sadaka Vermenin Yararlarını Ele Alan Manzume
- 7) Ölüm ve Fanilik Üzerine Yazılmış Manzume
- 8) Kutlu, Seçkin Uygur Eli Övgüsü
- 9) Ana Babaya Şükran ve Saygı, Sevgi
- 10) Altun Yaruk'taki Manzum Parçalar (Manzum Çeviriler) (Tekin, 2011: 21-42).

Zieme ise Budist çevrede yer alan şiirleri, içerikleri bakımından 20 başlık altında incelemiştir:

- 1) “Öyle Yerlerde meditasyonu”
- 2) *Guan wu liang shou jing*'in Nazma Çekilmesi
- 3) *Bodhicittotpada*
- 4) *Samantabhadracaryapranidhana* ve benzerleri
- 5) *Prajnaparamita* metinleri
- 6) Genel Budist içerikli şiir parçaları
- 7) Günah Çıkarma metinleri
- 8) *İnsadi-Sutra*
- 9) Buda ve Bodisatvalara övgü şiirleri
- 10) Tantrik içerikli şiir parçaları

- 11) Manzum avdanlar
- 12) Manzum çatıklar ve benzer metinler
- 13) *Buddhacarita* ve benzeri metinler
- 14) Ana-Babanın İyiliği Değerlidir
- 15) Alfabe Sırası Şiiri
- 16) Hayır duaları
- 17) Kolofonlar
- 18) Uygur İlahileri
- 19) Yazıtlar
- 20) Cenaze töreni şiiri (Zieme 1991: 115-301; Özönder, 2002: 490).

1.3.2.2. Maniheist Çevrede Gelişen Eski Türk Şiiri

Maniheist Uygurlardan günümüze çok az manzum parça kalmıştır. Araştırmacılar tarafından günümüze kadar gelen Maniheist Uygur edebiyatı ürünleri incelendiğinde sekiz tane manzum parça tespit edilmiştir. Maniheist Uygurlardan kalma bu sekiz şiirin üçü ilahi, biri ölüm tasviri, biri cehennem tasviri, biri övgü, biri de aşk veya sevgi şiiridir (Tekin, 2011: 8).

Maniheist Uygurlarda, “nazım, manzume, şiir” için *takşut* ve Sanskritçe kökenli bir sözcük olan *şlok* sözcüğünün kullanıldığı görülür. Maniheist çevreden kalma şiirlerin çoğunluğu araştırmacılar tarafından ilahi olarak kabul edilir, Maniheist Uygurların ilahi türündeki bu şiirler için genellikle Soğdça kökenli *baş* ve *başık* sözcüklerini kullandıkları görülür. Bu dönemde *küg* sözcüğü “şarkı” anlamıyla birlikte “ilahi” anlamında da kullanılmıştır. Özönder’e göre bu ilahilerin çoğu “dua” ve “mehdiye, övgü” olarak yazılmışlardır. Nitekim her iki söz de Maniheist Türkçe manzum parçalarda *alqış* “hayır dua”, *ögdi* “övgü, mehdiye” sözleri ile birlikte *alqış başık* ve *küg ögdi* olarak geçmiştir (Özönder, 2002: 495; Arat, 2007: XI-XIX; Ercilasun, 1985: 80).

Reşit Rahmeti Arat, *Eski Türk Şiiri* adlı güzide eserinde Maniheist Uygurlardan kalan manzum parçalardan “Mani Muhitinde Yazılan Eserler” bölümünde yedisine yer vermiştir. Sonradan bu şiirlere Zieme tarafından Berlin’deki Turfan metinleri külliyyatında İranca metinler arasında bulunan, üç dörtlüğü okunabilen ve “*Hükümdar Övgüsü*” olarak bilinen Türkçe bir Mani şiiri de eklenmiştir (Tekin, 2011: 8).

Maniheist Uygurlardan kalan sekiz şiir, araştırmacılar tarafından şu başlıklar altında ele alınmıştır:

- 1) Tan Tengri ilahisi
- 2) Parlak, Güçlü ve Bilge Tanrı ilahisi
- 3) Tanrı Övgüsü (Medhiye)
- 4) Sevgi şiiri
- 5) Ölüm tasviri
- 6) Cehennem tasviri
- 7) Mani İçin Büyük İlahi
- 8) Hükümdar Övgüsü (Arat, 2007: 3-59; Zieme, 1969: 39-44).

Maniheist Uygurlardan günümüze kalan sekiz şiirden ikisi Aprın Çor Tigin'e aittir. Aprın Çor Tigin, Türk edebiyatı tarihi açısından son derece önemlidir. Çünkü o adı bilinen ilk Türk şairdir. Aprın Çor Tigin'in şiirlerinin VIII., en geç IX. yüzyıla ait olduğu tahmin edilmektedir. Aprın Çor Tigin'in şiirlerinden birisi *küg* adı verilen ilahi üslubunda yazılmış, üç dörtlükten oluşan bir tanrı övgüsüdür. İkincisi ise aşk konusunda yazılmış din dışı bir eserdir. Bazı araştırmacılar tarafından "*Sevgili*" adı verilen bu eser Türk şiirinin ilk ve en eski lirik şiir örneği olarak kabul edilir (Tekin, 2011: 12-15; Ercilasun, 2008: 226-227; Özönder, 2002: 495).

1.4. Eski Uygur Şiiri Üzerine Yapılan Çalışmalar

Eski Türk şiirinin bize kadar gelen en eski örnekleri, XI. yüzyıl ve sonrasında yazıya geçirilmiş sözlü halk şiiri ürünleri hariç tutulursa Doğu Türkistan'da Maniheist ve Budist Uygur kültür çevrelerinde yaratılmış olan manzum ürünlerdir (Tekin, 2011: 7). Bu bilgiden hareketle tezimizin bu bölümünde eski Türk şiiri parçalarını da içerisinde bulunduran eski Uygur yazmalarının bulunuşu ve eski Türk şiiri üzerine yapılan çalışmalar üzerinde durulacaktır.

Uygurca metinler, XIX. yüzyılın sonu ile XX. yüzyılın başında Doğu Türkistan bölgesine yapılan keşif gezileri ile ortaya çıkarılmıştır. 1890 yılında Kuça'da bulunan Bower adlı İngiliz subayı, üzerinde yazılar bulunan bir kayın ağacı kabuğunu köylülerden satın alır. Bu kez 1896 yılında Fransız seyyah Dutreuil de Rhin'in bulduğu bir yazma, 1897 yılında Paris'te Müsteşrikler Kongresi'nde tanıtılır. Bu iki durum pek çok Avrupalı araştırmacının Doğu Türkistan bölgesine yönelmesine neden olur (Ercilasun, 1985: 84).

Bölgede ilk önemli keşfi, Macar asıllı İngiliz araştırmacı Aurel Stein yapar. Stein; 1900-1901, 1906-1908 ve 1913-1916 yıllarında bölgeye üç sefer düzenledi. Bunlardan en önemlisi 1906-1908 yılları arasında olan ikinci seferidir. Bu sefer de Stein, Tun-Huang yakınlarında yer alan Bin Buda Mağaraları'na ulaşmış ve içerisinde *Sekiz Yükmeç, Irk Bitig, Huastuanift* gibi eserlerle beraber pek çok eski Uygurca manzume parçası bulunan 24 sandığı İngiltere'ye götürmüştür. 1913-1916 yılları arasında tekrar bölgeyi ziyaret eden Stein ele geçirdiği pek çok eseri İngiltere'ye götürmüştür. Stein'in bu seferlerde ele geçirdiği farklı dillerde olan 11.000 kadar yazma eser; Londra'da British Library'de, Stein Koleksiyonu'nda korunmaktadır (Ercilasun, 1985: 84-86; Demir-Yılmaz, 2006: 148-150).

Stein'in ardından Almanlar 1902-1904 yılları arasında bölgeye Grünwedel ve Albert von Le Coq başkanlığında düzenledikleri dört keşif gezisinde birçok Uygurca yazma ele geçirmişlerdir. Stein'in keşfinden haberdar olan Fransız araştırmacı Pelliot 1908 yılında bölgeye ulaşır ve 7000 kadar yazma eseri seçip Paris'e gönderir. Bu yazma eserler arasında *Kalyanamkara ve Papamkara* hikâyesinin de bulunduğu pek çok Uygurca yazma eser de vardır. Pelliot'un ele geçirdiği bu yazma eserler Bibliotheque Nationale'de, Pelliot Koleksiyonu'nda muhafaza edilmektedir (Shimin, 2002: 789-792; Ercilasun, 1985: 84-86; Demir-Yılmaz, 2006: 148-150).

Doğu Türkistan bölgesine en çok sefer düzenleyen ve en çok çalışma yapan milletlerden birisi de Ruslardır. Rusların Klementz, Malov, Petrovsky ve Kratkov gibi araştırmacılar aracılığıyla bulunduğu el yazmaları ve diğer malzemeler; St. Petersburg'da, Asya Müzesi'nde korunmaktadır. Japonlar da Otani başkanlığında 1902-1904, 1908-1909 ve 1910-1914 tarihleri arasında bölgeye üç kez araştırma ekibi göndermişlerdir. Bunların dışında bölgede İsveçli araştırmacı Sven Hedin ve Finlandiyalı araştırmacı Mannerheim'in araştırmaları dikkat çeker. Özellikle 1914'ten sonra Çinliler de Doğu Türkistan'da araştırmalar yapmış ve buldukları pek çok el yazmasını ve malzemeyi Pekin'de ve Sincan'da koruma altına almışlardır (Shimin, 2002: 789-792; Ercilasun, 1985: 84-86; Demir-Yılmaz, 2006: 148-150).

Tüm bu çalışmalar ve araştırmalar sonucunda Doğu Türkistan bölgesinde bulunan Uygurca metinler, esas olarak beş ülkenin müzelerinde ve kütüphanelerinde bulunmaktadır: Almanya, İngiltere, Fransa, Rusya ve Çin. Bunların dışında Japonya, İsveç, Finlandiya, Türkiye, Kore ve ABD'de çeşitli boyutlarda az sayıda Uygurca metin

parçası bulunmaktadır (Ölmez, 2004; 129). Türkiye’de; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’nde 28 parça, Ankara Etnografya Müzesi’nde de 5 yaprak Uygurca yazma vardır (Demir-Yılmaz: 2006: 150).

Eski Türk şiiri üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında eski Türk şiirinin en eski örnekleri sayılan Maniheist ve Budist çevrede oluşturulan manzum ürünleri toplu olarak ele alan ilk eser Reşit Rahmeti Arat’ın hazırladığı *Eski Türk Şiiri* (1965) adlı eserdir. Arat’ın bu önemli eseri; Maniheist, Budist ve İslami çevrede yazılan manzum ürünleri ele alması bakımından bir antoloji niteliğinde sayılabilir. Eserin ön sözünde şiir ile ilgili terimlere ve Eski Uygurlardan günümüze kalan bazı şairlerin isimleri verilmiştir. Eser, içerdiği manzum parçaların günümüz Türkçesi ile çevirilerini de verir. Eserde ayrıca “Nazım İle İlgili Parçalar” başlığı altında Eski Uygurlar döneminden kalan atasözlerine ve bir fal kitabı çalışmasına da yer verilmiştir.

Maniheist çevreden kalan manzum ürünleri içeren çalışmalara baktığımızda ilk olarak Albert von Le Coq’un hazırladığı *Manichaica* dizisinin ikinci ve üçüncü kitabı (1919, 1922) ile Bang ve Gabain’in birlikte hazırladığı *Türkische Turfantexte* dizisinin üçüncü kitabı karşımıza çıkar. Maniheist çevrede gelişen manzum ürünlerin bir bölümünü içermesi bakımından Bang’ın *Manichaische Hymnen* adlı çalışması da dikkat çeker. Maniheist Uygurlardan günümüze kalan manzum ürünler toplu olarak ilk defa Arat’ın *Eski Türk Şiiri* adlı çalışmasında yer almıştır (Arat, 2007: 3-59). Arat bu çalışmasında Maniheist Uygurlardan kalan yedi manzum parçaya yer vermiştir. Bu yedi manzum parçaya ek olarak sekizinci manzum parça Zieme’nin “*Ein Manichaisch-Turkisches Gedicht*” adlı çalışmasında değerlendirilmiştir (Zieme, 1968: 39-44).

Budist Uygurlardan kalan manzum parçalar toplu olarak ilk defa Reşit Rahmeti Arat’ın *Eski Türk Şiiri* adlı çalışmasında işlenmiştir (Arat, 2007: 61-243). Zieme tarafından hazırlanan ve *Berliner Turfantexte* dizisinin on üçüncü kitabı olan *Buddhistische Stabreimdictungen der Uiguren* (1985) adlı çalışma da Budist Uygurlardan kalan manzum parçaları içermesi bakımından önemlidir. Ayrıca Budist Uygurların tüm edebî ürünlerini ele alan ve Budist Uygurlardan kalan manzum parçalar hakkında da bilgiler veren Elverskog’un *Uygur Buddhist Literature* (1997) adlı çalışması da bu alanda önemli bir çalışmadır.

Eski Türk şiirini genel olarak ele alan çalışmalara bakıldığında Reşit Rahmeti Arat’ın *Eski Türk Şiiri* adlı çalışmasından sonra yayınlanan ve bu alanda en kapsamlı

çalışmalardan biri sayılan Zieme'nin *Die Stabreimtexte der Uiguren von Turfan und Dunhuang* (1991) adlı çalışması da önemlidir. Zieme eserde Turfan ve Tunhuang bölgesinde yaşayan Budist Uygurlardan günümüze kalan manzum parçaların şekil, stil, tür ve içerik analizlerini yapmıştır. G. Doerfer de *Formen der Alteren Türkischen Lyrik* (Szeged, 1996) adlı çalışmasında Orhun Yazıtları'nı da dâhil ederek eski Türkçe ve orta Türkçe dönemindeki Türk şiirini toplu olarak değerlendirmiştir. Talat Tekin, *XI. Yüzyıl Türk Şiiri* (1989) adlı çalışmasında *DLT* içerisinde yer alan manzum parçaların detaylı bir sınıflandırmasını yaptıktan sonra bu parçalar üzerinde açıklamalarda bulunmuştur. Tekin, *DLT*'deki manzum parçaları iki ana başlık altında değerlendirir. Bunlar, "Halk Şiiri" ve "Aydın Zümre Şiiri" başlıklarıdır. Bunlardan "Halk Şiiri" başlığı altında yer alan bazı parçaların Maniheist ve Budist Uygurlardan kalan manzum parçalardan daha eski olabileceği belirtilmektedir (Tekin, 2011: 81-83).

Eski Uygur şiirinde hece sayısı sorunu, aliterasyonlar, ses ve hece tekrarları gibi konuları ele alması bakımından Şinasi Tekin'in Türk *Kültürü Araştırmaları*'nda çıkan *Uygur Edebiyatının Meseleleri* (1965) adlı çalışması önemlidir. *Türk Dili* dergisinin 1986'da çıkardığı *Eski Türk Şiiri* adlı özel sayısı da eski Türk şiirini çeşitli açılardan ele alması bakımından dikkat çeker. Derginin bu özel sayısındaki yazılardan ilki Talat Tekin'in "*İslam Öncesi Türk Şiiri*" adlı çalışmasıdır. Talat Tekin bu çalışmasında eski Türk şiirinin ilk örneğinin ne olabileceği tartışması üzerinde durmuş, eski Türk şiirinin oluşumuna değinmiş, son olarak da Maniheist ve Budist çevrelerden kalan şiir örnekleri üzerinde durmuştur. Dergide yer alan ikinci çalışma Osman Fikri Sertkaya'nın "*Eski Türk Şiirinin Kaynaklarına Toplu Bir Bakış*" adlı çalışmasıdır. Sertkaya sonraki yıllarda bu çalışmasına yine Türk Dili dergisinde "*Eski Türk Şiirinin Kaynaklarına Toplu Bir Bakış II, III, IV*" çalışmalarını bir seri olarak eklemiştir (TD 440, 1988; TD 441, 1988; TD 443, 1988). Sertkaya, bu çalışmalarında hem Maniheist hem de Budist çevreye ait manzum parçaların genel özelliklerini vermiş, bu manzum parçaların kısa tanıtımlarını yapmış ve bu manzum parçalar üzerinde yapılan çalışmalara değinmiştir. Dergide yer alan üçüncü çalışma Talat Tekin'in "*Karahanlı Dönemi Türk Şiiri*" adlı çalışmasıdır. Tekin, bu çalışmasında *DLT*'de yer alan manzum parçalar üzerinde durmuştur.

Türk nazımının oluşması, eski Türk şiiri ve buna bağlı olarak eski Türk şiirinin çeşitli sorunlarını ve parçalarını ele alması bakımından aşağıdaki çalışmalar da önemli kaynaklardır:

- Barutçu, Sema, “*Maniheizt ve Budist Çevrelerde Türk Şiiri*”, TDAY-B, 1991, s. 69-87.
- Bombaci, Alessio, “*The Turkic Literatures Introductory Notes on the History and Style*”, PhTF II, Weisbaden, 1965.
- Çağatay, Saadet, “*İslamiyetten Önce Türk Edebiyatı*”, Prof. Dr. Saadet Çağatay’ın Yayınlanmış Tüm Makaleleri, Haz. Aysu ATA, c. 1, İstanbul, 2008, s. 280-301.
- Doerfer, Gerhard, “*Die Literatur der Türken Südsibiriens*”, PhTF II, Weisbaden, 1964.
- Ercilasun, A. Bican, “*Uygur Edebiyatı*”, Büyük Türk Klasikleri Ansiklopedisi, c. 1, Ötüken-Söğüt, İstanbul, 1985, s. 79-88.
- Gabain, A. Von, “*Zentralasiatische türkische Literaturen I: Vorislamische alttürkische Literatur*”, HbO Abt. I, Bd. 5, Leiden 1963, s. 207-228.
- Gabain, A. Von, “*Die alttürkische Literatur*”, PhTF II, Weisbaden, 1964, ss. 211-243.
- Gandjei, T., “*Überblick über den vor-und frühislamischen türkischen Versbau*”, Der Islam, c. 33, fas. 1-2, 1956, s. 142-156.
- Koç, Nurettin, *İslamlıktan Önce Türk Dili ve Edebiyatı*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2002.
- Ölmez, Mehmet, “*Eski Türk Şiirine Kısa Bir Bakış*”, Hece Dergisi, Türk Şiiri Özel Sayısı, Ankara, 2001, s. 7-14.
- Özönder, B. Sema, “*Eski Türklerde Dil ve Edebiyat*”, Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 481-501.
- Shimin, Geng, “*Budist Uygur Edebiyatı*”, Çev. Banu BEKTAŞ-Meral DELİKARA, Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 786-800.
- Tezcan, Semih, “*En Eski Türk Dili ve Yazını*”, Bilim, Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe, TTK, Ankara, 2001, s. 271-323.
- Yakup, Abdurishid, “*Uygur Edebiyatı: I. Nazım*”, Çev. Emine YILMAZ, Türk Edebiyatı Tarihi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, c. 1, İstanbul, 2006, s. 122-145.

2. Özne ve Nesne

2.1. Bazı Türkçe Dilbilgisi ve Sözdizimi Kitaplarında Öznelere Bakış Açısı ve Öznelerin İnceleniş Biçimi

Cümlede işi yapan ve bir oluşu, kılışı gerçekleştiren öge konumunda olan özne hakkında günümüze kadar yazılmış olan tüm dilbilgisi ve sözdizimi kitaplarında önemli bilgilere ve açıklamalara yer verilmiştir. Ama dilbilgisi ve sözdizimi kitaplarının genelinde gramer öğreticiliği amaçlanmıştır ve bu eserlerde özne hakkında detaylı bir inceleme ve sınıflandırma yapılmamıştır. Yapılan bazı sınıflandırmalar ise konu hakkında çalışanlar tarafından genel kabul görmemiştir. Özne hakkında sözdizimi ve dilbilgisi kitapları dışında bazı makaleleri hariç tutarsak özel olarak hazırlanmış bir eser yoktur. Bu eserlerde bazı araştırmacılar tarafından özne için farklı adlandırmalar yapılmasına rağmen özne adlandırmasının genel kabul gördüğü söylenebilir. Ama öznelerin sınıflandırılması ve özellikle bu sınıflandırmalarda kullanılan adlandırmalar üzerinde bir birlik sağlanamaması bu konu üzerine yapılan çalışmalarda dikkati çeken en önemli husustur.

Türkçe dilbilgisi üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Muharrem Ergin, bu alanda temel başvuru kaynaklarından biri sayılan *Türk Dil Bilgisi* adlı eserinde özne yerine “fail” adlandırmasını kullanır ve şunları belirtir: “Cümlenin fiilden sonra ikinci unsurudur. Fail, fiili yapan veya olan unsurdur. Fail cümlede zikredilmese bile fiilin içinde umumi olarak şahıs halinde ifade edilmek sureti ile cümlede varlığı daima hissedilir.” (Ergin, 2005: 399)

“*Türkçede Söz Dizimi*” adlı eserinde Leyla Karahan ise, özneyi şöyle tanımlamıştır: “Cümlede yapanı veya olanı karşılayan öge, öznedir. Özne yüklem gösterdiği kılışı, oluşu ve durumu üzerine alır.” Ayrıca Karahan, öznenin fiile çokluk, iyelik ve aitlik eki dışında çekim eki almadan bağlandığını belirtmiştir. Leyla Karahan gizli özne konusunda da şu açıklamaları getirmektedir: “Özne, bazı cümlelerde bir kelime veya kelime grubu olarak yer almaz. Cümlenin öznesi, yüklem taşıdığı şahıs ekinde anlaşılır. Şahıs ekinin işaret ettiği zamir cümlenin öznesidir.” Öznelerin kelime ve kelime gruplarından oluşabileceğini belirten Karahan, hitap unsurlarının yükleme bağlanmadıkları için özne olarak değil, cümle dışı unsur olarak değerlendirilmesi gerektiğini de belirtmiştir (Karahan, 2015: 18-24).

Tahir Nejat Gencan, *Dilbilgisi* adlı eserinde özneyi “Yüklemin anlamına göre olan veya kılan sözcük de, söz öbeği de öznedir” şeklinde tanımlamıştır. Gencan’ın özne için yaptığı bu tanım diğer çalışmalardaki tanımlarla benzerlik göstermektedir. Gencan ayrıca eserinde hangi sözcük ve sözcük gruplarının özne olabileceğini başlıklar halinde belirtmiştir. Gencan’a göre: ad, ad takımı, sıfat takımı, adlaşmış sıfatlar, adıllar, harfler, ekler ve takılar, belirteçler, ilgeçler, bağlaçlar, ünlemler, ikilemeler, yan önermeler (isim-fiil ve sıfat-fiil cümlecikleri), tümceler özne olabilir (Gencan, 1979: 87-88).

Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri* adlı eserinde özne için yapılan adlandırmalara farklı bir yaklaşım getirerek özne için “kimse” ve “yükalan” adlandırmalarını önermiştir (Banguoğlu 2004: 520). Sezai Güneş de *Türk Dili Bilgisi* adlı eserinde özne için “yüklenen” adlandırmasını önermiştir. Güneş, “yüklenen” adlandırmasını önerdiği özne için şu tanıma yer vermiştir: “Yükleyenin (yüklem) taşıdığı kavram yükünden etkilenecek durumunda bir başkalaşma meydana gelen unsurdur.”(Güneş, 1997: 365)

Neşe Atabay ve ekibinin hazırladığı *Türkiye Türkçesinin Sözdizimi* adlı eserde diğer çalışmalarda görülen tanımlara benzer bir özne tanımı yapılmıştır. Atabay, öznenin yalnızca yüklemi etken çatılı eylemle kurulmuş tümcelerde ve ad tümcelerinde bulunabileceğine vurgu yapar. Atabay’a göre: “Yüklemi ister geçişli, ister geçişsiz edilgen eylemle kurulmuş olsun, bu tür tümcelerde özne yoktur. Ancak geçişli edilgenin eylem olduğu tümceler değişik bir özellik göstermektedir. Eylemin özelliği nedeniyle bu tür tümcelerdeki belirtisiz nesnelere, şimdiiye değin ‘sözde özne’ adıyla incelenmiştir. Bu tür tümcelerde, yapılan iş kadar işe konu olan nesnenin de önemli olmasına karşın eylemi yapan açıkça belirtilmediğinden nesne, özne olarak belirlenemez.” Atabay’ın bu açıklamalarından hareketle pek çok araştırmacı tarafından özne türleri arasında sayılan sözde özne türünü kabul etmediği görülür. Ayrıca eserde özneyi vurgulamak, anlatıma güç katmak için bazen öznenin türlü bağlaçlar, dönüşlülük zamiri ya da mi soru edatıyla bir arada kullanılabileceği de belirtilmiştir (Atabay vd., 2003: 31-47).

Hikmet Dizdaroğlu, *Tümcebilgisi* adlı eserinde özneyi şu şekilde tanımlamıştır: “Eylem tümcelerinde yargı ya da haberin kendisine yöneltmiş olduğu varlık ya da nesnenin, ad tümcelerinde ise olan durumundaki varlık ya da nesnenin tümcedeki görev adıdır.” Dizdaroğlu, ayrıca eserinde özne türleri adı altında gerçek özne, sözde özne,

örtülü özne, ortak özne, seslenmeli özne, açıklamalı özne, yinelenmiş özne, pekiştirilmiş özne ve kalıplaşmış özne başlıklarını ele almıştır (Dizdaroğlu, 1976: 39-46).

Günay Karağaç, *Türkçenin Söz Dizimi* adlı eserinde özneyi “Cümlede bir var oluşu veya bir yapma ve olmayı gerçekleştiren öge, öznedir. Özne, yüklem gösterdiği bildirmeyi veya olma-yapmayı gerçekleştiren; yani bir değişimi yaşayan varlıktır.” şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca Karağaç gizli özneyi bir kenara bırakarak öznelerin işlevi bakımından bir sınıflandırmasını yapmıştır: Durağan özne, etken özne, edilgen özne, bilinmez özne (Karağaç, 2011: 227-231).

Cengiz Alyılmaz, *Orhun Yazıtları'nın Söz Dizimi* adlı eserinde özneyi diğer araştırmacılara benzer biçimde tanımladıktan sonra özneyi hem yapıları hem de anlamlarına göre sınıflandırmıştır. Bu sınıflamaya göre anlamlarına göre özneler; sözde özne, açıklamalı özne ve pekiştirilmiş özne olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir. Yazar, yapılarına göre özneleri ise cins adlardan oluşan özneler, özel adlardan oluşan özneler, belirtisiz isim tamlamalarından oluşan özneler, niteleme sıfatı+isimden kurulu tamlamalardan oluşan özneler, belirtili isim tamlamalarından oluşan özneler, belirtili sıfat tamlamalarından oluşan özneler ve zamirlerden oluşan özneler başlıkları altında sınıflandırmıştır (Alyılmaz, 1994: 135-152).

Yapılan araştırmalar da her ne kadar özne adlandırması kabul görse de özne için farklı adlandırma önerileri de dikkat çekmektedir. Ayrıca öznelerin sınıflandırılması konusunda kesin bir birliğin sağlanamadığı da dikkat çekmektedir. Bu nokta da Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı'nda Hamza Zülfikar, “*Özne Türleri ve Bunların Adlandırılışı*” adlı bildirisinde öznenin sınıflandırılması konusundaki ayrılıklara değinmiş. Ve bu ayrılıkların temel nedenini araştırmacıların bir araya gelememesine ve meselelerin birlikte görüşülüp tartışılmamasına bağlamıştır (Zülfikar, 1995: 43-48).

Yapılan çalışmada özneler yapıları bakımından tasnif edilmiştir. Sınıflandırma, temel olarak sözcüklerden oluşan özneler ve sözcük gruplarından oluşan özneler başlıkları altında ele alınmıştır. Sonrasında sözcüklerden oluşan özneler, isimlerden ve zamirlerden oluşan özneler olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Sözcük gruplarından oluşan özneler ise tamlamalardan oluşan özneler, tekrar gruplarından oluşan özneler, unvan gruplarından oluşan özneler, birleşik isim gruplarından oluşan özneler, bağlama gruplarından oluşan özneler, cümleciklerden oluşan özneler ve açıklama cümleciklerinden oluşan özneler olmak üzere yedi başlık altında

değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın Eski Türkçe döneminde ve Türk dilinin elimizdeki en eski yazılı manzum parçalarında kullanılan öznelerin günümüzde kullanılan öznelerle yapı bakımından benzerliğini, Türkçenin sağlam yapısı ile sözdizimindeki devamlılığını göstermesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

2.2. Bazı Türkçe Dilbilgisi ve Sözdizimi Kitaplarında Nesnelere Bakış Açısı ve Nesnelerin İnceleniş Biçimi

Cümlede yapılan işten etkileneni belirten nesne unsuru Türkçeyi ele alan günümüze kadar yazılmış tüm dilbilgisi ve sözdizimi kitaplarında ele alınmıştır. Fakat genel anlamda gramer öğreticiliğinin amaçlandığı bu eserlerde nesne unsurunun tam anlamıyla bir inceleme, tahlil ve sınıflandırması yapılmamıştır. Cümlenin sözdiziminde önemli bir unsur olan nesneyi ele alan çalışmalara bakıldığında nesnenin adlandırılmasında bir birlik sağlanamadığı, bunun yanında nesne unsurunun detaylı bir sınıflandırmasının yapılmadığı ve yapılan sınıflandırmaların adlandırılması noktasında fikir ayrılıkları olduğu görülür. Biz de yaptığımız çalışmayla karşılaştırılmasını sağlamak ve bu konuda bazı araştırmacıların bakış açılarını yansıtmak amacıyla bazı dilbilgisi ve sözdizimi çalışmalarında nesnelerin nasıl ele alındığını göstermeye çalışacağız.

Muharrem Ergin, Türkçe dilbilgisi çalışmaları alanında temel başvuru kaynaklarından biri sayılan *Türk Dil Bilgisi* adlı eserinde nesne hakkında şunları belirtmektedir: “Fiilin tesir ettiği nesneyi, şahsı, şeyi karşılayan cümle unsurudur. Nesne sadece fiili geçişli cümlelerde bulunur.” Nesnelere belirtme hal eki alıp almamalarına göre ikiye ayıran Ergin; belirtme hali ekini alan nesne için “belirli nesne”, belirtme hali ekini almayan nesne için ise “belirsiz nesne” adlandırmasını kullanmıştır (Ergin, 2005: 399-400).

Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi* adlı eserinde nesneyi şöyle tanımlamıştır: “Cümlede yüklem bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen öge, nesnedir.” Ayrıca Karahan, nesnenin geçişli fiil cümlelerinin zorunlu ögesi olduğunu belirtir. Nesneyi belirtme hali eki alma durumuna göre belirtili nesne ve belirtisiz nesne olmak üzere iki başlık altında ele almıştır. Belirtili nesnenin cümle içindeki yerinin değişken olduğunu belirten Karahan; belirtisiz nesnenin yüklem yanında yer aldığını, belirtisiz nesne ile yüklem arasında daimi bir ilişki olduğunu belirtir ve yüklemle belirtisiz nesne arasına

genellikle da/de, dahi, bile gibi kuvvetlendirme edatları ile soru eki dışında başka bir ögenin giremeyeceğini söyler (Karahana, 2015: 25-28).

Günay Karağaç, *Türkçenin Söz Dizimi* adlı eserinde nesne hakkında şunları ifade eder: “Öznenin gerçekleştirdiği yapmadan etkilenen varlık, yapma hali çekimindedir ve cümlenin nesnesidir. Yapma hali, bir ismin geçişli eyleme bağlanarak hareketten etkilenen varlık konumunu kazanması halidir. Bu haldeki bir isim, cümle içerisinde nesne durumundadır. İsmi bu hali bazen eksiz bazen ekli olarak bulunur.” (Karağaç, 2011: 231-233) Karağaç ayrıca nesneyi yer tamlayıcısı ve zarf ile birlikte cümlenin ögelerinde cümlenin üç tamlayanından biri olarak ele almaktadır (Karağaç, 2011: 223).

Tahir Nejat Gencan, *Dilbilgisi* adlı eserinde nesne için “düz tümleş” adlandırmasını önermiştir. Nesne için “Öznenin ediminde doğrudan doğruya etkilenen sözcüklere nesne denir.” tanımını yapan Gencan; nesnelere, cümle ögesi olarak dolaylı tümleş, edat tümleşci ve zarf tümleşci ile birlikte “tümleş” genel başlığı altında değerlendirmiştir. Gencan’a göre tümleş yüklemi bir tümleşicisidir ve bu tümleşlerin en önemlisi nesnedir. Çünkü geçişli, oldurgan ve ettirgen eylemli tümleşlerde nesne de özne ve yüklem gibi temel bir ögedir. Bu noktada Gencan’ın nesne tanımının diğer araştırmacılarla benzerlik gösterdiği, ama cümlenin ögesi olarak nesneye farklı yaklaşarak onu bazı durumlarda temel öge saydığı görülür. Gencan, nesnelere –i durumunda/belirtili nesne ve yalın durumda/ belirtisiz nesne olarak iki durumunu göstermiştir (Gencan, 1979: 96-97). Sezai Güneş de *Türk Dili Bilgisi* adlı eserinde nesne için “doğrudan tamlayıcı” adlandırması ile nesne için farklı bir ad önermiştir. Güneş’e göre cümlenin iki temel ögesi olan yükleyen (yüklem) ile yüklenen (özne) arasında yer alması gereken öteki unsurlara “tamlayıcı” denilmelidir. Güneş, tamlayıcıları iki başlık altında incelemiştir: Doğrudan tamlayıcı ve dolaylı tamlayıcı. Güneş’e göre nesne (doğrudan tamlayıcı): “Etken/geçişli fiil cümlelerinde yer alan ve doğrudan doğruya yükleyen ile ilgili olan unsurdur. Hareketin gerçekleşmesi için varlığı şart olan unsuru işaret eder.” (Güneş, 1997: 365-374)

Hikmet Dizdaroğlu, *Tümcebilgisi* adlı eserinde nesneyi tümcenin yardımcı ögeleri olan tümleşlerden biri olarak ele almış ve nesnenin tanımını şu şekilde ifade etmiştir: “Yüklemi etkisini üzerine alan öznenin yaptığı eylemden etkilenmiş varlık ya da niteliği gösteren tümleş ögesine nesne denir.” Dizdaroğlu’na göre bir tümleş türü olan nesneye “düz tümleş” de denilebilir. Bu adlandırma ile Gencan ve Dizdaroğlu’nun

nesne için aynı adlandırma önerisini sundukları görülür. Ayrıca Dizdaroğlu, nesnelere yapılarını ve kullanımlarını esas alarak bir sınıflandırmasını yapmıştır. Yapılarına göre nesnelere, belirtisiz nesne ve belirtili nesne olmak üzere iki başlık altında inceleyen araştırmacı kullanımlarına göre nesnelere de ortak nesne, açıklamalı nesne ve yinelenmiş nesne olmak üzere üç başlık altında incelemiştir (Dizdaroğlu, 1976: 77-78).

Cengiz Alyılmaz, *Orhun Yazıtlarının Söz Dizimi* adlı eserinde cümle başı edatları, hitap blokları, cümle sonu ek ve edatları gibi cümle dışı ögeler bir tarafa bırakılırsa cümlenin özne ve yüklem adı verilen iki temel öğeden oluştuğunu belirtir ve cümlede öznenin yaptığı işten etkilenen nesneyi yüklemle ilişkisi bakımından yükleme bağı olan bir tümleşik olarak ele alır. Nesnelere yapısal bir sınıflamasını yapan araştırmacı nesnelere şu başlıklar altında ele almıştır: Cins adı+belirtili nesne hali eki kuruluşundan oluşan belirtili nesnelere, özel ad+belirtili nesne hali eki kuruluşundan oluşan belirtili nesnelere, niteleme sıfatı+isim+belirtili nesne hali eki kuruluşundan oluşan belirtili nesnelere, belirtili isim tamlaması+belirtili nesne hali eki kuruluşundan oluşan belirtili nesnelere, belirtili sıfat tamlaması+belirtili nesne hali eki kuruluşundan oluşan belirtili nesnelere, zamir+belirtili nesne hali eki kuruluşundan oluşan belirtili nesnelere, cümle/cümleler+tamlanan üye+belirtili nesne hali eki kuruluşundan oluşan belirtili nesnelere (Alyılmaz, 1994: 154-169).

Buraya kadar bazı araştırmacıların nesneyi nasıl ele aldıkları incelenmiştir. Sonuç olarak nesne adlandırması üzerinde farklı adlandırma önermeleri olmasına rağmen araştırmacılar tarafından “nesne” adlandırmasının genel olarak kabul edildiği görülür. Ayrıca nesnenin, cümlenin yüklemiyle yakından ilgili olduğunu birçok araştırmacı özellikle vurgulamıştır. Nesnenin sınıflandırması bakımından hâlâ bir eksikliğin olduğu aşikârdır; nesneyi sadece belirtme hali eki alıp almamasına göre sınıflandırmak eksik, nesnenin yapısını ve işlevini tam olarak ortaya koymayan bir yaklaşımdır.

Yapılan çalışmada öncelikli olarak nesnelere değerlendirirken belirtme hali eki alıp almamalarına göre nesnelere, belirtili ve belirtisiz nesne olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Sonrasında ise özne için yapılan yapısal incelemenin aynısı nesne üzerinde de uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda yapısal dizim bakımından eski Türkçe döneminin bir kısım manzum parçalarında görülen nesnelere günümüzde kullanılan nesnelere ile ayniyet gösterdiği görülmüştür. Bu durum Türkçenin güçlü sözdizimi

yapısının günümüze kadar çok az değişikliklerle geldiğini göstermesi bakımından önemli bir dayanaktır.

3. Çalışma Yöntemi

Eski Türk Şiirinde Özne ve Nesnelerin Yapısı, Reşit Rahmeti Arat'ın *Eski Türk Şiiri* adlı eserinde bir araya getirilen ve Türk şiirinin en eski manzum parçaları sayılan eserlerin özne ve nesnelere incelenmesi bir çalışmadır.

Çalışmada temel olarak Reşit Rahmeti Arat'ın *Eski Türk Şiiri* adlı çalışmasında bir araya getirdiği İslami, Budist ve Maniheizt çevreye ait olan şiirler esas alınmıştır. Ayrıca Peter Zieme'nin *Die Stabreimtexte Der Uiguren Von Turfan und Dunhuang* adlı eserinden de şiirlerin okunuşlarının karşılaştırılması ve eksik yerlerin okunması konusunda yer geldikçe yararlanılmaya çalışılmıştır.

Çalışma; temel olarak giriş, inceleme, değerlendirme ve sonuç bölümleri olmak üzere dört başlık altında ele alınmıştır. Giriş bölümünde eski Uygurların tarihi ve edebiyatı ile cümlelerin öğeleri arasında yer alan özne ve nesne hakkında bilgilere yer verilmiştir. İnceleme bölümünde *Eski Türk Şiiri* adlı eserde yer alan şiirlerin tespit edilen özne ve nesne yapılarının yapısal bir tahlili yapılmıştır. Özne ve nesnelere; sözcüklerden oluşanlar ve sözcük gruplarından oluşanlar olmak üzere iki ana grupta sınıflandırılmıştır. Her grup kendi yapılarının oluşumunu gösteren diğer alt gruplara ayrılmıştır. Aynı yapıya sahip özne veya nesnelere geçtiği dize numaraları o yapının başlığı altında sıralanmış, söz konusu yapıya uygun düşen ve o sıralamada yapıyla ilk kez karşılaşılan dizedeki özne veya nesne örnek olarak verilmiştir. Ayrıca benzer yapıda özne ve nesnelere fazla olduğu yapı başlıklarında söz konusu yapı ile ilgili birden çok örnek verilmiştir. Dizelerin numaralandırılmasında Arat'ın eserindeki şiirleri ve bentleri numaralandırmasına bağlı kalınmıştır. Örneğin numaralandırma "M.7.35.3" şeklinde yapılmıştır. Bu numaralandırmada baştaki "M" sembolü ve ilk sayı, şiirin eserinde kaçınıcı metin olduğunu; ikinci sayı, şiirin kaçınıcı bendi olduğunu; üçüncü sayı ise dizinin şiirin kaçınıcı dizesi olduğunu göstermektedir. Tezin üçüncü bölümü olan değerlendirme bölümünde inceleme sonucunda elde edilen verilere dayanılarak yapıların özne ve nesnelere göre dağılımları gösterilmiş, bu veriler tablo ve grafiklerle desteklenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise hem özne ve nesne yapılarının incelenmesi sonucunda hem de bu incelemelerden elde edilen veriler sonucunda ulaşılan bilgilerin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Sonuç olarak yapılan çalışmada tarihi Türk lehçelerinden olan Eski Uygur Türkçesinin ve eski Türk Şiirinin zne ve nesne yapılarına dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda çalışmanın günümüz Türk dili ve lehçelerinin özne ve nesne yapıları ile söz konusu dönemin özne ve nesne yapılarının incelenmesine, karşılaştırılmasına ve değerlendirilmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1. İNCELEME

1.1. ÖZNELERİN İNCELEMESİ

1.1.1. Sözcüklerden Oluşan Özneler

1.1.1.1. İsimlerden Oluşan Özneler

1. Ö.(is.)

Yirtinçü, tınlıglar, yaruklar

M.7.35.3, M.7.35.4, M.7.85.1, M.9.3.4, M.11.2.8, M.11.4.6, M.11.10.7,

M.11.11.1, M.11.11.2, M.11.11.5, M.11.13.1, M.11.15.5, M.11.16.8, M.11.17.2,
M.11.17.4, M.11.21.2, M.12.1.1, M.13-D.31.2, M.15.10.3(II), M.20-E.36.2, M.30.2.2,
M.30.2.4, M.31.1.2, M.31.1.4, M.32.3.2, M.32.4.1, M.33.5.1

2. Ö((is.)←enk.e.)

sav ok

M.11.16.7, M.12.2.1 (II)

1.1.1.2. Zamirlerden Oluşan Özneler

1. Ö.(zm.)

Siz, biz, ol

M.1.3.2, M.1.3.4, M.5.1.2, M.7.28.1, M.7.121.3, M.9.6.5, M.11.18.6, M.15.2.4,
M.15.7.2, M.15.14.4, M.15.19.4, M.26.1.3, M.26.5.3

2. Ö((zm.)←kuv.e.)

olar yime

M.15.15.2, M.15.15.4, M.17.2.2

3. Ö(((zm.)←ihe.)←kuv.e.)

mening yime

M.16.10.4

1.1.2. Sözcük Gruplarından Oluşan Özneler

1.1.2.1. Tamlamalardan Oluşan Özneler

1. İsim Tamlamalarından Oluşan Özneler

1.1. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı Zamirden Oluşan İsim Tamlaması

1.1.1. Ö.(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←(ihe.)Ø)→Tnn((zm.)←iye. e.)))

Tang tengri özi

M.1.1.2, M.1.1.4

1.2. Tamlayanı Zamirden, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması

1.2.1. Ö.(İT(Tyn((zm.)←ihe.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(tek.gr.(((is.)←iye.e.)+((is.)←iye.e.)+((is.)←iye. e.))))))

mening edgü tengrim alpım bekrekim

M.3.1.3

1.2.2. Ö.(İT(Tyn((zm.)←ihe.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←iye. e.)))

Aning bir meşesi

M.32.4.4

1.3. Tamlayanı Zamirden, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan İsim Tamlaması

1.3.1. Ö.(İT(Tyn((zm.)←ihe.)→Tnn(tek.gr.(((is.)←iye.e.)+((is.)←iye.e.)+((is.)←iye.e.))))

mening tengrim alpım bekrekim

M.3.1.4

1.4. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan İsim Tamlaması

1.4.1. Ö.(İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn(tek.gr.(((is.)←iye.e.)+((is.)←iye.e.)+((is.)←iye. e.))))

biligligim tüzünüm yarukum

M.3.2.3, M.3.2.4

1.5. Tamlayanı Düşmüş, Tamlanana Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması

1.5.1. Ö.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(is.(CC(Y(FK))←ife.)←iye. e.)))

Ölmeki

M.5.3.1, M.22.4.1

1.5.2. Ö.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(is.(CC(YT(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←yhe.)→Y(FK))←ife.)←iye. e.)))

Tünerig tamuka tüşmeki

M.5.3.2

1.5.3. Ö.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(is.(CC(N((is.)←bhe.)→YT((zm.)←yhe.)→Y(FK))←ife.)←iye. e.)))

Birni alkuka kigürmeki

M.9.6.6

1.5.4. Ö.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(is.(CC(ZT(zf.(ST(Tyn(sf.(e.gr.((unv.gr.(Tnn(is.)←Tyn(sf.))←(e.)))→Tnn(is.)))→Y(FK))←ife.)←iye.e.)))

Şatvargi toyın teg satkisiz bolmakı

M.11.16.3

1.5.5. Ö.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(is.(CC(ZT(zf.)→Y(FK))←ife.)←iye. e.)))

Naru ödmeki

M.11.18.4

1.5.6. Ö.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(is.(sf.(CC(N(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←bhe.)→Y(FK))←sfe.))←iye. e.)))

tirig özüg iltinmişi

M.16.23.1

1.5.7. Ö.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.(CC(N(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.(CC(N(zm.)→Y(FK))←sfe.)→Tnn(is.))→Tnn((is.)←iye.e.))←bhe.)→Y(FK))←ife))←iye.e. e.)))))

alkunı bilteçi burkan kutın bulmakları

M.24.2.2, M.26.3.6

1.5.8. Ö.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(is.(CC(ZT(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(CC(Ö(tek.gr.((zm.)+(zm.))→Y(FK))←sfe))→Tnn(is.))←iye.e.))←eş.e.)→Y(FK))←iye.e.)))))

Öz öz küsemış taplarınça toğmaıkları

M.27.1.4

1.6. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.6.1. Ö.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.)))))

kılınçı

M.6.1.10/11, M.11.6.8, M.11.10.2, M.11.12.3, M.11.13.7, M.11.14.7, M.29.1.1 (I), M.32.2.4

1.7. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması

1.7.1. Ö.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(CC(Y(BFK))←sfe.))→Tnn(is.)←iye.e.)))))

İrinçü kılmış kılınçı

M.6.1.12

1.7.2. Ö.(İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←sye.))→Tnn(is.))←iye.e.)))))

Ayağığ atlığ kangım

M.7.1.4, M.13-B.13.2, M.17.4.1

1.7.3. Ö.(İT(Tyn((olarning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(((is.)←bul.he.)←ait.e.))→Tnn(is.))←iye. e.)))

Köngülteki edgüleri

M.7.86.2

1.7.4. Ö.(İT(Tyn((bizning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←iye.e.)))

Ayağuluğ umuğumuz

M.9.2.1, M.9.2.5, M.18.12.1, M.32.1.2

1.7.5. Ö.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(CC(N(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.(e.gr.((is.)←(e.))))→Tnn(is.))←sye.))→Tnn(is.))→Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.))←iye.e.)))

Bir teg yanglıg burkan bolmiş körki

M.9.6.4

1.7.6. Ö.(İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(CC(YT((zm.)←bul.he.)→N((zm.)←bhe.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.(CC(Y(FK))←ife.)))←iye. e.)))

Yügerüte sizni körgü küsüşüm

M.9.13.8

1.7.7. Ö.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(tek.gr.(((is.)←iye.e.)+((is.)←iye. e.))))))

kamağ uluşı ili

M.11.21.6

1.7.8. Ö.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)+(sf.)+(sf.)+(sf.)))→Tnn(is.))←iye. e.)))

King tering uz soğançig yig asiğlığı

M.15.5.4

1.7.9. Ö. (İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.((ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(is.))←bul.he.)ait.e.))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←iye. e.)))

Ülgüsüz koltı kalptakı

Örtüglüg kılınçı

M.20-D.22.3/4

1.7.10. Ö. (İT(Tyn((bizning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(CC(N(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.)))→[(bolgan)/Y(FK))←sfe.])))→Tnn(is.))←iye.e.)))

Arzılar iligi kangımız

M.22.1.2

1.7.11. Ö. (İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←sye.))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←iye.e.)))

ak bir saçlıg karı anam

M.28.1.3

1.7.12. Ö. (İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←iye. e.)))

karı yaşlıg ol anam

M.28.2.3

1.7.13. Ö. (İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn(ST(Tyn(kıs.gr.(((is.)←iye.e.)→(s.)))→Tnn(is.))←iye. e.)))

Yaşı kiçig alğanlarım

M.28.3.3

1.8. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması

1.8.1. Ö. (İT(Tyn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.)))←ihe.)→/.../→Tnn((is.(CC(YT((is.)←ahe.)→[(kurtğarmakı)/Y(FK))←ife.)←(iye.e.)Ø])))

Alku tınlıg oğlanıing

Alp erti sansartın (kurtğarmakı)

M.7.10.3/4

1.8.2. Ö.(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←ihe.)→Tnn(is.(CC(Y(BFK))←ife.)←iye. e.)))

kamağ ilining mengilig bolmakı

M.11.21.3

1.9. Tamlayanı ve Tamlananı Sifat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması

1.9.1. Ö.(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.(CC(N(İT(Tyn(tek.gr.((ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←sye.))→Tnn(is.))←ihe.)+(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.)←ihe.)))→Tnn(tek.gr.(((is.)←iye.e.)←bhe.)+((ST(Tyn(sf.(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←sye.))→Tnn(is.)←iye.e.)←bhe.)))+(ST(Tyn(sf.(CC(ZT(zf.(CC(Y(FK))←zfe.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.)←iye.e.)←bhe.))))→ZT(zf.(CC(N(İT(Tyn(Bİ.(is.)+(is.)))→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø)))→Y(FK))←zfe.))→Y(FK))←sfe.))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←ihe.)→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.(sf.)+(sf.)))→Tnn(İT(Tyn(zm.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))))←iye.e.)))

Yana linhualıg orunning

yapırgaklarının idigin

yava erdinilig smırın

yaltrıyu öner yarukın

Alaya vityan bilig tip

adantaçı sekizinç biligning

adırtlıg utğurak öz tözi

M.20-D.26.1/2/3/4 – M.20-D.27.1/2/3

1.10. Tamlayani İsim Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.10.1. $\text{Ö.}(\dot{\text{I}}\text{T}(\text{Tyn}(\dot{\text{I}}\text{T}(\text{Tyn}(\text{is.})\rightarrow\text{Tnn}((\text{is.})\leftarrow(\text{ie.e.})\emptyset))\leftarrow\text{ihe.})\rightarrow\text{Tnn}((\text{is.})\leftarrow\text{ie.e.})))$

y usikning yarağı

M.11.7.1, M.11.8.1, M.11.18.1, M.11.21.4

1.10.2. $\text{Ö.}(\dot{\text{I}}\text{T}(\text{Tyn}(\dot{\text{I}}\text{T}(\text{Tyn}(\dot{\text{I}}\text{T}(\text{Tyn}((\text{mening})\emptyset)\rightarrow\text{Tnn}((\text{is.})\leftarrow\text{ie.e.}))\leftarrow(\text{ihe.})\emptyset)\rightarrow\text{Tnn}((\text{is.})\leftarrow\text{ie.e.}))\leftarrow\text{ihe.})\rightarrow\text{Tnn}((\text{is.})\leftarrow\text{ie.e.})))$

bakşım kutining sözi

M.11.13.2

1.11. Tamlayani Cümlecikten, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.11.1. $\text{Ö.}(\dot{\text{I}}\text{T}(\text{Tyn}(\text{is.}(\text{sf.}(\text{CC}(\text{Y}(\text{FK}))\leftarrow\text{sfe.}))\leftarrow\text{ihe.})\rightarrow\text{Tnn}((\text{is.})\leftarrow\text{ie.e.})))$

Oduñmışlarning iligi

M.9.7.1

1.11.2. $\text{Ö.}(\dot{\text{I}}\text{T}(\text{Tyn}(\text{is.}(\text{sf.}(\text{CC}(\text{N}(\dot{\text{I}}\text{T}(\text{Tyn}(\text{is.})\rightarrow\text{Tnn}((\text{is.})\leftarrow\text{ie.e.})))\rightarrow\text{Y}(\text{FK}))\leftarrow\text{sfe.}))\leftarrow\text{ihe.})\rightarrow/\dots/\rightarrow\text{Tnn}((\text{is.})\leftarrow\text{ie.e.})))$

saranlanmak kkirig sakındaçınıñ

sarıgaru turur közi

M.11.5.5/6

1.12. Tamlayani Tekrar Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.12.1. $\text{Ö.}(\dot{\text{I}}\text{T}(\text{Tyn}(\text{tek.gr.}((\text{is.})+(\text{is.})+(\text{is.})+(\text{is.}))\leftarrow(\text{ihe.})\emptyset)\rightarrow\text{Tnn}((\text{is.})\leftarrow\text{ie.e.})))$

Yükünç ayag tapıg uduğ yangı

M.9.13.2

1.12.2. Ö.(İT(Tyn(tek.gr.((is.)+(is.)+(is.)+(is.))←ihe.)→/.../→Tnn((is.)←iye. e.)))

Satya elük tınlıg yırtinçününg

saķıg teg ermezmü tözi

M.11.5.3/4

1.13. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması

1.13.1. Ö.(İT(Tyn((bizning)Ø)→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←iye.e.)))

kut kolunçlarımız

M.13-B.12.3

1.14. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Zamirden Oluşan İsim Tamlaması

1.14.1. Ö.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((zm.)←iye. e.)))

özi

M.11.5.2, M.11.6.4, M.18.11.3

1.15. Tamlayanı Birleşik İsim Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.15.1. Ö.(İT(Tyn(Bİ. Gr.((is.)+(is.))←ihe.)→Tnn((is.)←iye. e.)))

sanggadı karasaning bözi

M.11.5.8, M.11.16.2

1.16. Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması

1.16.1. Ö.(İT(Tyn(is.(CC(Y(BFK))←ife.)←ihe.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←iye. e.)))

Ara tıdmakning ayıg tüşi

M.11.15.3

1.17. Tamlayanı ve Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.17.1. $\text{Ö.}(\dot{\text{I}}\text{T}(\text{Tyn}(\text{is.})\rightarrow\text{Tnn}((\text{is.})\leftarrow\text{iye. e.})))$

Tengri kolu

M.11.17.3, M.15.12.3

1.18. Tamlayanı Zamirden, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.18.1. $\text{Ö.}(\dot{\text{I}}\text{T}(\text{Tyn}((\text{zm.})\leftarrow\text{ihe.})\rightarrow\text{Tnn}((\text{is.})\leftarrow\text{iye. e.})))$

aning tüşi

M.11.17.6, M.16.21.4

1.19. Tamlayanı İsimden, Tamlananı Zamirden Oluşan İsim Tamlaması

1.19.1. $\text{Ö.}(\dot{\text{I}}\text{T}(\text{Tyn}((\text{is.})\leftarrow(\text{ihe.})\emptyset)\rightarrow\text{Tnn}((\text{is.})\leftarrow(\text{iye.e.})\emptyset)))$

burkan kentü

M.12.2.1

1.20. Tamlayanı Sifat Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.20.1. $\text{Ö.}(\dot{\text{I}}\text{T}(\text{Tyn}(\text{ST}(\text{Tyn}(\text{sf.})\rightarrow\text{Tnn}(\text{is.}))\leftarrow\text{ihe.})\rightarrow\text{Tnn}((\text{is.})\leftarrow\text{iye. e.})))$

teldük biligsizning işi

M.11.17.8, M.15.9.4

1.20.2. $\text{Ö.}((\dot{\text{I}}\text{T}(\text{Tyn}(\text{ST}(\text{Tyn}(\text{tek.gr.}((\text{sf.})+(\text{sf.})))\rightarrow\text{Tnn}(\text{tek.gr.}(((\text{is.})\leftarrow\text{ihe.})+(\text{is.})\leftarrow\text{ihe.}))))))\rightarrow\text{Tnn}[(\text{uluşı})/(\text{is.})\leftarrow\text{iye.e.}])\leftarrow\text{kuv.e.})$

arka kamağ ilning budunning yime

M.24.2.3

1.21. Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan İsim Tamlaması

1.21.1. Ö.(İT(Tyn(İT(Tyn((is.)←ihe.)→Tnn((is.)←iye.e.))←(ihe.)Ø)→/.../→Tnn(tek.gr.((is.(CC(Y(FK))←ife.)←iye.e.)+(is.(CC(Y(FK))←ife.)←iye.e.))))))

Yirtinçününg umuğları birer ödte

Yindem ermez nomlamakı nomlamazı

M.15.18.3/4

1.22. Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması

1.22.1. Ö.(İT(Tyn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.))←(ihe.)Ø)→Tnn(is.(s f.(CC(Y(FK))←sfe.))←iye. e.)))

kişi ajunı bululmışı

M.16.23.2

1.23. Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması

1.23.1. Ö.(İT(Tyn(tek.gr.((ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(is.))←ihe.)+(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))))←ih e.))→/.../→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←iye. e.)))

Üstünkü altıtkı tengrilerning

Öngi öngi kut vakşiklerning

Üstelzün tengridem küçleri

M.7.119.2/3/4

1.23.2. Ö.(İT(Tyn(tek.gr.((ST(Tyn(sf.(kıs.gr.(((is.)←yhe.)+((is.)←yhe.)→(is.)←syē.)→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.))→Tnn(tek.gr.((is.)+(is.)))))))+(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))→Tnn(is.)←syē.)→Tnn(is.))))←ihe.)→/.../→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←iye. e.)))

Ayazka yağızka tayaklıg

arqa kamağ kut vakşik

arıg nom ašlıg tengrilerning

ašılzun nomlug küçleri.

M.22.2.5/6/7/8

1.24. Tamlayanı İsimden, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması

1.24.1. Ö.(İT(Tyn((is.)←(ihe.)Ø)→/.../→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←iye.e.)))

hardayı kayuta ol tözi

M.11.6.2

1.24.2. Ö.(İT(Tyn((is.)←ihe.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←iye. e.)))

kulnung ne sakınçı

M.32.1.4

1.25. Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması

1.25.1. Ö.(İT(Tyn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.))←ihe.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←iye. e.)))

Tuyunmuşlar iligining bilge biligi

M.9.5.5

2. Sıfat Tamlamalarından Oluşan Özneler

2.1. Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması

2.1.1. Ö.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))

Tang tengri, yaruk tengriler, küçlüg priştiler

M.1.1.1, M.1.1.3, M.1.4.1, M.1.5.1, M.4.6.1, M.4.7.1, M.9.3.2, M.9.5.2, M.11.9.5, M.11.20.8, M.12.1.2, M.12.3.4, M.15.10.3 (I), M.15.10.3 (III), M.15.15.1, M.15.21.2, M.16.24.4, M.20-B.11.2, M.25.3.1, M.28.1.1, M.28.2.1, M.29.1.1 (II), M.32.1.1, M.32.1.3, M.33.4.1

2.1.2. Ö.((ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←ait.e.))

kızığ oruntakılar

M.7.53.4

2.1.3. Ö.(ST(Tyn(sf.(((is.)←bul.he.)←ait.e.))→Tnn(is.)))

Yirtinçüdeki tınlıglar

M.7.117.3, M.11.10.8

2.1.4. Ö.(ST(Tyn(sf.((is.)←ait.e.))→Tnn(is.)))

amtıkı kişiler

M.20-D.23.1, M.28.3.1, M.28.4.1

2.2. Tamlayanı Zarf Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması

2.2.1. Ö.(ST(Tyn(sf.(zf. gr.((zf.)→(sf.))))→Tnn(is.)))

Öküş telim tınlıglar

M.7.11.4

2.3. Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.3.1. Ö.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye. e.))))))

kamıg tınlıg oğuşı

M.7.59.1

2.3.2. Ö.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn(tek.gr.((is.)+(is.))←(iye.e.)Ø)))

ukşatguluğsuz edgüluğ umuğ inağlar

M.18.9.3

2.4. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması

2.4.1. Ö.(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.(CC(Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.))←sye.))→Tnn(is.)))

Arımış köngüllüğü kutluğlar

M.7.79.1, M.7.115.1

2.4.2. Ö.(ST(Tyn(sf.((ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←bul.he.)←ait.e.))→Tnn(is.)))

alku yırtınçüdeki tınlıglar

M.7.118.2

2.5. Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.5.1. Ö.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))))

Adın tümke köngüller

M.7.116.1, M.32.3.1

2.5.2. Ö.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.))→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.))→Tnn(is.))))))

setireksiz tıyalıg bakdılg

seçe tanglançıg idigler

M.20-B.10.3/4

2.5.3. Ö.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.((ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←bul.he.)←ait.e.)))+(sf.(((is.)←bul.he.)←ait.e.))))→Tnn(is.))))

Yitiñ kinki ödteki

Yirtinçüteki tınlıglar

M.20-D.24.1/2

2.6. Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması

2.6.1. Ö.(ST(Tyn(sf.(CC(ZT((is.)←vst.he.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.)))

Amrançığın uçdaçı kuşkıalar

M.8.1.3

2.6.2. Ö.(ST(Tyn(sf.(CC(ZT(zf.(CC(YT(ST(Tyn(sf.(CC(N(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.))))→Tnn(unv.gr.(Tnn(Bİ.Gr.((is.)+(is.)+(is.))←Tyn(sf.)))←ihe.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←iye.e.))←bhe.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.))←bul.he.)→Y(BFK))←zfe.))→N(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←iye.e.))←bhe.)→Ö(İT(Tyn((zm.)←(ihe.)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←iye.e.)))→ZT(e.gr.((is.(CC(N(is.)→Y(FK))←ife.))←(e.)))→Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.)))

burkan oğlı tolpi tüzün uğan arşınıng

bulunçsuz yig edgülerin ögmiş şlokda

burk şark kılıp on edgüsin men atsang özüm

buyan küsüş öze koşmış takşut

M.9.1.5/6/7/8

2.6.3. Ö.(ST(Tyn(sf.(CC(ZT(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←zye.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.)))

Yilvi yanglıg ulalışur pıratıdyasanbutpad

M.9.8.3

2.6.4. Ö.(ST(Tyn(sf.(CC(N(is.(sf.(CC(Y(FK))←sfe.)))→Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.)))

Taraldaçı tarğu biliglig

M.11.9.7

2.6.5. Ö.(ST(Tyn(sf.(zf.(CC(Y(FK))←zfe.)←(sye.)Ø))→Tnn(is.)))

Boşgunğalı küşüşlögler

M.13-D.31.4

2.6.6. Ö.(ST(Tyn(sf.(CC(Ö(zm.)→[(bolgan)/Y(BFK))←sfe.]])→Tnn(is.)))

men kki kki

M.19-B.4.3

2.7. Tamlayanı Zarf Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.7.1. Ö.(ST(Tyn(sf.(zf.gr.((zf.)→tek.gr.((sf.)+(sf.))))))→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.))→Tnn(is.))))))

Yig yörügli yılayulı tört üç kirtüler

M.9.8.2

2.8. Tamlayanı Zarf Grubundan Tamlananı Bağlama Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması

2.8.1. Ö.(ST(Tyn(sf.(zf.gr.((zf.)→(sf.))←ait.e.))→Tnn(bağl.gr.((is.)→(bağ.)→(is.))))))

Yig üstünki paramıtta ulatı nomlar

M.9.8.4

2.9. Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı Unvan Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması

2.9.1. Ö.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)+(sf.))→Tnn(unv.gr.(Tnn(is.)←Tyn(sf.))))))

kağıl bağısal eriglig il kan

M.9.11.2

2.10. Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.10.1. $\ddot{O}.(ST(Tyn(sf.\dot{I}T(Tyn(is.(CC(YT(ST(Tyn(sf.(e.gr.((tek.gr.((zf.(CC(Y(FK))\leftarrow zfe.))+(zf.(CC(Y(FK))\leftarrow zfe.))+(zf.(CC(Y(FK))\leftarrow zfe.))))\leftarrow (e.))\leftarrow (sye.)\emptyset))\rightarrow Tnn(ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(is.)))\leftarrow yhe.)\rightarrow Y(BFK))\leftarrow ife.))\rightarrow Tnn((is.)\leftarrow (iye.e.)\emptyset))\leftarrow sye.))\rightarrow Tnn(ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(\dot{I}T(Tyn(is.)\rightarrow Tnn((is.)\leftarrow (iye.e.)\emptyset))))))$

Öyü ödikleyü tudğalı tegimlig otuz biş

burkanlarka yükünç yükünmek atlıg

sıdap nom bitig

M.10.0.5/6/7

2.10.2. $\ddot{O}.(ST(Tyn(sf.\dot{I}T(Tyn((mening)\emptyset)\rightarrow Tnn(\dot{I}T(Tyn(is.)\rightarrow Tnn((is.)\leftarrow (iye.e.)\emptyset))\leftarrow iye.e.)))\rightarrow Tnn(ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(is.))))$

Köngül taşım iki kiçig

M.28.4.3

2.11. Tamlayanı ve Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.11.1. $\ddot{O}.(ST(Tyn(sf.\dot{I}T(Tyn(is.)\rightarrow Tnn((is.)\leftarrow iye.e.)))\rightarrow Tnn(\dot{I}T(Tyn(is.)\rightarrow Tnn((is.)\leftarrow (iye.e.)\emptyset))))$

Sakılığlar arzısı şardulı arslan

M.11.19.5

2.12. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.12.1. $\ddot{O}.(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(is.)\leftarrow sye.))\rightarrow Tnn(ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(is.))))$

Bir ağızkıa edgü söz

M.12.6.1

2.12.2. Ö.(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←(sye.)Ø))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(tek.gr.((is.)+(is.)))))))

yüzer öngi

Seviglig erdini munçuklar

M.20-B.10.1/2

2.13. Tamlayanı Kısaltma Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sifat Tamlaması

2.13.1. Ö.(ST(Tyn(sf.(ayr. gr.(((zm.)←ahe.)→(sf.)))→Tnn(is.)))

kamağta yig orun

M.11.3.8

2.14. Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması

2.14.1. Ö.(ST(Tyn(sf.(CC(Ö(is.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))

yalanguk tidme yapa tınlıg

M.11.7.7

2.14.2. Ö.(ST(Tyn(sf.(zf.(CC(YT((zm.)←yhe.)→Y(FK))←zfe.)))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))

Anga ukşatu yig nomlar

M.16.23.4

2.14.3. Ö(ST(Tyn(sf.(CC(ZT(zf.(CC(YT(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(un v.gr.(Tnn(is.)←Tyn(sf.)))←ihe.)→Tnn(ST(Tyn(sf.(CC(Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.(CC(Y(BFK))←ife.)))←iye.e.))←yhe.)→Y(FK))←zfe.))→Ö(ST(Tyn(sf.)→Tnn(Bİ.Gr.((is.)+(is.)+(is.))))→YT((is.)←yhe.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(is.))))

ıduk samandabadırı bodısatavnıng yorır kut

kolunmakınga tayanıp kolutı atsang

kalım keyşi koşuğka ingurmış şlok

tağşut nom

M.16.30.1/2/3/4

2.14.4. Ö.(ST(Tyn(sf.(CC(YT((is.)←bul.h.e.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(S
T(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.))→Tnn(is.))))))

belde turğan biş-on oğlan

M.29.2.1, M.29.3.1

**2.15. Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sifat
Tamlaması**

2.15.1. Ö.(ST(Tyn(unv. gr.(Tnn(is.)←Tyn(sf.))←sye.)→Tnn(is.)))

Lakışmanı tongalıg çerig

M.11.18.8

**2.16. Tamlayanı Kısaltma Grubundan, Tamlananı Sifat Tamlamasından
Oluşan Sifat Tamlaması**

2.16.1. Ö.(ST(Tyn(sf.(e.gr.(((is.)←ahe.)→(e.))))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tn
n(is.))))))

Köngültin taş negü nom

M.12.5.4

2.16.2. Ö.(ST(Tyn(sf.(e.gr.((Bİ.)←(e.))))→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.
)+(sf.))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))))))

Kök kalık teg yuklunmaksız azsız suksuz

Körgülüg neng

M.15.2.1/2

**2.17. Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Unvan Grubundan Oluşan Sifat
Tamlaması**

2.17.1. Ö.(ST(Tyn(sf.(CC(Ö(İT(Tyn((is.(CC(Y(FK))←ife.))←ihe.)→Tn
n((is.)←iye.e.))→[(bolgan)/Y(FK))←sfe.])→Tnn(unv.gr.(Tyn(sf.)→Tnn(is.
))))))

Utmişlarning vışayı buda avatansaka

M.13-A.1.1

2.17.2. Ö.(ST(Tyn(sf.(CC(Ö(İT(Tyn(zm.)→Tnn((zm.)←iye.e.)))←[(bol gan)/Y(FK))←sfe.])→/.../→Tnn(unv.gr.(Tnn(is.)←Tyn(sf.))))))

alku ödte sözler için kentü özüm

aşınlarğa kergek bolğay sakınç öze

ança munça yığıp koşdum biratya şiri

M.14-B.8.1/2/3

2.18. Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması

2.18.1. Ö.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.(CC(ZT(zf.)→Y(F K))←sfe.))→Tnn(is.)←sye.))→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.))←(bolgan)Ø)))))+(sf.(CC(N(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)+(sf.))→Tnn(is.)←sye.))→Tnn(is.))→Y(FK))←sfe.))))→Tnn(is.))

Kin keligme ödlerteki yirtünçü yulası

King tering yig nomluğ tilgen evirür ıduklar

M.13-G.46.1/2

2.18.2. Ö.(ST(Tyn(tek. gr.((sf.)+(sf.))→Tnn(is.))

alku kamağ burkanlar

M.20-F.59.1, M.20-D.29.1

2.19. Tamlayanı ve Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması

2.19.1. Ö.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←ait.e.)))+(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←ait.e.))))→Tnn(tek. gr.((is.)+(is.))))))

Ontın singarkı üç ödki burkan baksılar

M.18.9.1

2.20. Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.20.1. Ö.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←sye.))+sf.(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←sye.))))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))))

On küçlög bügü biliglig uğan arzılar

M.18.9.2

2.20.2. Ö.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)+(sf.)))→Tnn(ST(Tyn(sf.(CC(ZT(zf.(CC(Y(FK))←zfe.))+ZT(zf.)→Y(BFK((is.)+(Ø(bol))))←(sfe.)Ø))→Tnn(ST(Tyn(sf.(CC(ZT(zf.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.))))))))))

İnçge tering soğançığ

eşidgeli erte yarağlıg

ıduk nomlamış nom üni

M.20-E.40.1/2/3/4

2.21. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.21.1. Ö.(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))←(sye.)Ø))→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.))))))

arka kamağ biş ajuñ tınlıglar oğuşı

M.25.2.3

2.22. Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması

2.22.1. Ö.(ST(Tyn(sf.(CC(ZT(zf.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(tek.gr.((is.)+(is.))))))

amrak toğmış ini kelin

M.29.1.3

2.22.2. Ö.(ST(Tyn(sf.(CC(Ö(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(is.(CC(Y(FK))←ife.)←iye.e.)))→Y(FK))←sfe.))→Tnn(tek. gr.((is.)+(is.))))

Önüşi önmeyük usik ekşer

M.11.2.5

1.1.2.2. Tekrar Gruplarından Oluşan Özneler

1. Cümleciklerden Oluşan Tekrar Grubu

1.1. Ö.(tek. gr.((is.(CC(Y(FK))←ife.))+(is.(CC(Y(FK))←ife.))))

toğmak öçmek

M.9.5.3

2. İsimlerden Oluşan Tekrar Grubu

2.1. Ö.(tek. gr.((is.)+(is.)))

vaşikler kutlar

M.11.4.2, M.29.2.3

2.2. Ö.(tek.gr.((is.)+(is.)+(is.)))

kart kiçig yigit

M.33.2.3

3. Sözcük Gruplarından Oluşan Tekrar Grubu

3.1. Ö.(tek.gr.((unv.gr.(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))+(unv.gr.(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))+(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←iye. e.))))

kağan kan katun kung tayzı altun uruğları

M.25.1.2

1.1.2.3. Unvan Gruplarından Oluşan Özneler

1. Ö.(unv. gr.(Tnn(is.)←Tyn(sf.)))

Varskandı tonga

M.11.4.4, M.11.20.5

2. Ö.(unv. gr.(Tyn(sf.)→Tnn(is.))

Alp şakımını

M.22.1.3

1.1.2.4. Birleşik İsim Gruplarından Oluşan Özneler

Özne ve nesnelere yapısal incelemesinde sözcük gruplarından oluşan özne ve nesnelere arasında birleşik isim grubundan oluşan özne ve nesnelere de belirtme ihtiyacı duyulmuştur. Bazı araştırmacılar sözcük grupları arasında “birleşik isim grubu” yapısına yer vermemiştir. Bununla birlikte, Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi* adlı eserinde sözcük grupları arasında birleşik isim grubuna yer vermiştir. Karahan, eserinde birleşik isim grubunu şöyle tanımlamıştır: “Bir şahsa özel ad olmak üzere bir araya gelen kelimeler topluluğudur.” Ayrıca Karahan, iki veya daha fazla kelimeli bütün şahıs adlarının birleşik isim grubu yapısında olduğunu belirtmiştir (Karahan, 2015: 69-70). Günay Karaağaç da *Türkçenin Söz Dizimi* adlı eserinde bizim eserimizde kullandığımız birleşik isim grubu için birleşik ad adlandırmasını kullanmıştır. Özel ad öbeği içerisinde birleşik adları ele alan Karaağaç, bu sözcük grubu hakkında şunları belirtmiştir: “Bir kimseye özel ad olmak üzere iki veya daha fazla ismin bir araya gelerek oluşturduğu söz öbeğine birleşik ad öbeği denir. Bir varlığın özel adı olmak üzere bir araya gelen sözler topluluğudur.” Ayrıca araştırmacı, bu sözcüklerin tamamen eksiz bir şekilde birleştiğini de belirtmiştir (Karaağaç, 2011: 203-204). Biz de bu bilgiler doğrultusunda şiirlerde geçen bazı özel isimleri birleşik isim grubu başlığı altında değerlendirmeye çalıştık.

1. Ö.(Bİ. Gr.((is.)+(is.))

Suvasdı sıdam

M.10.0.2, M.10.1.1, M.20-C.18.2

2. Ö.((Bİ. Gr.((is.)+(is.)))←kuv.e.)

Nantı luu takı

M.11.11.7

1.1.2.5. Bağlama Gruplarından Oluşan Özneler

1. Zamirlerden Oluşan Bağlama Grubu

1.1. Ö.(bağl. gr.((zm.)→(bağ.)→(zm.)))

kim yime neng

M.15.3.3

2. Sözcük Gruplarından Oluşan Bağlama Grubu

2.1. Ö.(bağl.gr.((unv.gr.(Tyn(sf.)+Tyn(sf.)→Tnn(is.)←Tyn(sf.)))+(unv.gr.(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←Tyn(sf.)))+(unv.gr.(Tyn(sf.)→Tnn(Bİ.Gr.((is.)+(is.))←Tyn(sf.))→(bağ.)→/.../→(unv. gr.(Tnn(is.)←Tyn(sf.))←(bağ.)))

Arslan bilge tengri ilig

Atam kireşiz ıduk kut

...

Anam tokluğ kutluğ ağa birle

Ançulayu kurçığan ağa yime

M.23.1.8/9 – M.23.2.1/2

1.1.2.6. Cümleciklerden Oluşan Özneler

1. Sıfat Cümleciklerinden Oluşan Özneler

1.1. Ö.(sf.(CC(YT((is.)←yhe.)→Y(BFK))←sfe.))

umuğsuzlarka umuğ boldaçı

M.10.36.7

1.2. Ö.(sf.(CC(YT((is.)←bul. he.)→Y(FK))←sfe.))

sansarta turğan

M.12.2.2

1.3. Ö.(sf.(CC(N(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→(is.))))←bhe.)→/.../→YT((is.)←yhe.)→Y(FK))←sfe.))

Bu bir sözni setirek boldı bakşıta sorğan

M.12.2.4

1.4. Ö.(sf.(CC(ZT(zf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←zye.)→YT((is.)←bul.he.)→Y(tek. gr.(((FK)←sfe.)+((FK)←sfe.))))))

usun ödün sansarta çommış batmışlar

M.16.29.3

1.5. Ö.(sf.(CC(YT(ST(Tyn(sf.)→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.)))←bul.he.)→Ö(zm.)→ZT(zf.(CC(Y(FK))←zfe.)→Y(FK))←sfe.))

karangku sansar içinte men barıp toğmaduk

M.18.7.2

1.6. Ö.(sf.(CC(N(ST(Tyn(sf.)→Tnn(tek.gr.((is.)+(is.)))←bhe.)→Ö(İT(Tyn(mening)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))→Y(FK))←sfe.))

kamağ öteg birimlerig özüm yığmaduk

M.18.7.3

1.7. Ö.(sf.(CC(N(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))→YT((zm.)←yhe.)→Y(FK))←sfe.))

ayığ kılınç manga kılmaduk

M.18.7.4

1.8. Ö.(is.(sf.(CC(N((zm.)←bhe.)→Y(FK))←sfe.))

alkunı bilteçi

M.22.3.5, M.23.1.7

1.9. Ö.(sf.(CC(N((is.)←bhe.)→Y(BFK))←sfe.))

cuanmartlınkı hu kılğan

M.30.3.1, M.30.3.3

1.1.2.7. Açıklama Cümleciğinden Oluşan Özne

1. Ö.(AC(Y((is.)←(efe.)Ø)))

Ürlüksüz

M.9.5.3

1.2. NESNELERİN İNCELEMESİ

1.2.1. Sözcüklerden Oluşan Nesnelere

1.2.1.1. İsimlerden Oluşan Nesnelere

1. N(is.)

Yürünteg, ürlük, mengi

M.7.15.4, M.7.30.4, M.8.4.7, M.11.12.2, M.11.12.8, M.11.16.6, M.11.17.4,

M.11.20.2, M.11.20.4, M.11.21.2, M.12.2.3, M.12.5.1, M.13-E.34.4, M.13-G.47.4,
M.13-G.48.4, M.14-B.8.4, M.16.16.4, M.16.17.4, M.28.1.2, M.28.2.2 (I), M.28.2.2
(II), M.28.3.2, M.28.4.2, M.30.2.1, M.30.2.2, M.31.1.1, M.31.2.2, M.31.2.4

2. BN((is.)←bhe.)

Tınlıglarığ, ayağlarığ, nısvanığ

M.7.18.4, M.7.40.1, M.11.19.8, M.11.20.3 (I), M.12.3.2, M.13-F.43.2, M.14-
B.7.2, M.20-A.5.1 (I), M.20-A.5.1 (II), M.20-A.5.1 (III), M.25.4.4, M.26.5.5

3. BN(((is.)←bhe.)←enk.e.)

köngülni ök

M.12.7.4 (I)

1.2.1.2. Zamirlerden Oluşan Nesnelere

1. BN((zm.)←bhe.)

Bizni, tözünü, sizni

M.1.3.2, M.1.3.4, M.7.36.4, M.7.50.3, M.7.52.2, M.9.6.5, M.11.11.2, M.11.13.4

M.11.15.2, M.11.15.8, M.13-F.42.1, M.14-B.7.4, M.17.2.4, M.17.3.4, M.17.4.2,
M.17.4.4, M.17.5.4, M.18.9.4, M.20-C.18.4

2. N.(zm.)

ne

M.33.6.4

1.2.2. Sözcük Gruplarından Oluşan Nesnelere

1.2.2.1. Tamlamalardan Oluşan Nesnelere

1. İsim Tamlamalarından Oluşan Nesnelere

1.1. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.1.1. BN.(İT(Tyn(Ø)→Tnn((is.)←iye. e.))←bhe.)

Etüzümüzni, üzütümüzni, öglerin

M.2.2.2, M.2.2.3, M.7.16.4 (I), M.7.16.4 (II), M.7.55.2, M.7.79.3, M.11.2.8, M.11.8.8, M.11.9.8, M.11.11.3, M.12.5.1, M.14-A.3.4, M.16.13.4, M.18.5.4, M.18.8.3, M.18.8.4, M.20-A.1.2 (I), M.28.1.4, M.28.3.4, M.29.2.4, M.33.5.2

1.1.2. BN.(İT(Tyn(Ø)→Tnn((is.)←iye. e.))←(bhe.)Ø)

sezang

M.30.2.4

1.2. Tamlayanı Zamirden, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.2.1. BN.(İT(Tyn(zm.)→Tnn((is.)←iye. e.))←bhe.)

Öz amrakımın

M.4.3.1, M.4.3.3, M.7.52.3

1.3. Tamlayanı ve Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.3.1. BN.(İT(Tyn((is.)←ihe.)→Tnn((is.)←iye. e.))←bhe.)

Tengrining bitigin

M.5.1.2, M.11.8.2, M.11.8.6, M.12.5.3 (II)

1.3.2. N.(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye. e.)))

Tamu yolu

M.7.8.1, M.11.8.4

1.3.3. BN.(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye. e.))←bhe.)

burkan kutın

M.7.54.4, M.7.79.4, M.8.3.7, M.22.2.11, M.25.3.4, M.28.4.4

1.3.4. BN.(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←bhe.)

h usikni

M.11.6.1, M.11.9.1, M.11.18.7, M.11.20.1 (I)

1.4. Tamlayanı Zamirden, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması

1.4.1. BN.(İT(Tyn((zm.)←ihe.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←iye.e.))←bhe.)
)

alkunung barça yükünçin

M.7.2.4

1.5. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması

1.5.1. N.(İT(Tyn((bizning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)
)))←iye. e.)))

alku ayığ kılınçlarımız

M.7.6.1, M.18.11.1

1.5.2. BN.(İT(Tyn((sizning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(zf.gr.(zf.(CC(Y(FK))←zfe.)
→(sf.)))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←iye. e.))←bhe.)

Körü kanıncsız körkle körküngüzni

M.7.42.2

1.5.3. BN.(İT(Tyn((olarning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←iye.e.))←bhe.
)

Sizik köngüllerin

M.7.85.2, M.16.9.4, M.16.14.4, M.20-G.60.2

1.5.4. BN.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(CC(ZT(zf.)→Y(FK))←sfe.)
→Tnn(tek.gr.((is.)+(is.)))←iye. e.))←bhe.)

Uz ödlemiş öd erigin

M.13-E.34.2

1.5.5. BN.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.(CC(Y(FK))←sfe.))+(
sf.(CC(Y(FK))←sfe.)))→Tnn(is.))←iye. e.))←bhe.)

Örmiş toğmiş buyanların

M.13-G.49.4

1.5.6. BN. (İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←sye.)))+(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←sye.))))→Tnn(is.))←iye.e.))←bhe.)

Muntağ yanglıg kamağ türlüg yasuklarımın

M.18.8.2

1.5.7. BN. (İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(zf.gr.((zf.)→(sf.))))→Tnn(is.))←iye. e.))←bhe.)

Öküş telim yasuklarımın

M.18.11.2

1.5.8. BN. (İT(Tyn((olarning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(tek.gr.((is.)+(is.))))←iye.e.))←bhe.)

Esringü yapırğak tüşlerin

M.20-E.32.2, M.30.1.3/4

1.6. Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.6.1. BN. (İT(Tyn(tek.gr.((is.(CC(Y(FK))←ife.)))+(is.(CC(Y(FK))←ife.))))→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←bhe.)

ağmak inmek ajunlarığ

M.7.32.2

1.7. Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.7.1. BN. (İT(Tyn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←(ihe.)Ø)→Tnn((is.)←iye. e.))←bhe.)

Avış tamu emgekin

M.7.32.3

1.7.2. BN. (İT(Tyn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←ihe.)→Tnn((is.)←iye. e.))←bhe.)

S usikning savın

M.11.12.1

1.8. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Zamirden Oluşan İsim Tamlaması

1.8.1. BN.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((zm.)←iye. e.))←bhe.)

kamıgunı

M.7.33.4, M.11.9.6

1.9. Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması

1.9.1. BN.(İT(Tyn(tek.gr.((ST(Tyn(sf.(CC(ZT(zf.(İT(Tyn(İT(Tyn(zm.)→Tnn((is.)←iye.))←Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))←zye.))→Y(FK))←sfe.))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←ihe.)+(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)+(sf.)))→Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←sye.))→Tnn(is.))←ihe.)))→Tnn(ST(Tyn(sf.(CC(ZT(zf.(CC(ZT(zf.(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(is.))←sye.))→Tnn(is.))←eşt.e.))→Y(FK))←zfe.))→Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.))←iye.e.))←bhe.)

Öz bakşımız ögin tuymış öseliksiz erning

Öngre amtı kin üç ödki tözkerinçsizlerning

Öngin öngin paramıtlıg yollarça yorıyu

ögredingü ervişlerig

M.13-A.9.1/2/3/4

1.10. Tamlayanı ve Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan İsim Tamlaması

1.10.1. BN.(İT(Tyn(tek.gr.((İT(Tyn(Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(e.gr.(((is.)←yhe.)←(e.)←(sye.)Ø))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←iye.e.))←ihe.)+(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←ihe.)→Tnn(is.))←ihe.)))→Tnn(tek.gr.(((is.)←iye.e.)←bhe.))+(((is.)←iye.e.)←bhe.))))

adruqlarka tükellig bir tüzünümning

ayağuluğ burkanninglı ikegününg

atırtların adruqların

M.15.3.1/2/3

1.11. Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.11.1. BN.(İT(Tyn(is.(CC(ZT(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.))←vst.he.)→Y(FK))←ife.))→Tnn((is.)←iye. e.))←bhe.)

Etüz arığın ermek çakşapıtığ

M.7.89.4, M.7.90.4

1.11.2. BN.(İT(Tyn(is.(CC(ZT(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←vst.he.)→Y(FK))←ife.))→Tnn((is.)←iye. e.))←bhe.)

kutluğ çığayın ermek çakşapıtığ

M.7.91.4

1.12. Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması

1.12.1. BN.(İT(Tyn(İT(Tyn(unv.gr.(Tnn(is.)←Tyn(sf.))←(ihe.)Ø)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø)←(ihe.)Ø)→Tnn(is.(sf.(CC(ZT(zf.)→ZT(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))→Y(FK))←sfe.))←iye.e.))←bhe.)

Sarvaartasıdı tigin ad öngdünlög

Sekiz on yaş yaşamışın

M.9.4.1/2

1.13. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması

1.13.1. N.(İT(Tyn(Ø)→Tnn(is.(CC(Ö(is.(sf.(CC(ZT(zf.)→Y(FK))←sfe.)))→Y(FK))←ife.)←iye.e.)))

uluğ tuyunmış bolmakım

M.10.36.8

1.13.2. BN.(İT(Tyn(Ø)→Tnn(is.(CC(N(is.)→Y(BFK))←ife.)←iye. e.))←bhe.)

Tınlığ udu barmakların

M.13-A.10.4

1.13.3. BN.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(is.(sf.(CC(Y(FK))←sfe.))←iye. e.))←bhe.)

olururın

M.13-C.19.4, M.20-E.45.4

1.13.4. BN.(İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn(is.(sf.(CC(ZT(zf.)→ZT(tek.gr.((zf.(CC(Y(FK))←zfe.))+zf.(CC(Y(FK))←zfe.))))→Y(FK))←sfe.))←iye. e.))←bhe.)

Munçulayu türe büke kılınışlarımın

M.18.8.1

1.13.5. BN.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(is.(sf.(CC(YT(ST(Tyn(sf.(CC(YT/..)/→Y(FK))←sfe.)))→Tnn(is.))←ahe.)→ZT(zf.)→Ö(is.)→Y(FK))←sfe.))←iye. e. e.))←bhe.)

...-ta bolmış tüşlertin

usatu yaruklar önerin

M.20-A.1.3/4

1.13.6. BN.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(is.(sf.(CC(YT(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))←bul.he.)→Ö(tek.gr.((is.)+(is.)))→Y(FK))←sfe.))←iye. e.))←bhe.)

Uluğ yinçülüg toorlarta

Ordu karşılar bolmışın

M.20-A.2.1/2

1.13.7. BN.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(is.(sf.(CC(N(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.(S T(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←sye.))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))←(ihe.)Ø)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←bhe.)→ZT(zf.)→Y(FK))←sfe.))←iye. e.))←bhe.)

Yiti erdinilig bir sıruk

Yirig kötürü tururın

M.20-B.9.1/2

**1.13.8. BN.(ÍT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(is.(sf.(CC(ZT(tek.gr.((zf.)+(zf.)))
→Y(FK))←sfe.))←iye. e.))←bhe.)**

Asıgılıg mengilig kılmışın

M.20-F.51.2

1.14. Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı Sifat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması

1.14.1. BN.(ÍT(Tyn(unv.gr.(Tnn(is.)←Tyn(sf.))←ihe.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←iye. e.))←bhe.)

Vasavı tengrining kirişlig yasın

M.11.4.3

1.15. Tamlayanı Sifat Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.15.1. BN.(ÍT(Tyn(ST(Tyn(sf.(((is.)←bul.he.)←ait.e.))→Tnn(is.))←ihe.)→Tnn((is.)←iye. e.))←bhe.)

talaytakı bilgelerning sözün

M.11.9.4

1.15.2. BN.(ÍT(Tyn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←ihe.)→Tnn((is.)←iye. e.))←bhe.)

yig nırvanning kapıgın

M.12.1.4, M.13-C.16.3

1.15.3. BN.(ÍT(Tyn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←(ihe.)Ø)→Tnn((is.)←iye. e.)))

Birer burkan edgülerin

M.13-A.3.4, M.16.28.4

1.15.4. BN.(ÍT(Tyn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))←ihe.)→Tnn((is.)←iye. e.))←bhe.)

tangsuk ol burkanning mantalın

M.13-C.15.2

1.15.5. BN.(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.(CC(ZT((zf.)←vst.he.)→Y(FK))←sye.))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←ihe.)→Tnn((is.)←iye.e.))←bhe.)

Alpın bulmuş bu et'üznüng asıgın

M.13-F.42.2

1.15.6. N.(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←(ihe.)Ø)←Tnn((is.)←(iye.e.)Ø)))

kinsük erdini brahmamanı

M.20-F.48.2

1.15.7. BN.(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.(CC(Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.))←(ihe.)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))←bhe.)

Kirikken tonlar kirin

M.33.3.1

1.16. Tamlayanı İsimden, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması

1.16.1. BN.(İT(Tyn((is.)←ihe.)→Tnn(is.(sf.(CC(ZT(zf.(e.gr.((ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←(e.)))→Y(FK))←sfe.))))←bhe.)

Yirtinçününg yilvi tül teg ertükin

M.12.3.1

1.17. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması

1.17.1. BN.(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.(e.gr.((is.)←(e.)←(sye.)Ø))→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.)))←(ihe.)Ø)→Tnn(is.(sf.(CC(ZT(zf.)+ZT(zf.((İT(Tyn(Ø)→Tnn((is.)←iye.e.)))→(is.))←(zye.)Ø)+ZT(zf.(CC(ZT(zf.gr.((zf.)←(e.)))→Y(FK))←zfe.))+ZT(zf.(is.(CC(Ö(zm.)→N(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←sye.))→Tnn(is.))←iye.e.))←bhe.)→Y(FK))←ife.)←ahe.))→N(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))→Y(FK))←sfe.))←iye.e.))←bhe.)

ontın singar tınlıglar oğuşı

utguradı busuşı yok mengi ök teginü

olar köni nomluğ asıgın tapmaktın

ukşadıncısız edgü dıntar bolğusın

M.13-C.20.1/2/3/4

1.17.2. BN.(İT(Tyn(ST(Tyn(tek.gr.(sf.(CC(ZT(zf.(CC(YT((is.)←yhe.)→Y(FK))←zfe.))+ZT(zf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(tek.gr.((is.)+(is.))))←vst.he.))→Ö(ST(Tyn(sf.)+Tyn(sf.)→Tnn(is.)))→Y(FK))←sfe.)))+(sf.))→Tnn(is.))←(ihe.)Ø)→Tnn(is.(sf.(CC(Y(FK))←sfe.))←iye. e.))←bhe.)

Et'üzleringe yaraşı

Erdinilig idig tümekin

Engeyü yoz yoçan yarudur

Esringü yaruklar önmişin

M.20-A.3.1/2/3/4

1.17.3. BN.(İT(Tyn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))←ihe.)→Tnn(is.(sf.(CC(ZT(zf.)→ZT(zf.(CC(Y(FK))←zfe.))→ZT(zf.(CC(ZT(zf.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(is.))←zye.))→Y(FK))←zfe.))→Y(BFK.))←sfe.))))←bhe.)

Turgın süzük ol suvnung

Turum ara tegşilip

Topulur yaruk ödvilig

Tongup buz bolmişin

M.20-B.6.1/2/3/4

1.17.4. BN.(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.)))←(ihe.)Ø)→Tnn(is.(sf.(CC(ZT(zf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←vst.he.))→Y(FK))←sfe.))←iye.e.))←bhe.)

Yintem sekiz kırları

Yitiñsiz körkle bolmişin

M.20-B.9.3/4

1.17.5. BN.(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.(zf.(CC(Y(FK))←zfe.)←(sy.)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←(ihe.)Ø)→Tnn(is.(sf.(CC(ZT(zf.(CC(ZT(zf.(ST(Tyn(tek.gr.((ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))+(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←zye.)→Y(FK))←zfe.)→Y(BFK))←sfe.)←iye.e.)←bhe.)

Seçilip birer yaruklar

Sekizer tümen törter ming

Seviglig önglügin yaltrıyu

Serilip turmışın

M.20-B.12.1/2/3/4

1.17.6. BN.(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←(ihe.)Ø)→Tnn(is.(sf.(CC(Y(FK))←sfe.)←iye.e.)←bhe.)

esringü yaruklar önmişin

M.20-F.47.4

1.18. Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması

1.18.1. BN.(İT(Tyn(unv.gr.(Tnn(is.)←Tyn(sf.)←(ihe.)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.)←bhe.)

tolpı tüzün küçin

M.13-C.28.4, M.22.4.9

1.18.2. BN.(İT(Tyn(unv.gr.(Tnn(Bİ.((is.)+(is.)+(is.)))←Tyn(sf.)←(ihe.)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.)←bhe.)

kung tay kıu katın kutın

M.23.1.2

1.19. Tamlayanı İsimden, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması

1.19.1. BN.(İT(Tyn((is.)←ihe.)→Tnn(ST(Tyn(sf.(CC(Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.))←iye. e.))←bhe.)

Bodıçıtning alğu yangın

M.13-D.31.3

1.20. Tamlayanı ve Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması

1.20.1. BN.(İT(Tyn(is.(CC(ZT(zf.(CC(Y(FK))←zfe.))→Y(FK))←ife.))→Tnn(is.(CC(Y(FK))←ife.))←iye. e.))←bhe.)

Ayayu sakınmak ömekig

M.19-B.5.2

1.21. Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan İsim Tamlaması

1.21.1. BN.(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(tek.gr.((is.)+(is.))←iye. e.))←bhe.)
yapırğak huaların

M.20-A.1.2 (II)

1.22. Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması

1.22.1. BN.(İT(Tyn(unv.gr.(Tnn(is.)←Tyn(sf.))←(ihe.)Ø)→Tnn(is.(sf.(CC(YT((zm.)←bul.he.)→YT((is.)←(bul.he.)Ø)→ZT(zf.(CC(Y(FK))←zfe.))→Y(FK))←sfe.))←iye. e.))←bhe.)

Urı tengriler olarta

Oyun eğizü turmışın

M.20-A.2.3/4

1.23. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması

1.23.1. BN.(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(unv.gr.(Tnn(is.)←Tyn(sf.)))←i he.)→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.(CC(ZT(zf.(CC(Y(FK))←zfe.))→Y(FK))←sfe.)))+(sf.)+(sf.(zf.(CC(Y(FK))←zfe.)))+(sf.))→Tnn(is.))←iye.e.))←bhe.)

Sekizinç abıta burkanning

Serilip turdaçı menggülüg

Seçe tanglançığ et'üzün

M.20-F.58.1/2/3

2. Sıfat Tamlamalarından Oluşan Nesnelər

2.1. Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması

2.1.1. BN. (ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←bhe.)

Tang tengrig biş ajunuğ, asıglıg işig

M.1.2.2, M.7.27.2, M.7.37.2, M.7.38.3, M.7.41.1, M.7.41.2, M.7.92.4, M.12.7.3 (I), M.13-A.4.4, M.13-C.18.1, M.14-B.6.4, M.16.11.4, M.16.22.4, M.20-E.33.3, M.20-F.54.3, M.22.4.3, M.30.3.2, M.32.2.1, M.32.2.2

2.1.2. N.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))

yarağlıg yölek

M.11.12.4, M.13-C.24.4, M.32.2.3

2.1.3. BN.(ST(Tyn(sf.((is.)←ait.e.))→Tnn(is.))←bhe.)

yaykı suvni

M.12.7.1 (I), M.12.7.2

2.1.4. BN.(ST(Tyn(sf.(((is.)←bul.he.)←ait.e.))→Tnn(is.))←bhe.)

ayataki erdinini

M.12.4.2

2.2. Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması

2.2.1. BN.(ST(Tyn(sf.((ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←bul.he.)←ait.e.))→Tnn(is.))←bhe.)

Biş ajuntakı tınlıǵlarıǵ

M.7.17.1

2.2.2. N.(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←sye.))→Tnn(is.)))

Bilge biliglig şatu

M.7.27.1

2.2.3. BN.(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←sye.))→Tnn(is.))←bhe.)

Köni nomluǵ köprüǵüǵ

M.7.31.2, M.7.39.2, M.9.11.8, M.11.11.8, M.19-A.3.2

2.2.4. BN.(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))←sye.))→Tnn(is.))←bhe.)

Öküş kara ayıǵ yolluǵ uruǵuǵ

M.12.1.2

2.2.5. BN.(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))←sye.))→Tnn(is.))←bhe.)

Tört kirtü nomluǵ agatıǵ

M.17.5.3

2.3. Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.3.1. BN.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))←bhe.)

Eşsiz köni nomuǵ

M.7.29.2, M.12.3.3, M.15.2.4, M.15.11.4, M.18.6.5

2.3.2. BN.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.(CC(Y(FK))←ife.))))←bhe.)

adruk uluǵ tuyunmakıǵ

M.16.8.4

2.4. Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması

2.4.1. BN.(ST(Tyn(sf.(CC(YT(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.)←yhe.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.))←bhe.)

burkanlar uluşinga bargu yoluğ

M.7.30.2

2.4.2. N.(ST(Tyn(sf.(CC(Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.)))

Tegilmiş közler

M.7.38.2

2.4.3. BN.(ST(Tyn(sf.(CC(Ö(zm.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.))←bhe.)

Siz yarlıkamış yarlıkığ

M.7.85.3

2.4.4. BN.(ST(Tyn(sf.(CC(Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.))←bhe.)

Amrılmış nırvanığ

M.7.118.4, M.13-F.43.4, M.20-C.18.3, M.33.1.1

2.4.5. BN.(ST(Tyn(sf.(is.(CC(ZT(zf.)→Y(FK))←ife.)←sye.))→Tnn(is.))←bhe.)

Köni tuyunmaklığ küçüğ

M.13-C.27.4

2.4.6. N.(ST(Tyn(sf.(CC(ZT(zf.(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←eş.e.))→Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.)))

Önüş yolça bargu evriş

M.13-E.38.4

2.4.7. N.(ST(Tyn(sf.(CC(N(ST(Tyn(sf.(CC(Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.))←bhe.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.)))

alkınmaksız ağılıkığ alğu iş

M.13-F.42.4

2.4.8. BN.(ST(Tyn(sf.(CC(ZT(zf.(CC(Y(FK))←zfe.))→Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.))←bhe.)

Amrılıp olurgu dyanığ

M.19-B.5.3

2.5. Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.5.1. BN.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))))←bhe.)

Buyanlığ sumır tağığ

M.7.30.3, M.15.20.4

2.5.2. BN.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye. e.))))←bhe.)

Tözkerinçsiz burkan kutın

M.7.36.2, M.7.55.4, M.20-E.32.1, M.20-F.47.2, M.23.2.6

2.6. Tamlayanı Kısaltma Grubundan, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması

2.6.1. BN.(ST(Tyn(sf.(ayr.gr.(((zm.)←ahe.)→(zm.)←(sye.)Ø)))→Tnn(tek.gr.((is.)+(is.))))←bhe.)

koptın singar il uluşlarığ

M.7.33.2

2.7. Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması

2.7.1. BN.(ST(Tyn(tek. gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(is.))←bhe.)

Tük tümen tınlıglarığ

M.7.36.3, M.15.11.2, M.20-A.5.2

2.7.2. BN.(ST(Tyn(tek. gr.((sf.)+(sf.)+(sf.)))→Tnn(is.))←bhe.)

Turuğ edgü kılınçlığ ıslarığ

M.7.41.4

2.7.3. N.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.(zf..gr.((zf.)→(sf.))))+(sf.(zf.gr.((zf.)→(sf.))))))→Tnn(is.)))

Ayı uluğ arduk körkle et'üz

M.9.2.4

2.7.4. BN.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.(CC(ZT(zf.gr.((zf.)←(e.)))→N(İT(Tyn(is.(CC(N(is.)→Y(FK))←ife.))→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←bhe.)→Y(FK))←sfe.))+sf.(CC(ZT(zf.)→Y(FK))←sfe.))))→Tnn(is.)←bhe.)

Eng kininte nırvan bulğu oğrakıg turğurmış

Edgün barmış ıduklarıg

M.13-A.8.2/3

2.7.5. N(ST(Tyn(tek. gr.((sf.)+(sf.)+(sf.)+(sf.)))→Tnn(is.)))

Çamsız arıg kirsiz münsüz çakşaput

M.13-C.23.4

2.7.6. BN.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.(CC(Y(FK))←sfe.))+sf.(CC(Y(FK))←sfe.))))→Tnn(is.)←bhe.)

ukmaz tuymaz munuklarıg

M.15.11.1

2.8. Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.8.1. N.(ST(Tyn(sf.(CC(YT(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.))←yhe.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))))

Tengri yiringe bargu köni yol

M.7.38.4

2.8.2. BN.(ST(Tyn(sf.(CC(Ö(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←sye.))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))→Y(FK))←sfe.))→Tnn(ST(Tyn(sf.(zf.gr.((zf.)←(sf.)+(sf.)+(sf.))))→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye.e.))))))←bhe.)

ong tegzinçlig yaltrıdur tudruğ tıgme

utğurak çın arış arıg üç nom tilgenin

M.9.7.5/6

2.8.3. N.(ST(Tyn(sf.(CC(Ö(tek.gr.((is.)+(is.)))→Y(BFK))←(sfe.)Ø))→Tnn(ST(Tyn(tek. gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(is.))))))

Uç kızıg yok ılsuz , tüpsüz taluylar

M.13-C.29.4

2.8.4. BN.(ST(Tyn(sf.(CC(YT(ST(Tyn(sf.(zf.gr.((zf.)→(sf.)))→Tnn(İT(Tyn(ST(Tyn(sf.)+Tnn(is.))→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø)))←yhe.)→ZT(e.gr.((ST(Tyn(sf.)→Tnn(unv.gr.((is.)→(sf.))))←(e.)))→ZT(zf.)→Y(FK))←sfe.))→Tnn(ST(Tyn(sf.(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←sye.))→Tnn(is.)))←bhe.)

arduk tering bilge bilig paramitka

ayağuluğ nagarçınıu bakşı öze

aryabasça yaradılmış nırvikalpa

atlığ ögdig

M.15.22.1/2/3/4

2.9. Tamlayanı Zarf Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması

2.9.1. N.(ST(Tyn(sf.(zf. gr.((zf.)→(sf.)))→Tnn(is.)))

Yig üstünki orlar

M.7.39.4

2.10. Tamlayanı ve Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması

2.10.1. BN.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.(CC(Y(FK))←sfe.))+sf.(CC(Y(FK))←sfe.)))→Tnn(tek.gr.((is.)+(is.)))←bhe.)

Ozğu kutrulğu yol yingakığ

M.7.34.3

2.10.2. BN.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←sye.))+sf.))→Tnn(tek.gr.((is.)+(is.)))←bhe.)

a başlağlığ aşnukı sav savlarığ

M.11.1.1

2.10.3. N(ST(Tyn(tek. gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(tek. gr.((is.)+(is.)+(is.))))

Öngi öngi tsuy irinçü yasuklar

M.13-E.35.4

2.11. Tamlayanı Edat Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması

2.11.1. $BN.(ST(Tyn(S(e. gr. ((zm.)\leftarrow(e.))))\rightarrow Tnn(is.))\leftarrow bhe.)$

anı teg erig

M.11.18.6, M.17.1.3

2.12. Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.12.1. $BN.(ST(Tyn(sf.(((\dot{I}T(Tyn((aning)\emptyset)\rightarrow Tnn((is.)\leftarrow iye.e.))\leftarrow bul.h e.)\leftarrow ait.e.))\rightarrow Tnn(ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(is.))))\leftarrow bhe.)$

Köngülinteki yig nomuğ

M.7.31.3

2.12.2. $BN.(ST(Tyn(sf.(\dot{I}T(Tyn((is.)\leftarrow ihe.)\rightarrow Tnn(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(is.))\leftarrow (sye.)\emptyset)\rightarrow Tnn(\dot{I}T(Tyn(is.)\rightarrow Tnn((is.)\leftarrow iye.e.))))\leftarrow (bolğan)\emptyset)\rightarrow Tnn(ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(is.))))\leftarrow bhe.)$

Uğanlarning on kut kolunç yoriğı bu nomuğ

M.13-A.1.3

2.13. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.13.1. $BN.(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(is.))\leftarrow sye.))\rightarrow Tnn(ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(is.(CC(Y(BFK))\leftarrow ife.))))\leftarrow bhe.)$

On türlüg bu kut küsüşüğ

M.13-B.14.3

2.14. Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.14.1. $BN.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.))\rightarrow Tnn(\dot{I}T(Tyn(is.)\rightarrow Tnn((is.)\leftarrow (iye.e.)\emptyset))))\leftarrow bhe.)$

esüksüz çın vyakrit alkışığ

M.13-C.15.4

2.14.2. BN.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)+(sf.)))→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((i s.)←iye.e.))))←bhe.)

Arış arığ çın nom tözin

M.13-E.36.4

2.14.3. BN.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←i ye.e.))))←bhe.)

Açığ tarka kılınç tüşin

M.18.15.3

2.14.4. BN.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(İT(Tyn(tek.gr.((is.)+(is.)))→Tnn((is.)←iye.e.))))←bhe.)

Adınçığ ıduk kağan kan suusın

M.22.2.10, M.23.1.1

2.15. Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.15.1. BN.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)+(sf.(ST(Tyn(sf.(CC(YT(ST(Tyn(s f.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←sye.))→Tnn(is.))←yhe.))→Y(BFK))←sfe.))→Tnn (ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←sye.)))+(sf.(ST(Tyn(sf.(zf.(CC(ZT(zf.)→N(ST(Ty n(sf.)→Tnn(is.))→Y(FK))←zfe.))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←sye.)))+(sf.(zf.gr.((zf.)→(sf.))))))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←bhe.)

Yılayulı çınlayulı iki türlüg

Yirtinçüke umuğ bolur uz oğurluğ

Yindem arığ bodıçıt tip uluğ küülüg

Yig üsdünki ol köngülüg

M.14-A.5.1/2/3/4

2.15.2. BN.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(is.)))←bhe.)

Kirtü çın yig uluğ sıdığ

M.15.5.3

2.15.3. BN.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.(CC(ZT(İT(Tyn(İT(Tyn((bizning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.))→Tnn(ST(Tyn(sf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←sye.))→Tnn(is.)))←iye.e.))←ihe.))→Tnn(ST(Tyn(sf.(zf.(CC(N(AC(YT(ST(Tyn(sf.(CC(Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.))←yhe.))→Y((FK)←ek.)))→Y(FK))←zfe.))→Tnn(is.))←iye.))←vst.he.))→Y(FK)←sfe.)))+(sf.(CC(N(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.))→Tnn(is.))←bhe.))→Y(FK)←sfe.)))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←bhe.))

İnçge tering bilge biliglig begimizning

İniş ödekilerke ulalzun tip sakıncın koşmıs

ıduğ kirdü kuruğuğ okıdtaçı bu şloknı

M.15.23.1/2/3

2.15.4. BN.(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←bhe.))

Öküş alku bügülüg küçüg

M.16.12.4

2.16. Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması

2.16.1. BN.(ST(Tyn(sf.(unv.gr.(Tnn(is.)←Tyn(sf.)))→Tnn(is.))←bhe.))

Abita tengri burkanığ

M.19-A.3.1, M.19-B.5.1

2.17. Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı Cümlecikten Oluşan Sıfat Tamlaması

2.17.1. BN.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.(CC(Y(FK))←ife.)))←bhe.))

Altı yigirmi kolulamakığ

M.20-D.28.3, M.20-E.33.1

2.18. Tamlayanı Bağlama Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması

2.18.1. $BN.(ST(Tyn(bağl.gr.((sf.(v.gr.((zf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←vst.he.))→(sf.))))+/.../→(sf.)→(bağ.)→(sf.))→Tnn(is.))←bhe.)$

Yiti erdinin idiglig

Yir yüzinte seviglig

Yime lnḥualıg orunuğ

M.20-D.25.1/2/3

2.19. Tamlayanı Edat Grubundan, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması

2.19.1. $BN.(ST(Tyn(sf.(e.gr.((zm.)←(e.)←sye.))→Tnn(İT(Tyn(unv.gr.(Tnn(is.)←Tyn(sf.)←(ihe.)Ø)→Tnn((is.)←iye. e.))))←bhe.)$

muntada basakı

Abita burkan uluşın

M.20-D.28.1/2

1.2.2.2. Tekrar Grubundan Oluşan Nesnelere

1. İsimlerden Oluşan Tekrar Grubu

1.1. $N.(tek. gr.((is.)+(is.)))$

yolçı yirçi

M.7.37.3, M.7.39.1, M.12.3.4, M.12.5.3

2. Cümlecikten ve Sıfat Tamlamasından Oluşan Tekrar Grubu

2.1. $BN.(tek.gr.((is.(CC(N(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))←bhe.)→Y(FK))←ife.))+(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))←bhe.)$

Kirlig ayıg kılınçıg kılmamak

Kirtü çakşapatıg

M.7.88.3/4

3. İsim Tamlamalarından Oluşan Tekrar Grubu

3.1. BN.(tek.gr.((İT(Tyn(is.(zf.(CC(YT(ST(Tyn(sf.)+Tyn(sf.)→Tnn(İT(Tyn(is.)→Tnn(is.(CC(Y(FK))←ife.)←iye.e.))))←yhe.)→Y(FK))←zfe.)))→Tnn((i s.)←iye.e.)))+(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(e.gr.((İT(Tyn((is.)←ihe.)→Tnn(is.(CC(Y(FK))←ife.)←iye.e.))←yhe.)←(e.)←(sye.)Ø))→Tnn(tek.gr.(is.)+(is.))))←iye.)))+(İT(Tyn(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(is.)←(ihe.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←iye.e.))))←bhe.)

Tört uluğ tüş büdgüsinge oğrayu tıldağı

Törümening oşğusınga soka al altağı

Töz tüp taysıng kirtü nomuğ

M.13-G.50.1/2/3

1.2.2.3. Birleşik İsim Grubundan Oluşan Nesne

1. BN.(Bİ.Gr.((is.)+(is.))←bhe.)

Manu levkün-ni

M.11.20.7 (I)

1.2.2.4. Unvan Grubundan Oluşan Nesneler

1. BN.((unv.gr.(Tnn(Bİ.Gr.((is.)+(is.))←Tyn(sf.))←bhe.)←kuv. e.)

Raça badıra tayzıların yime

M.22.3.1, M.23.1.3

1.2.2.5. Cümleciklerden Oluşan Nesneler

1. İsim Cümleciklerinden Oluşan Nesneler

1.1. BN.(is.(CC(N(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))→Y(FK))←ife.)←bhe.)

Onunç buyan evirmekig

M.13-A.11.4

1.2. N.(is.(CC(Y(FK))←ife.))

evirmek

M.13-G.44.2

1.3. BN.(is.(CC(Y(FK))←ife.)←bhe.)

kolulamakıg

M.20-E.42.2, M.20-F.57.2, M.20-G.61.2

1.4. N.(is.(CC(Y(BFK))←ife.)

kut küsüş

M.26.5.1

2. Sıfat Cümleciklerinden Oluşan Nesnelər

2.1. BN.(sf.(CC(ZT(zf.)→YT((is.)←bul.he.)→Y(FK))←sfe.)←bhe.)

Yintem ayıgta yaratınçaılarıg

M.7.39.3

2.2. BN.(sf.(CC(N(tek. gr.((is.)+(is.)))→Y(FK))←sfe.)←bhe.)

alkış başık sözlegüg

M.7.114.1

2.3. BN.(sf.(CC(N(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←bhe.)→Y(FK))←sfe.)←bhe.)

ayıg kılınçıg öküngüg

M.7.114.2

2.4. BN.(sf.(CC(ZT(zf.(CC(Y(BFK))←zfe.))→Y(FK))←sfe.)←bhe.)

amvardışn kılıp yıgınğüg

M.7.114.3

2.5. BN.(sf.(CC(YT((is.)←bul. he.)→Y(FK))←sfe.)←bhe.)

kasıgta tutmısnı

M.11.6.15

**2.6. BN.(sf.(CC(N(ST(Tyn(sf.(CC(Ö(İT(Tyn((is.)←ihe.)→Tnn((is.)←iye.e.)
))→ZT(zf.)→Y(FK)←sfe.))+Tyn(sf.(CC(ZT(zf.)→N(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)
←bhe.)→Y(FK)←sfe.))→Tnn(is.)))→Y(FK)←sfe.)←bhe.)**

Yirtinçününg yulaları yngırtı tamdulmıŝ

Yintip kamağ ŝımnularıg utmıŝ at almıŝıg

M.13-A.7.1/2

2.7. N.(sf.(CC(N(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←iye. e.)))→Y(FK)←sfe.))

Utlı yangı kılmış

M.13-F.41.4

1.2.2.6. Açıklama Cümlelerinden Oluşan Nesnelere

**1. N.(AC.(Ö(İT(Tyn(İT(Tyn((zm.)←ihe.)→Tnn((is.)←iye.e.))←(ihe.)Ø)
→Tnn((is.)←iye.e.)))→Y((is.)←(efe.)Ø)))**

Bizing tengrimiz edgüsi redni

M.3.1.1, M.3.1.2

2. N.(AC.(Y(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))←(efe.)Ø)))

Bilegüsüz yiti vajır

M.3.2.1, M.3.2.2

3. N.(AC.(Ö(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))→Y((FK)←gze.)))

Tümenlig yekler kelir

M.5.3.3, M.5.3.4, M.5.4.4, M.6.2.8

4. N.(AC.(ZT(zf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))→Y((FK)←gze.)))

Tünerig tünçüle basar

M.5.4.1

5. N.(AC.(Ö(is.)→Y((FK)←gze.)))

Tunumluğ tegir

M.5.4.2

6. $N.(AC(ZT(zf.(CC(ZT(e.gr.((is.)\leftarrow(e.)))\rightarrow Y(FK))\leftarrow zfe.))\rightarrow Y((FK)\leftarrow gze.)))$

Töş öze olurup tültürür

M.5.4.3

7. $N.(AC.(N(ST(Tyn(sf.(e.gr.((is.)\rightarrow(e.)))\rightarrow Tnn(is.))\leftarrow bhe.))\rightarrow Y((FK)\leftarrow gze.)))$

Tardıç teg et'üzün kodur

M.5.5.1

8. $N.(AC.(Ö(tek.gr.((İT(Tyn(Ø)\rightarrow Tnn((is.)\leftarrow iye.e.)))+(İT(Tyn(Ø)\rightarrow Tnn((is.)\leftarrow iye.e.))))\rightarrow Y((FK)\leftarrow gze.)))$

Tavarı turguru kalır

M.5.5.2

9. $N.(AC.(Ö(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)+(sf.)))\rightarrow Tnn(is.)))\rightarrow Y((FK)\leftarrow gze.)))$

Tetrü saçlıg kurtğa yek kelir

M.5.5.3

10. $N.(AC.(Y(ST(Tyn(sf.(e.gr.((ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(is.))\leftarrow(e.)))\rightarrow Tnn(ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(is.)))\leftarrow(efe.)Ø)))$

Tolılıg bulıt teg tonkı kaşlıg

M.5.5.4

11. $N.(AC.(Y(e.gr.((ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(is.))\leftarrow(e.))\leftarrow(efe.)Ø)\rightarrow Ö(İT(Tyn((aning)Ø)\rightarrow Tnn((is.)\leftarrow iye.e.))))$

kanlıg bukaç teg karakı

M.5.6.1

12. $N.(AC.(Y(ST(Tyn(sf.(e.gr.((is.)\leftarrow(e.)))\rightarrow Tnn(ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(is.)))\leftarrow(efe.)Ø)\rightarrow Ö(İT(Tyn((aning)Ø)\rightarrow Tnn((is.)\leftarrow iye.e.))))$

kaşguk teg kara boy emki

M.5.6.2

13. $N.(AC.(YT(İT(Tyn((aning)Ø)\rightarrow Tnn((is.)\leftarrow iye.e.))\leftarrow bul.he.))\rightarrow Ö(ST(Tyn(sf.)\rightarrow Tnn(is.)))\rightarrow Y((FK)\leftarrow gze.)))$

Burnıta boz bulıt önür

M.5.6.3, M.5.6.4

14. $N.(AC.(Y(((is.) \leftarrow iye.e.) \leftarrow Bil.E.) \leftarrow \ddot{O}(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)) \rightarrow Tnn(is.))))))$

Töşi ol kamuğ tümen yılan

M.5.7.1

15. $N.(AC.(Y((is.) \leftarrow Bil.E.) \leftarrow \ddot{O}(ST(Tyn(sf.) \rightarrow Tnn(is.))))))$

Yineri ol yingen yılan

M.5.7.2

16. $N.(AC.(Y(((is.) \leftarrow iye.e.) \leftarrow Bil.E.) \leftarrow /..))$

Erngeki ol kamuğ ...

M.5.7.3

17. $N.(AC.(/.. \rightarrow Y((FK) \leftarrow gze.))$

... aytur

M.6.1.1

18. $N.(AC.(/.. \rightarrow \ddot{O}(\dot{I}T(Tyn((anng)\emptyset) \rightarrow Tnn(ST(Tyn(sf.(CC(\ddot{O}(zm.) \rightarrow Y(FK)) \leftarrow sfe.)) \rightarrow Tnn(is.) \leftarrow iye.e.)) \rightarrow Y((FK) \leftarrow gze.))$

... kentü kılınmış kılınçı közünür

M.6.1.2

19. $N.(AC.(\ddot{O}(\dot{I}T(Tyn(tek.gr.((is.)+(is.)) \rightarrow Tnn((is.) \leftarrow iye.e.)) \rightarrow Y((FK) \leftarrow gze.))$

Yir sub kutı irinür

M.6.1.3, M.6.1.4, M.6.1.5

20. $N.(AC.(\ddot{O}(ST(Tyn(sf.) \rightarrow Tnn(is.)) \rightarrow ZT(zf.(CC(ZT(zf.) \rightarrow Y(FK)) \leftarrow zfe.)) + ZT(zf.(CC(N(ST(Tyn(sf.(CC(Y(FK)) \leftarrow sfe.)) \rightarrow Tnn(is.) \leftarrow bhe.) \rightarrow Y(FK)) \leftarrow zfe.)) \rightarrow YT(\dot{I}T(Tyn(is.) \rightarrow Tnn(is.) \leftarrow bul.he.) \rightarrow Y((FK) \leftarrow gze.))$

Köni buyruk közüngüçe közünüpen

Tanmış üzütüg tutupan

Tarazuk içinte olğurtur

M.6.1.6/7/8

21. $N.(AC.(Ö(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)+(sf.)))→Tnn(is.)))→ZT(zf.(CC(Y(FK))←zfe.))+ZT(zf.(CC(N(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←bhe.))→Y(FK))←zfe.))→YT(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←yhe.))→Y((FK)←gze.)))$

Tetrü saçlıg kurtğa yek kelipenin

Tanmış üzütlerig tutupanın

Tünerig tamuğa tıkar

M.6.2.1/2/3/4

22. $N.(AC.(ZT(zf.(CC(N(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))←bhe.))→Y(FK))←zfe.))→Y((FK)←gze.)))$

Töpüsin tongtaru tıkar

M.6.2.5/6

23. $N.(AC.(Ö(ST(Tyn(sf.(((is.)←bul.he.)←ait.e.))→Tnn(is.)))→Y((FK)←gze.)))$

tamudakı yekler tutar

M.6.2.7

24. $N.(AC.(././→ZT(zf.(CC(N(is.)→Y(FK))←zfe.))→Y((FK)←gze.)))$

Min ... k... bergen urupan birgeseyür

M.6.2.9/10

25. $N.(AC.(Ö(is.)→YT((zm.)←bul.he.)→Y((FK)←gze.)))$

Üzüt anta körür

M.6.2.11

26. $N.(AC.(Ö(is.)→ZT(zf.(CC(Y(BFK))←zfe.))→Y((FK)←gze.)))$

Ölüm kut kolupan bolmaz

M.6.2.12

27. $N(AC.(YT(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←yhe.))→Y((FK)←ike.))$

m usikke segreyin

M.11.10.1

28. $N.(AC.(Y((is.)←(efe.)Ø)))$

manılıg

M.11.20.1 (II), M.11.20.3 (II), M.12.7.1 (II), M.12.7.3 (II), M.12.7.4 (II)

29. N(AC.(Y((FK)←dgze.)))

mantılmış

M.11.20.7 (II)

30. N(AC.(ZT(zf.(CC(YT(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←yhe.)→Y(FK))←zfe.))
→Y((BFK)←ike.)→/.../→YT(İT(Tyn(İT(Tyn((bizning)Ø)→Tnn((is.)←iye.e
)←(ihe.)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))←yhe.)→Ö(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.)←
iye. e.)))))

kara yirke kirginçe küç bireli tip

kangımız suusinga tili

M.11.21.6/7/8

31. N.(AC.(Ö(İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.)))→Y((zm.)←(efe.)Ø
)))

Atam kayda

M.29.1.2, M.29.1.4, M.29.2.2

32. N.(AC.(Y((zm.)←(efe.)Ø)→Ö(İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn((is.)←iye.
e.)))))

kayda begim

M.29.3.2

2. DEĞERLENDİRME

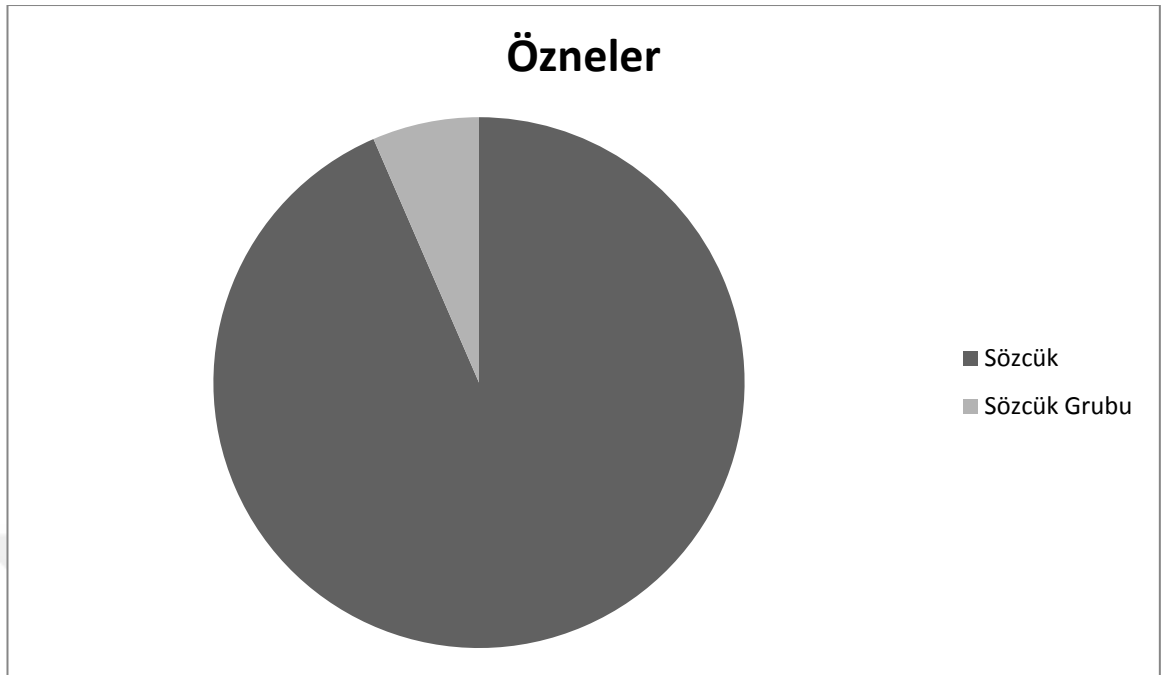
Tezimizin bundan önceki bölümünde Reşit Rahmeti Arat'ın hazırladığı “*Eski Türk Şiiri*” adlı eserdeki Eski Uygur Türkçesine ait manzum ürünlerdeki özne ve nesnelere yapılarını göstermeye çalıştık. Tezimizin bu bölümünde ise daha önceki bölümde elde ettiğimiz verileri değerlendirmeye çalışacağız.

2.1. ÖZNELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Eski Türk Şiiri adlı eserde yer alan manzum ürünler üzerinde yapılan inceleme sonucunda 224 tane özne yapısı tespit edilmiştir. Elde edilen bu özne yapıları, sözcüklerden oluşan özneler ve sözcük gruplarından oluşan özneler olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmiştir. İncelenen özne yapılarının 46 tanesinin sözcüklerden, 178 tanesinin sözcük gruplarından oluştuğu tespit edilmiştir.

Tablo 1: Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
Sözcük	46	% 20.5357142857
Sözcük Grubu	178	% 79.4642857143
Toplam	224	% 100

Grafik 1: Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

2.1.1. Sözcüklerden Oluşan Özneler

Sözcüklerden oluşan özneler, isimlerden oluşan özneler ve zamirlerden oluşan özneler olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda 29 tane isimlerden oluşan özne ve 17 tane zamirlerden oluşan özne olmak üzere toplam 46 tane sözcüklerden oluşan özne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 2: Sözcüklerden Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
İsim	29	% 63.0434782609
Zamir	17	% 36.9565217391
Toplam	46	% 100

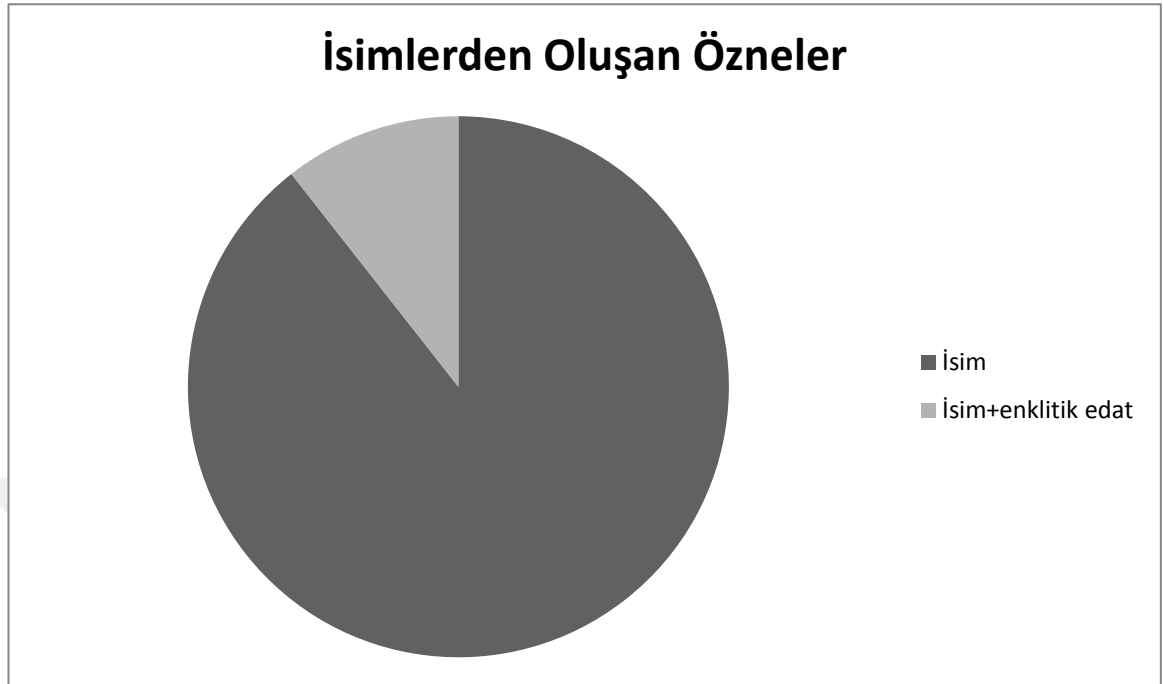
Grafik 2: Sözcüklerden Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

2.1.1.1. İsimlerden Oluşan Özneler

İsimlerden oluşan özneler isim ve isim+enklitik edatı olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda 27 tane isim ve 2 isim+enklitik edatı yapısı olmak üzere toplam 29 tane isimden oluşan özne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 3: İsimlerden Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
İsim	27	% 93.1034482759
İsim+enklitik edatı	2	% 6.8965517241
Toplam	29	% 100

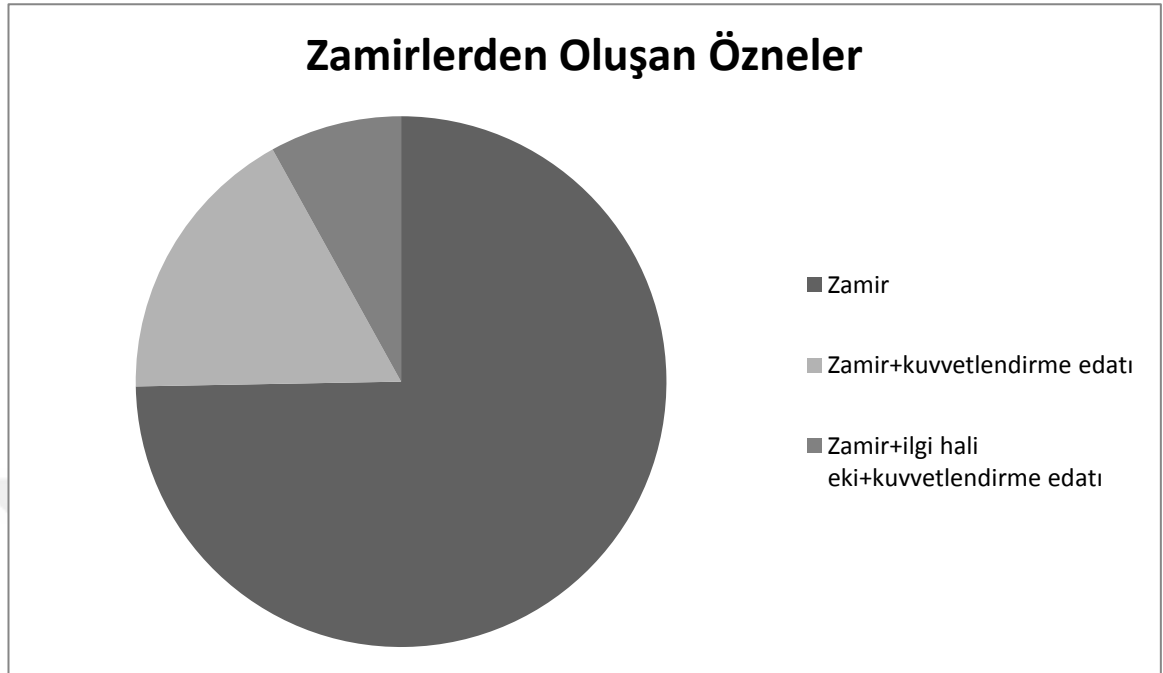
Grafik 3: İsimlerden Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

2.1.1.2. Zamirlerden Oluşan Özneler

Zamirlerden oluşan özneler; zamirlerden oluşan özneler, zamir+kuvvetlendirme edatı yapısından oluşan özneler ve zamir+ilgi hali eki+kuvvetlendirme edatı yapısından oluşan özneler olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda; 13 tane zamirlerden oluşan özne, 3 tane zamir+kuvvetlendirme edatı yapısından oluşan özne ve 1 tane özne+ilgi hali eki+kuvvetlendirme edatı yapısından oluşan özne tespit edilmiştir.

Tablo 4: Zamirlerden Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
Zamir	13	% 76.4705882353
Zamir+kuvvetlendirme edatı	3	% 17.6470588235
Zamir + ilgi hali eki + kuvvetlendirme edatı	1	% 5.8823529412
Toplam	17	% 100

Grafik 4: Zamirlerden Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

2.1.2. Sözcük Gruplarından Oluşan Özneler

Sözcük gruplarından oluşan özneler; tamlamalardan oluşan özneler, tekrar gruplarından oluşan özneler, unvan gruplarından oluşan özneler, birleşik isim gruplarından oluşan özneler, bağlama gruplarından oluşan özneler, cümleciklerden oluşan özneler ve açıklama cümleciklerinden oluşan özneler olmak üzere yedi başlık altında incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda 152 tane tamlamalardan oluşan özne yapısı, 5 tane tekrar gruplarından oluşan özne yapısı, 3 tane unvan gruplarından oluşan özne yapısı, 4 tane birleşik isim gruplarından oluşan özne yapısı, 2 tane bağlama gruplarından oluşan özne yapısı, 11 tane cümleciklerden oluşan özne yapısı ve 1 tane açıklama cümlecüğünden oluşan özne yapısı olmak üzere toplam 178 tane sözcük gruplarından oluşan özne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 5: Sözcük Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
Tamlamalar	152	% 85.393258427
Tekrar Grupları	5	% 2.808988764
Unvan Grupları	3	% 1.6853932584

Birleşik İsim Grupları	4	% 2.2471910112
Bağlama Grupları	2	% 1.1235955056
Cümlecikler	11	% 6.1797752809
Açıklama Cümlecikleri	1	% 0.5617977528
Toplam	178	% 100

Grafik 5: Sözcük Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

2.1.2.1. Tamlamalardan Oluşan Özneler

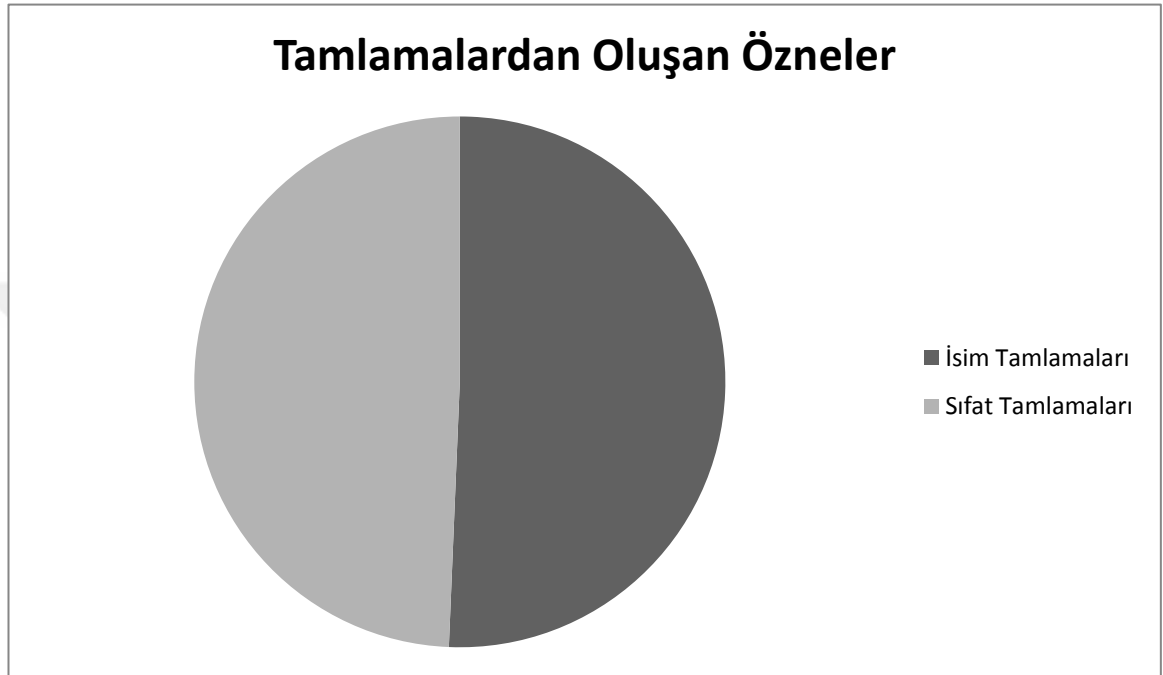
Tamlamalardan oluşan özneler, isim tamlamalarından ve sıfat tamlamalarından oluşan özneler olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda 77 tane isim tamlamalarından oluşan özne ve 75 tane sıfat tamlamalarından oluşan özne olmak üzere toplam 152 tane tamlamalardan oluşan özne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 6: Tamlamalardan Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
İsim Tamlamaları	77	% 50.6578947368

Sıfat Tamlamaları	75	% 49.3421052632
Toplam	152	% 100

Grafik 6: Tamlamalardan Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

1. İsim Tamlamalarından Oluşan Özneler

İsim tamlamalarından oluşan özneler: tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı zamirden oluşan isim tamlaması, tamlayanı zamirden tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, tamlayanı zamirden tamlananı tekrar grubundan oluşan isim tamlaması, tamlayanı düşmüş tamlananı tekrar grubundan oluşan isim tamlaması, tamlayanı düşmüş tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, tamlayanı düşmüş tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı düşmüş tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, tamlayanı ve tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, tamlayanı isim tamlamasından tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı cümlecikten tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı tekrar grubundan tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı düşmüş tamlananı isim tamlamasından oluşan isim tamlaması, tamlayanı düşmüş tamlananı zamirden oluşan isim tamlaması, tamlayanı birleşik isim grubundan tamlananı isimden

oluşan isim tamlaması, tamlayanı cümlecikten tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, tamlayanı ve tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı zamirden tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı isimden tamlananı zamirden oluşan isim tamlaması, tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı isim tamlamasından ve tamlananı tekrar grubundan oluşan isim tamlaması, tamlayanı isim tamlamasından tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, tamlayanı tekrar grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, tamlayanı isimden tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması ve tamlayanı isim tamlamasından tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması olmak üzere 25 başlık altında incelenmiştir. Yapılan incelemede 2 tane tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı zamirden oluşan isim tamlaması, 2 tane tamlayanı zamirden tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı zamirden tamlananı tekrar grubundan oluşan isim tamlaması, 2 tane tamlayanı düşmüş tamlananı tekrar grubundan oluşan isim tamlaması, 10 tane tamlayanı düşmüş tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, 8 tane tamlayanı düşmüş tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 18 tane tamlayanı düşmüş tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, 2 tane tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı ve tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, 5 tane tamlayanı isim tamlamasından tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 2 tane tamlayanı cümlecikten tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 2 tane tamlayanı tekrar grubundan tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı düşmüş tamlananı isim tamlamasından oluşan isim tamlaması, 3 tane tamlayanı düşmüş tamlananı zamirden oluşan isim tamlaması, 2 tane tamlayanı birleşik isim grubundan tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı cümlecikten tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, 2 tane tamlayanı ve tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 2 tane tamlayanı zamirden tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı isimden tamlananı zamirden oluşan isim tamlaması, 3 tane tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı isim tamlamasından tamlananı tekrar grubundan oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı isim tamlamasından tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, 2 tane tamlayanı tekrar grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, 2 tane tamlayanı isimden tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması ve 1 tane tamlayanı isim tamlamasından tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması olmak üzere toplam 77 tane isim tamlamalarından oluşan özne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 7: İsim Tamlamalarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı Zamirden Oluşan İsim Tamlaması	2	% 2.5974025974
Tamlayanı Zamirden, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	2	% 2.5974025974
Tamlayanı Zamirden, Tamlananı Tekrar Grupundan Oluşan İsim Tamlaması	1	% 1.2987012987
Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Tekrar Grupundan Oluşan İsim Tamlaması	2	% 2.5974025974
Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	10	% 12.987012987
Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	8	% 10.3896103896
Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	18	%23.3766233766
Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	2	% 2.5974025974
Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	1	% 1.2987012987
Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	5	% 6.4935064935

Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	2	% 2.5974025974
Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	2	% 2.5974025974
Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	1	% 1.2987012987
Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Zamirden Oluşan İsim Tamlaması	3	% 3.8961038961
Tamlayanı Birleşik İsim Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	2	% 2.5974025974
Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	1	% 1.2987012987
Tamlayanı ve Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	2	% 2.5974025974
Tamlayanı Zamirden, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	2	% 2.5974025974
Tamlayanı İsimden, Tamlananı Zamirden Oluşan İsim Tamlaması	1	% 1.2987012987
Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	3	% 3.8961038961
Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan İsim Tamlaması	1	% 1.2987012987

Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	1	% 1.2987012987
Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	2	% 2.5974025974
Tamlayanı İsimden, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	2	% 2.5974025974
Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	1	% 1.2987012987
Toplam	77	% 100

2. Sıfat Tamlamalarından Oluşan Özneler

Sıfat tamlamalarından oluşan özneler; tamlayanı sıfattan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı zarf grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı sıfattan tamlananı isim tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı sıfattan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı cümlecikten tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı zarf grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı zarf grubundan tamlananı bağlama grubundan oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı tekrar grubundan tamlananı unvan grubundan oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı isim tamlamasından tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı ve tamlananı isim tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı ve tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı kısaltma grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı cümlecikten tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı unvan grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı cümlecikten tamlananı unvan grubundan oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı tekrar

grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı edat grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı ve tamlananı tekrar grubundan oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı tekrar grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı isim tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı cümlecikten tamlananı tekrar grubundan oluşan sıfat tamlaması olmak üzere 22 başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 31 tane tamlayanı sıfattan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, 1 tane tamlayanı zarf grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, 2 tane tamlayanı sıfattan tamlananı isim tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 3 tane tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, 4 tane tamlayanı sıfattan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 6 tane tamlayanı cümlecikten tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, 1 tane tamlayanı zarf grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 1 tane tamlayanı zarf grubundan tamlananı bağlama grubundan oluşan sıfat tamlaması, 1 tane tamlayanı tekrar grubundan tamlananı unvan grubundan oluşan sıfat tamlaması, 2 tane tamlayanı isim tamlamasından tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 1 tane tamlayanı ve tamlananı isim tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 2 tane tamlayanı ve tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 1 tane tamlayanı kısaltma grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, 5 tane tamlayanı cümlecikten tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 1 tane tamlayanı unvan grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 2 tane tamlayanı cümlecikten tamlananı unvan grubundan oluşan sıfat tamlaması, 3 tane tamlayanı tekrar grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, 2 tane tamlayanı edat grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 1 tane tamlayanı ve tamlananı tekrar grubundan oluşan sıfat tamlaması, 2 tane tamlayanı tekrar grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 1 tane tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı isim tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 2 tane tamlayanı cümlecikten tamlananı tekrar grubundan oluşan sıfat tamlaması olmak üzere 75 tane sıfat tamlamasından oluşan özne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 8: Sıfat Tamlamalarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	31	% 41.3333333333
Tamlayanı Zarf Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	1	% 1.3333333333
Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	2	% 2.6666666667
Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	3	% 4
Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	4	% 5.3333333333
Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	6	% 8
Tamlayanı Zarf Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	1	% 1.3333333333
Tamlayanı Zarf Grubundan Tamlananı Bağlama Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması	1	% 1.3333333333
Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı Unvan Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması	1	% 1.3333333333
Tamlayanı İsim	2	% 2.6666666667

Tamlamasından, Tamlananı Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması		
Tamlayanı ve Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması	1	% 1.3333333333
Tamlayanı ve Tamlananı Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması	2	% 2.6666666667
Tamlayanı Kısaltma Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sifat Tamlaması	1	% 1.3333333333
Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması	5	% 6.6666666667
Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması	1	% 1.3333333333
Tamlayanı Edat Grubundan, Tamlananı Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması	2	% 2.6666666667
Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Unvan Grubundan Oluşan Sifat Tamlaması	2	% 2.6666666667
Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sifat Tamlaması	3	% 4
Tamlayanı ve Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan Sifat Tamlaması	1	% 1.3333333333
Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı	2	% 2.6666666667

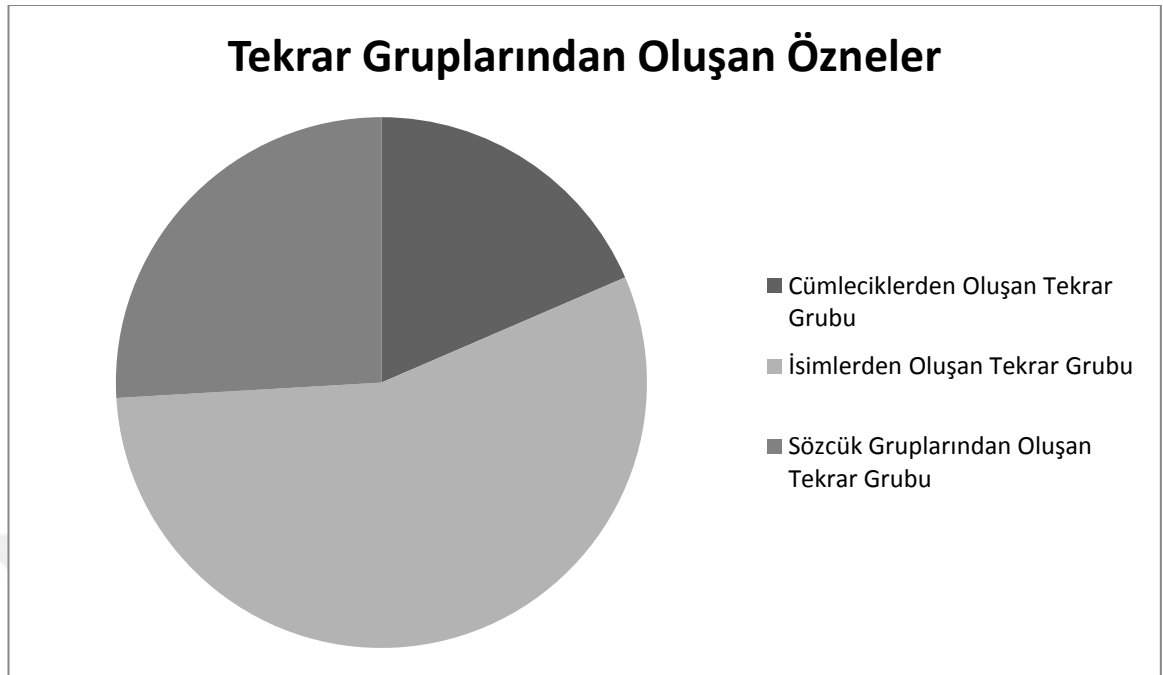
Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması		
Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	1	% 1.3333333333
Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması	2	% 2.6666666667
Toplam	75	% 100

2.1.2.2. Tekrar Gruplarından Oluşan Özneler

Tekrar gruplarından oluşan özneler; cümleciklerden oluşan tekrar grubu, isimlerden oluşan tekrar grubu ve sözcük gruplarından oluşan tekrar grubu olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 1 tane cümleciklerden oluşan tekrar grubu, 3 tane isimlerden oluşan tekrar grubu ve 1 tane sözcük gruplarından oluşan tekrar grubu olmak üzere toplam 5 tane tekrar gruplarından oluşan özne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 9: Tekrar Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
Cümleciklerden Oluşan Tekrar Grubu	1	% 20
İsimlerden Oluşan Tekrar Grubu	3	% 60
Sözcük Gruplarından Oluşan Tekrar Grubu	1	% 20
Toplam	5	% 100

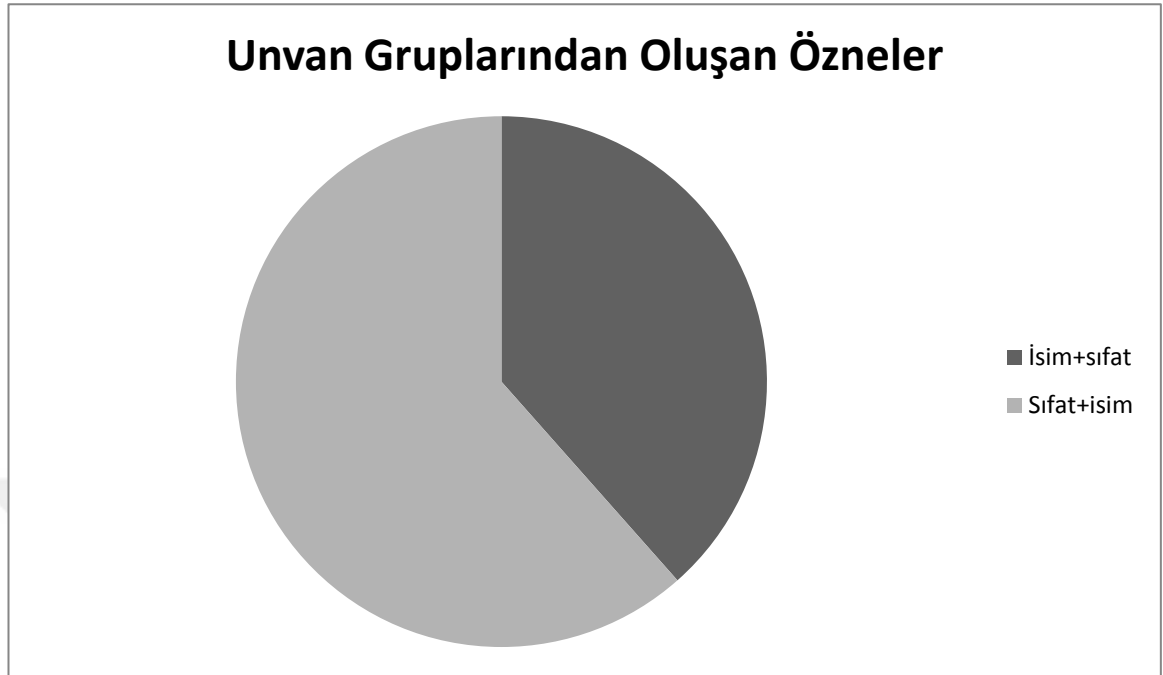
Grafik 7: Tekrar Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

2.1.2.3. Unvan Gruplarından Oluşan Özneler

Unvan gruplarından oluşan özneler isim+sıfat ve sıfat+isim yapıları olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 2 tane isim+sıfat yapısı ve 1 tane sıfat+isim yapısı olmak üzere toplam 3 tane unvan gruplarından oluşan özne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 10: Unvan Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
İsim+sıfat	2	% 66.6666666667
Sıfat+isim	1	% 33.3333333333
Toplam	3	% 100

Grafik 8: Unvan Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

2.1.2.4. Birleşik İsim Gruplarından Oluşan Özneler

Birleşik isim gruplarından oluşan özneler; isim+isim ve isim+isim+kuvvetlendirme edatı olmak üzere iki başlık altından ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 3 tane isim+isim yapısı ve 1 tane isim+isim+kuvvetlendirme edatı yapısı olmak üzere toplam 4 tane birleşik isim gruplarından oluşan özne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 11: Birleşik İsim Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
İsim+isim	3	% 75
İsim+isim+kuvvetlendirme edatı	1	% 25
Toplam	4	% 100

Grafik 9: Birleşik İsim Gruplarından Oluşan Öznelerin Gruplara Göre Dağılımı

2.1.2.5. Bağlama Gruplarından Oluşan Özneler

Bağlama gruplarından oluşan özne yapıları; zamirlerden oluşan bağlama grubu ve sözcük gruplarından oluşan bağlama grubu olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 1 tane zamirlerden oluşan bağlama grubu ve 1 sözcük gruplarından oluşan bağlama grubu olmak üzere toplam 2 tane bağlama gruplarından oluşan özne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 12: Bağlama Gruplarından Oluşan Özne Yapılarının Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
Zamirlerden Oluşan Bağlama Grubu	1	% 50
Sözcük Gruplarından Oluşan Bağlama Grubu	1	% 50
Toplam	2	% 100

Grafik 10: Bağlama Gruplarından Oluşan Özne Yapılarının Gruplara Göre Dağılımı

2.1.2.6. Cümleciklerden Oluşan Özneler

Cümleciklerden oluşan özneler sadece sıfat cümleciklerinden oluşan özneler alt başlığı altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda farklı yapılarda 11 tane sıfat cümleciklerinden oluşan özne yapısı tespit edilmiştir.

2.1.2.7. Açıklama Cümleciğinden Oluşan Özneler

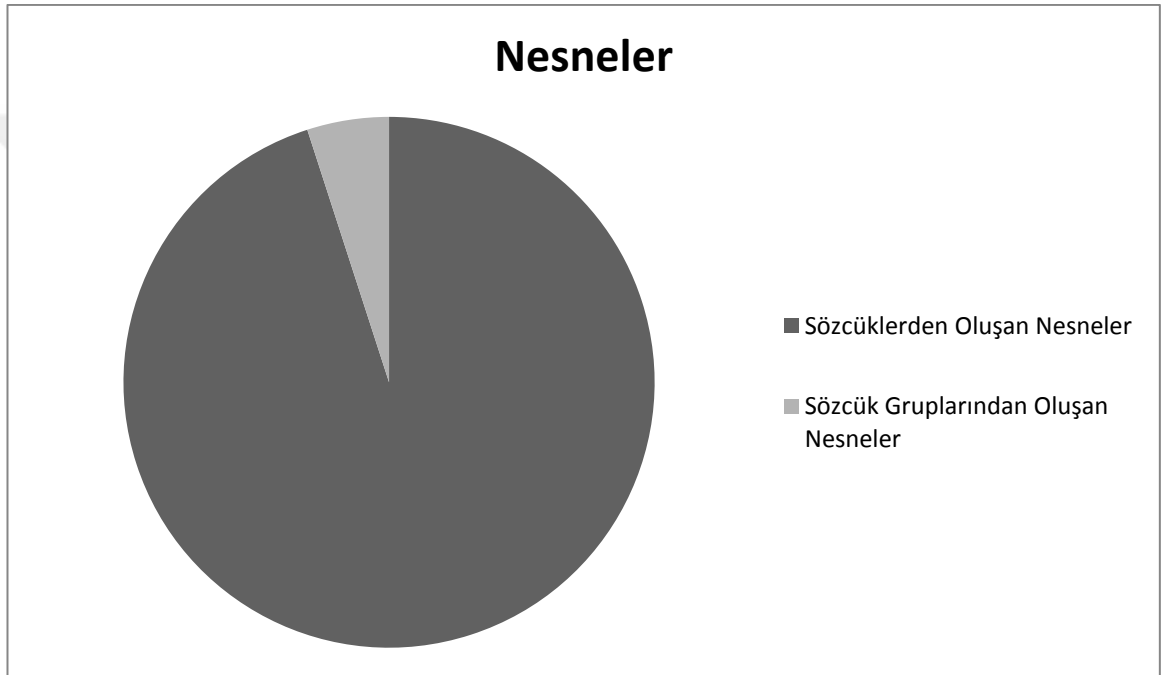
Yapılan incelemeler sonucundan 1 tane açıklama cümleciğinden oluşan özne yapısı tespit edilmiştir.

2.2. NESNELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Eski Türk Şiiri adlı eserde yer alan manzum ürünlerin incelenmesi sonucunda 326 tane nesne tespit edilmiştir. Nesneyi oluşturan yapılar, sözcüklerden oluşan nesnelere ve sözcük gruplarından oluşan nesnelere olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda elde edilen 326 tane nesne yapısından; 61 tanesi sözcüklerden oluşan nesnelere, 265 tanesi sözcük gruplarından oluşan nesnelere olmaktadır.

Tablo 13: Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
Sözcüklerden Oluşan Nesneler	61	% 18.7116564417
Sözcük Gruplarından Oluşan Nesneler	265	% 81.2883435583
Toplam	326	% 100

Grafik 11: Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı

2.2.1. Sözcüklerden Oluşan Nesneler

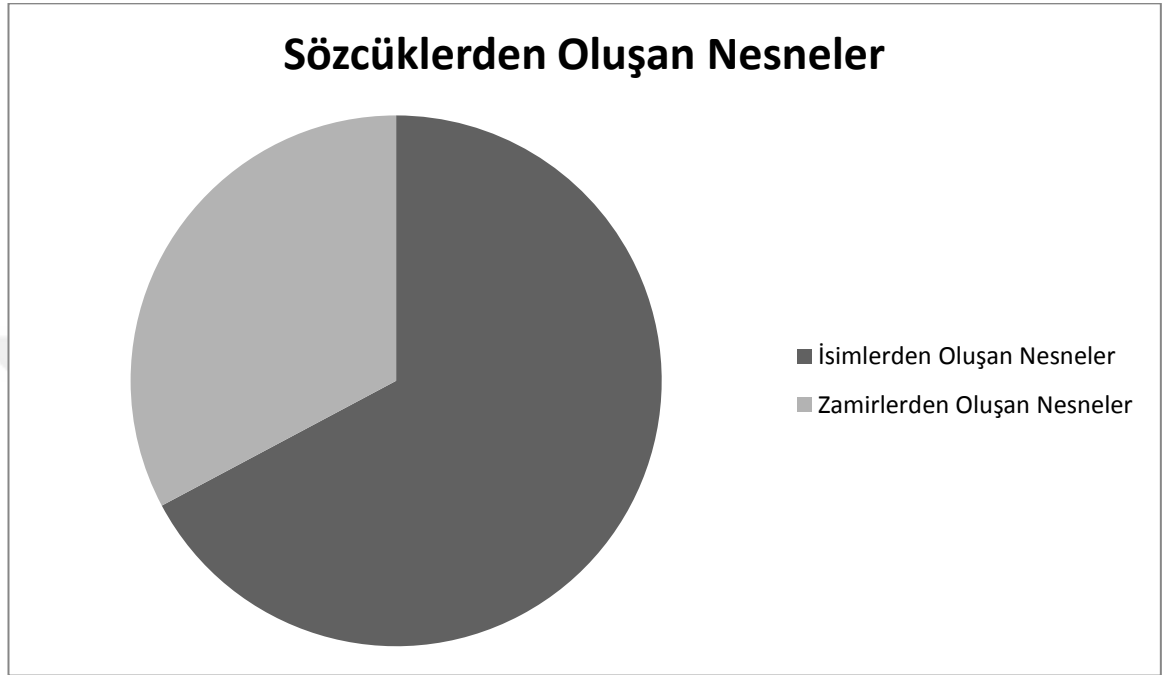
Sözcüklerden oluşan nesneler, isimlerden oluşan nesneler ve zamirlerden oluşan nesneler olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 41 tane isimlerden nesne ve 20 tane zamirlerden oluşan nesne olmak üzere toplam 61 tane sözcüklerden oluşan nesne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 14: Sözcüklerden Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
İsimlerden Oluşan Nesneler	41	% 67.2131147541
Zamirlerden Oluşan Nesneler	20	% 32.7868852459

Nesneler		
Toplam	61	% 100

Grafik 12: Sözcüklerden Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı

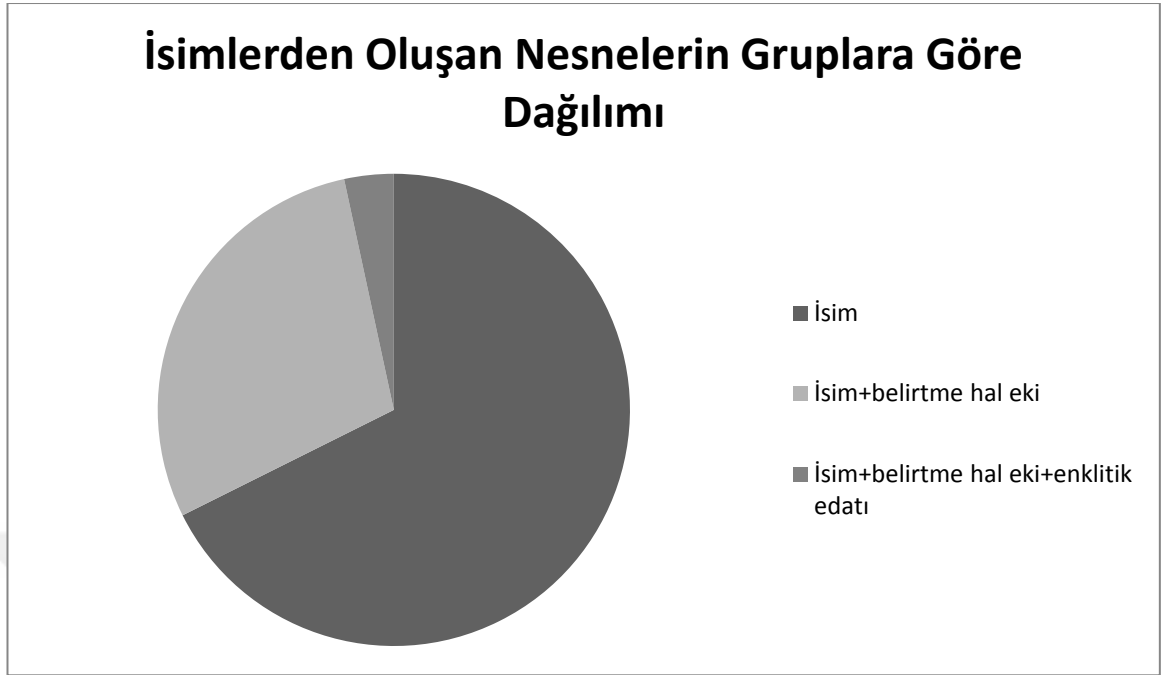

2.2.1.1. İsimlerden Oluşan Nesneler

İsimlerden oluşan nesneler; isim, isim+belirtme hal eki ve isim+belirtme hal eki+enklitik edatı olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 28 tane isim yapısı, 12 tane isim+belirtme hal eki yapısı ve 1 tane isim+belirtme hal eki+enklitik edatı yapısı olmak üzere toplam 41 tane isimlerden oluşan nesne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 15: İsimlerden Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
İsim	28	% 68.2926829268
İsim+belirtme hal eki	12	% 29.2682926829
İsim+belirtme hal eki+enklitik edatı	1	% 2.4390243902
Toplam	41	% 100

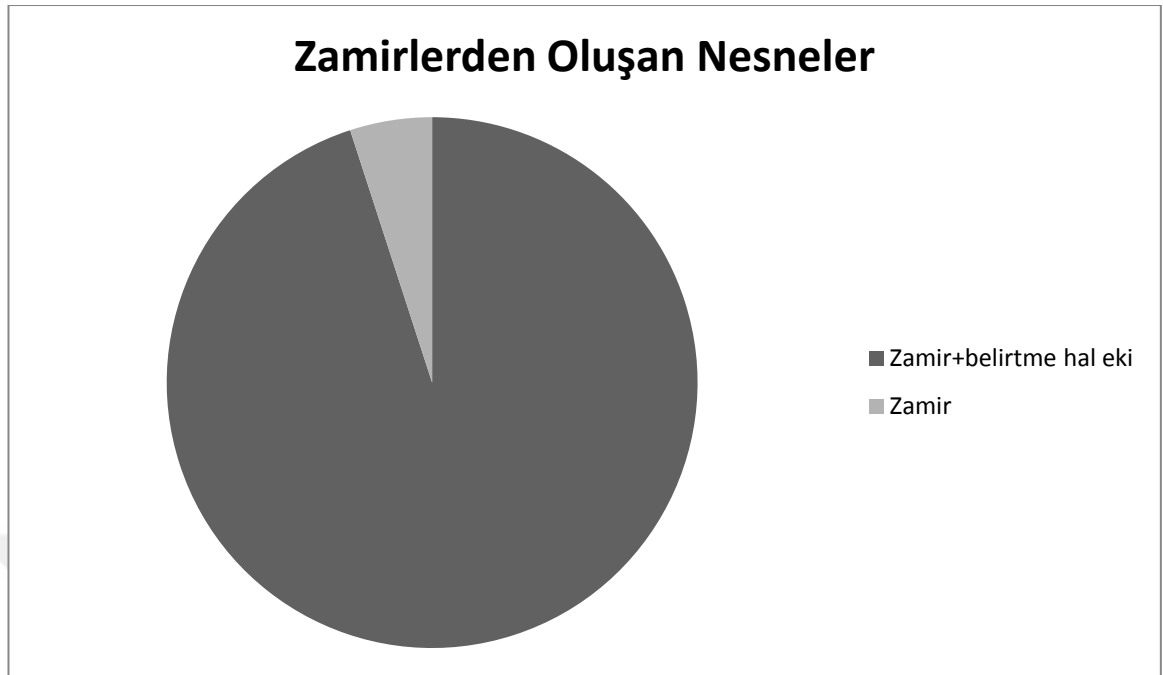
Grafik 13: İsimlerden Oluşan Nesnelere Gruplara Göre Dağılımı

2.2.1.2. Zamirlerden Oluşan Nesnelere

Zamirlerden oluşan nesnelere; zamir+belirtme hal eki ve zamir olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucundan 19 tane zamir+belirtme hal eki ve 1 tane zamir olmak üzere toplam 20 tane zamirlerden oluşan nesne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 16: Zamirlerden Oluşan Nesnelere Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
Zamir+belirtme hal eki	19	% 95
Zamir	1	% 5
Toplam	20	% 100

Grafik 14: Zamirlerden Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı

2.2.2. Sözcük Gruplarından Oluşan Nesneler

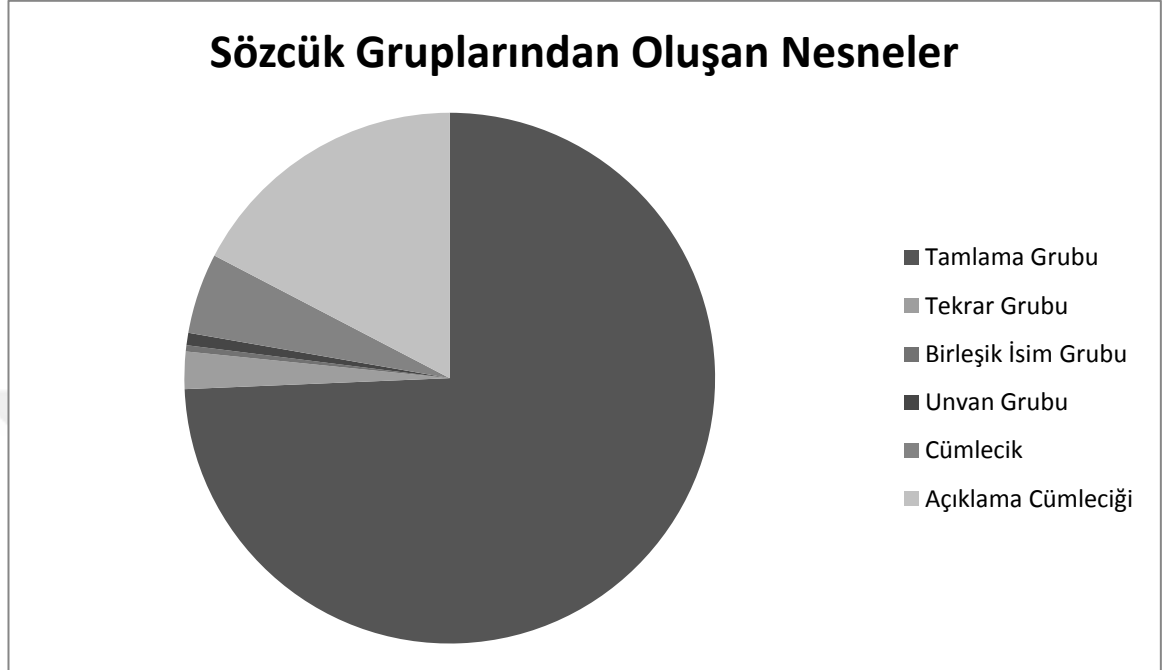
Sözcük gruplarından oluşan nesnelere; tamlamalardan oluşan nesnelere, tekrar grubundan oluşan nesnelere, birleşik isim grubundan oluşan nesnelere, unvan grubundan oluşan nesnelere, cümleciklerden oluşan nesnelere ve açıklama cümleciklerinden oluşan nesnelere olmak üzere 6 başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 197 tane tamlamalardan oluşan nesne, 6 tane tekrar grubundan oluşan nesne, 1 tane birleşik isim grubundan oluşan nesne, 2 tane unvan grubundan oluşan nesne, 13 tane cümlecikten oluşan nesne ve 46 tane açıklama cümleciklerinden oluşan nesne yapısı olmak üzere toplam 265 tane sözcük gruplarından oluşan nesne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 17: Sözcük Gruplarından Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
Tamlamalar	197	% 74.3396226415
Tekrar Grubu	6	% 2.2641509434
Birleşik İsim Grubu	1	% 0.3773584906
Unvan Grubu	2	% 0.7547169811
Cümlecik	13	% 4.9056603774
Açıklama Cümlecigi	46	% 17.358490566

Toplam	265	% 100
---------------	-----	-------

Grafik 15: Sözcük Gruplarından Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı

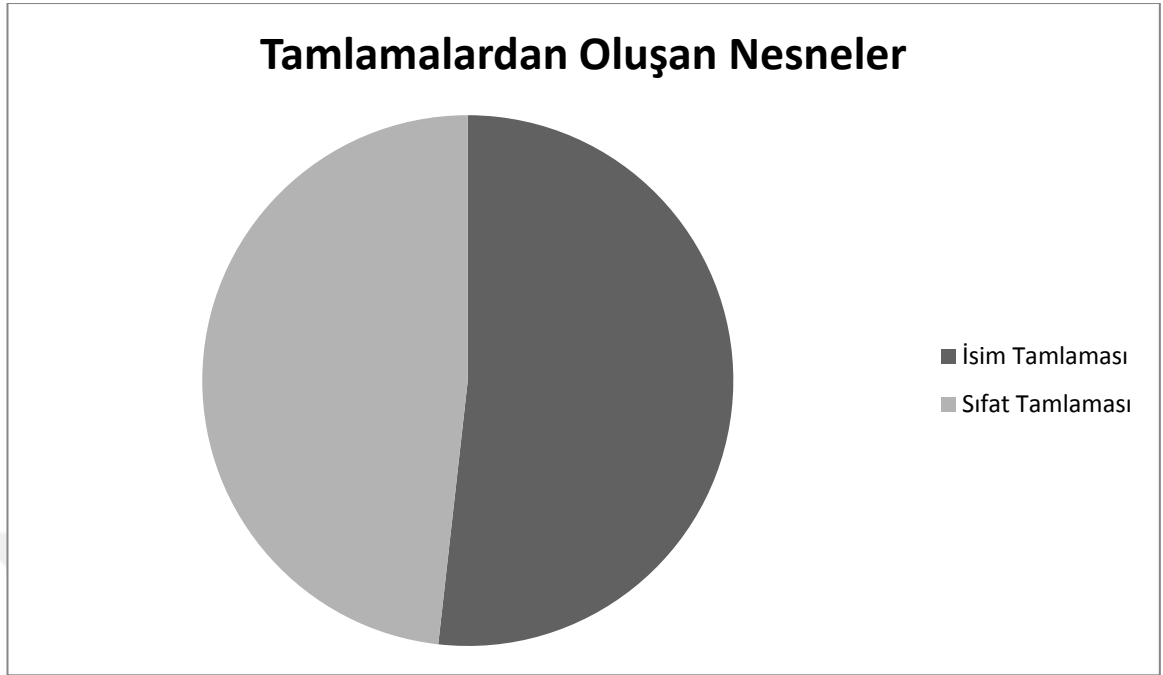

2.2.2.1. Tamlamalardan Oluşan Nesneler

Tamlamalardan oluşan nesneler, isim tamlamalarından oluşan nesneler ve sıfat tamlamalarından oluşan nesneler olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 102 tane isim tamlamalarından oluşan nesne ve 95 tane sıfat tamlamalarından oluşan nesne olmak üzere toplam 197 tane tamlama gruplarından oluşan nesne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 18: Tamlamalardan Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
İsim Tamlaması	102	% 51.7766497462
Sıfat Tamlaması	95	% 48.2233502538
Toplam	197	% 100

Grafik 16: Tamlamalardan Oluşan Nesnelere Gruplara Göre Dağılımı

1. İsim Tamlamalarından Oluşan Nesnelere

İsim tamlamalarından oluşan nesnelere; tamlayanı düşmüş tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı zamirden tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı ve tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı zamirden tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, tamlayanı düşmüş tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, tamlayanı tekrar grubundan tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı isim tamlamasından tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı düşmüş tamlananı zamirden oluşan isim tamlaması, tamlayanı tekrar grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, tamlayanı ve tamlananı tekrar grubundan oluşan isim tamlaması, tamlayanı cümlecikten tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı isim tamlamasından tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, tamlayanı düşmüş tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, tamlayanı unvan grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı isimden tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, tamlayanı unvan grubundan tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, tamlayanı isimden tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, tamlayanı ve tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, tamlayanı düşmüş tamlananı tekrar grubundan oluşan isim tamlaması,

tamlayanı unvan grubundan tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, tamlayanı ve tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması olmak üzere 23 başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 23 tane tamlayanı düşmüş tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 3 tane tamlayanı zamirden tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 16 tane tamlayanı ve tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı zamirden tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, 13 tane tamlayanı düşmüş tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, 2 tane tamlayanı tekrar grubundan tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 2 tane tamlayanı isim tamlamasından tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 2 tane tamlayanı düşmüş tamlananı zamirden oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı tekrar grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı ve tamlananı tekrar grubundan oluşan isim tamlaması, 3 tane tamlayanı cümlecikten tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı isim tamlamasından tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, 9 tane tamlayanı düşmüş tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı unvan grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, 9 tane tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı isimden tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, 6 tane tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, 3 tane tamlayanı unvan grubundan tamlananı isimden oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı isimden tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı ve tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı düşmüş tamlananı tekrar grubundan oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı unvan grubundan tamlananı cümlecikten oluşan isim tamlaması, 1 tane tamlayanı ve tamlananı sıfat tamlamasından oluşan isim tamlaması olmak üzere toplam 102 tane isim tamlamalarından oluşan nesne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 19: İsim Tamlamalarından Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	23	% 22.5490196078
Tamlayanı Zamirden, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	3	% 2.9411764706

Tamlayanı ve Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	16	% 15.6862745098
Tamlayanı Zamirden, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	1	% 0.9803921569
Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	13	% 12.7450980392
Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	2	% 1.9607843137
Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	2	% 1.9607843137
Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Zamirden Oluşan İsim Tamlaması	2	% 1.9607843137
Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	1	% 0.9803921569
Tamlayanı ve Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan İsim Tamlaması	1	% 0.9803921569
Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	3	% 2.9411764706
Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	1	% 0.9803921569
Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	9	% 8.8235294118
Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim	1	% 0.9803921569

Tamlaması		
Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	9	%8.8235294118
Tamlayanı İsimden, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	1	% 0.9803921569
Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	6	%5.8823529412
Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan İsim Tamlaması	3	% 2.9411764706
Tamlayanı İsimden, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	1	% 0.9803921569
Tamlayanı ve Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	1	% 0.9803921569
Tamlayanı Düşmüş, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan İsim Tamlaması	1	% 0.9803921569
Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı Cümlecikten Oluşan İsim Tamlaması	1	% 0.9803921569
Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan İsim Tamlaması	1	% 0.9803921569
Toplam	102	% 100

2. Sıfat Tamlamalarından Oluşan Nesnelere

Sıfat tamlamalarından oluşan nesnelere; tamlayanı sıfattan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı sıfattan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı cümlecikten tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı sıfattan

tamlananı isim tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı kısaltma grubundan tamlananı tekrar grubundan oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı tekrar grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı cümlecikten tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı zarf grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı ve tamlananı tekrar grubundan oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı edat grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı isim tamlamasından tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı ve tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı tekrar grubundan tamlananı isim tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı tekrar grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı unvan grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı sıfattan tamlananı cümlecikten oluşan sıfat tamlaması, tamlayanı bağlama grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması ve tamlayanı edat grubundan tamlananı isim tamlamasından oluşan sıfat tamlaması olmak üzere 19 başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 25 tane tamlayanı sıfattan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, 9 tane tamlayanı sıfat tamlamasından tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, 6 tane tamlayanı sıfattan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 11 tane tamlayanı cümlecikten tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, 7 tane tamlayanı sıfattan tamlananı isim tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 1 tane tamlayanı kısaltma grubundan tamlananı tekrar grubundan oluşan sıfat tamlaması, 8 tane tamlayanı tekrar grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, 4 tane tamlayanı cümlecikten tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 1 tane tamlayanı zarf grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, 3 tane tamlayanı ve tamlananı tekrar grubundan oluşan sıfat tamlaması, 2 tane tamlayanı edat grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, 2 tane tamlayanı isim tamlamasından tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 1 tane tamlayanı ve tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 5 tane tamlayanı tekrar grubundan tamlananı isim tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 4 tane tamlayanı tekrar grubundan tamlananı sıfat tamlamasından oluşan sıfat tamlaması, 2 tane tamlayanı unvan grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması, 2 tane tamlayanı sıfattan tamlananı cümlecikten oluşan sıfat tamlaması, 1 tane tamlayanı bağlama grubundan tamlananı isimden oluşan sıfat tamlaması ve 1 tane tamlayanı edat grubundan tamlananı isim tamlamasından oluşan sıfat tamlaması olmak üzere toplam 95 tane sıfat tamlamalarından oluşan nesne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 20: Sıfat Tamlamalarından Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	25	% 26.3157894737
Tamlayanı Sıfat Tamlamasından, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	9	% 9.4736842105
Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	6	% 6.3157894737
Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	11	% 11.5789473684
Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	7	% 7.3684210526
Tamlayanı Kısaltma Grubundan, Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması	1	% 1.0526315789
Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	8	% 8.4210526316
Tamlayanı Cümlecikten, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	4	% 4.2105263158
Tamlayanı Zarf Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	1	% 1.0526315789
Tamlayanı ve Tamlananı Tekrar Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması	3	% 3.1578947368
Tamlayanı Edat Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sıfat Tamlaması	2	% 2.1052631579
Tamlayanı İsim Tamlamasından, Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Sıfat Tamlaması	2	% 2.1052631579
Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat	1	% 1.0526315789

Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması		
Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması	5	% 5.2631578947
Tamlayanı Tekrar Grubundan, Tamlananı Sifat Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması	4	% 4.2105263158
Tamlayanı Unvan Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sifat Tamlaması	2	% 2.1052631579
Tamlayanı Sıfattan, Tamlananı Cümlecikten Oluşan Sifat Tamlaması	2	% 2.1052631579
Tamlayanı Bağlama Grubundan, Tamlananı İsimden Oluşan Sifat Tamlaması	1	% 1.0526315789
Tamlayanı Edat Grubundan, Tamlananı İsim Tamlamasından Oluşan Sifat Tamlaması	1	% 1.0526315789
Toplam	95	% 100

2.2.2.2. Tekrar Gruplarından Oluşan Nesnelere

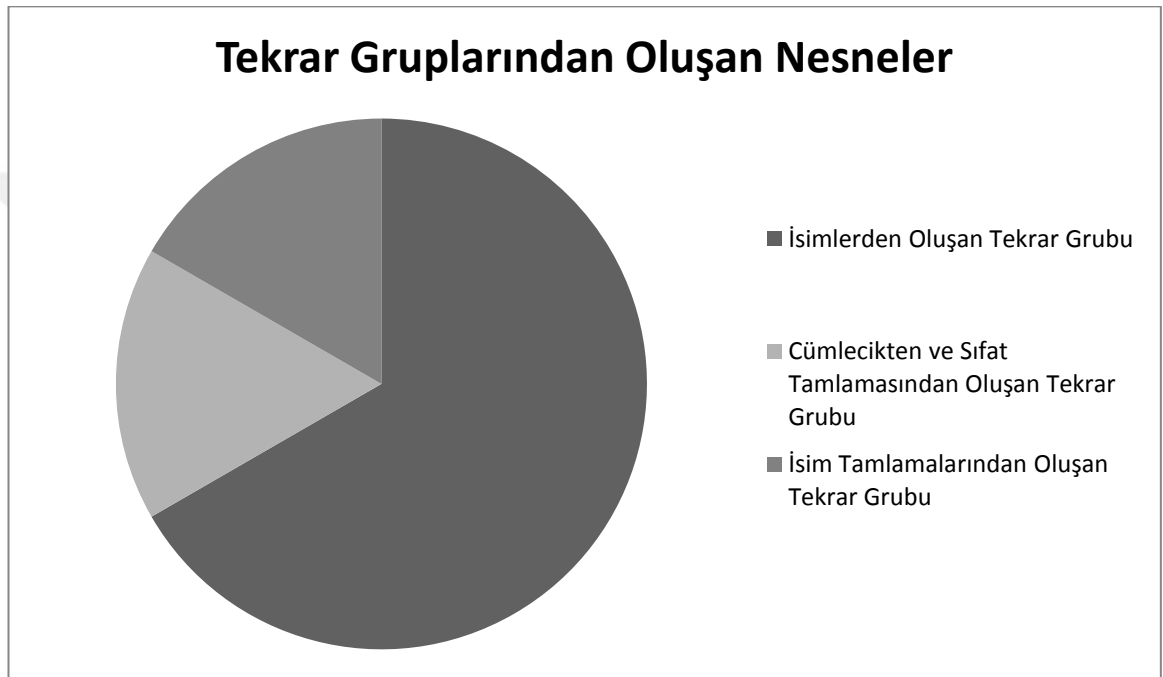
Tekrar gruplarından oluşan nesnelere; isimlerden oluşan tekrar grubu, cümlecikten ve sıfat tamlamasından oluşan tekrar grubu ile isim tamlamalarından oluşan tekrar grubu olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 4 tane isimlerden oluşan tekrar grubu, 1 tane cümlecikten ve sıfat tamlamasından oluşan tekrar grubu, 1 tane isim tamlamalarından oluşan tekrar grubu olmak üzere toplam 6 tane tekrar gruplarından oluşan nesne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 21: Tekrar Gruplarından Oluşan Nesnelere Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
İsimlerden Oluşan Tekrar Grubu	4	% 66.6666666667
Cümlecikten ve Sifat	1	% 16.6666666667

Tamlamasından Oluşan Tekrar Grubu		
İsim Tamlamalarından Oluşan Tekrar Grubu	1	% 16.6666666667
Toplam	6	% 100

Grafik 17: Tekrar Gruplarından Oluşan Nesnelerin Gruplara Göre Dağılımı

2.2.2.3. Birleşik İsim Grubundan Oluşan Nesne

Birleşik isim grubundan oluşan nesne, birleşik isim+belirtme hal eki olarak tek başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 1 tane birleşik isim grubundan oluşan nesne yapısı tespit edilmiştir.

2.2.2.4. Unvan Gruplarından Oluşan Nesneler

Unvan gruplarından oluşan nesneler, unvan grubu+belirme hal eki+kuvvetlendirme edatı olarak tek başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 2 tane unvan grubundan oluşan nesne yapısı tespit edilmiştir. Söz konusu yapıların ikisi de aynı başlık altında ele alınmıştır.

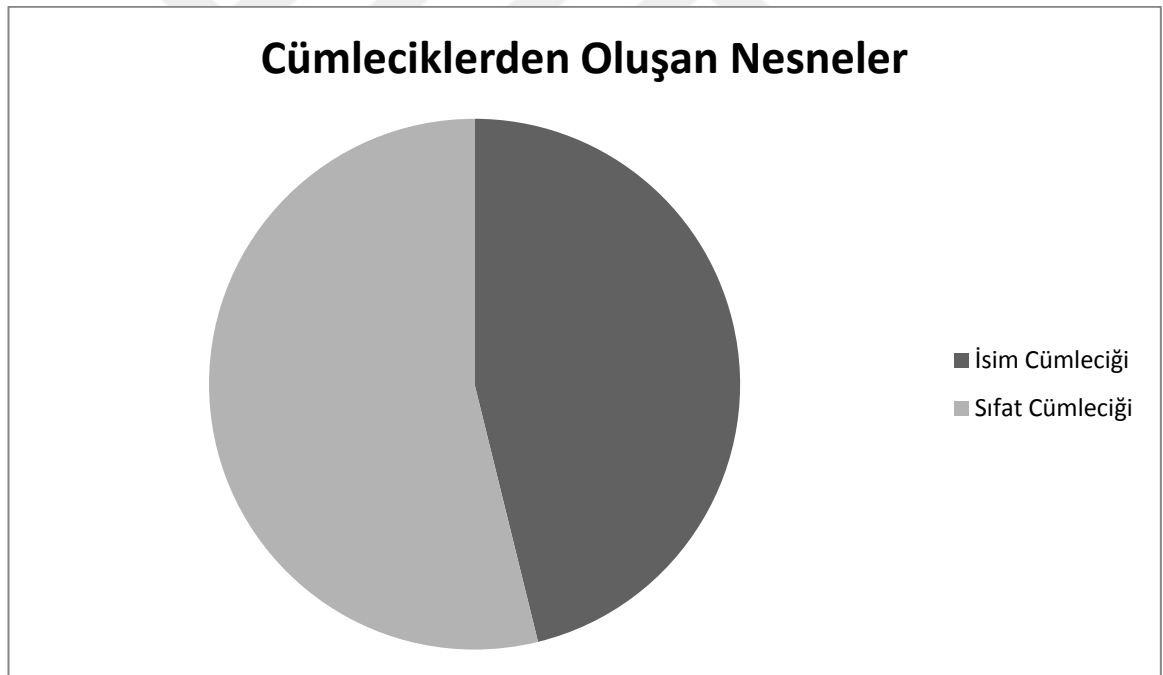
2.2.2.5. Cümleciklerden Oluşan Nesnelere

Cümleciklerden oluşan nesnelere, isim cümleciklerinden oluşan nesnelere ve sıfat cümleciklerinden oluşan nesnelere olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda 6 tane isim cümlecigi ve 7 tane sıfat cümlecigi olmak üzere toplam 13 tane cümleciklerden oluşan nesne yapısı tespit edilmiştir.

Tablo 22: Cümleciklerden Oluşan Nesnelere Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
İsim Cümlecigi	6	% 46.1538461538
Sıfat Cümlecigi	7	% 53.8461538462
Toplam	13	% 100

Grafik 18: Cümleciklerden Oluşan Nesnelere Gruplara Göre Dağılımı

2.2.2.6. Açıklama Cümleciklerinden Oluşan Nesnelere

Yapılan inceleme sonucunda 46 tane açıklama cümleciklerinden oluşan nesne yapısı tespit edilmiştir. Bu yapılar, parantezleme yapıları bakımından 32 alt başlığa ayrılmıştır. Bu başlıklar, şunlardır:

- $N.(AC.(Ö(İT(Tyn(İT(Tyn((zm.)←ihe.)→Tnn((is.)←iye.e.)←(ihe.)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.)))→Y((is.)←(efe.)Ø)))$
- $N.(AC.(Y(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))←(efe.)Ø)))$
- $N.(AC.(Ö(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))→Y((FK)←gze.)))$
- $N.(AC.(ZT(zf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))→Y((FK)←gze.)))$
- $N.(AC.(Ö(is.)→Y((FK)←gze.)))$
- $N.(AC(ZT(zf.(CC(ZT(e.gr.((is.)←(e.)))→Y(FK))←zfe.))→Y((FK)←gze.)))$
- $N.(AC.(N(ST(Tyn(sf.(e.gr.((is.)→(e.))))→Tnn(is.))←bhe.)→Y((FK)←gze.)))$
- $N.(AC.(Ö(tek.gr.((İT(Tyn(Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))+İT(Tyn(Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))))→Y((FK)←gze.)))$
- $N.(AC.(Ö(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)+(sf.)))→Tnn(is.)))→Y((FK)←gze.)))$
- $N.(AC.(Y(ST(Tyn(sf.(e.gr.((ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←(e.))))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))←(efe.)Ø)))$
- $N.(AC.(Y(e.gr.((ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←(e.))←(efe.)Ø)→Ö(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))))$
- $N.(AC.(Y(ST(Tyn(sf.(e.gr.((is.)←(e.))))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))←(efe.)Ø)→Ö(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))))$
- $N.(AC.(YT(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))←bul.he.)→Ö(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))→Y((FK)←gze.)))$
- $N.(AC.(Y(((is.)←iye.e.)←Bil.E.)←Ö(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)))→Tnn(is.))))$
- $N.(AC.(Y((is.)←Bil.E.)←Ö(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))))$
- $N.(AC.(Y(((is.)←iye.e.)←Bil.E.)←/.../))$
- $N.(AC.(/.../→Y((FK)←gze.)))$
- $N.(AC.(/.../→Ö(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(CC(Ö(zm.)→Y(FK)←sfe.))→Tnn(is.))←iye.e.)))→Y((FK)←gze.)))$
- $N.(AC.(Ö(İT(Tyn(tek.gr.((is.)+(is.)))→Tnn((is.)←iye.e.)))→Y((FK)←gze.)))$
- $N.(AC.(Ö(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))→ZT(zf.(CC(ZT(zf.)→Y(FK))←zfe.))+ZT(zf.(CC(N(ST(Tyn(sf.(CC(Y(FK))←sfe.))→Tnn(is.))←bhe.)→Y(FK))←zfe.))→YT(İT(Tyn(is.)→Tnn(is.))←bul.he.)→Y((FK)←gze.)))$

- N.(AC.(Ö(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)+(sf.)))→Tnn(is.)))→ZT(zf.(CC(Y(FK))←zfe.))+ZT(zf.(CC(N(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←bhe.)→Y(FK))←zfe.))→YT(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←yhe.)→Y((FK)←gze.)))
- N.(AC.(ZT(zf.(CC(N(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))←bhe.)→Y(FK))←zfe.))→Y((FK)←gze.)))
- N.(AC.(Ö(ST(Tyn(sf.(((is.)←bul.he.)←ait.e.))→Tnn(is.)))→Y((FK)←gze.)))
- N.(AC.(/.../→ZT(zf.(CC(N(is.)→Y(FK))←zfe.))→Y((FK)←gze.)))
- N.(AC.(Ö(is.)→YT((zm.)←bul.he.)→Y((FK)←gze.)))
- N.(AC.(Ö(is.)→ZT(zf.(CC(Y(BFK))←zfe.))→Y((FK)←gze.)))
- N(AC.(YT(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø))←yhe.)→Y(((FK)←ike.)←I.TŞ.)))
- N.(AC.(Y((is.)←(efe.)Ø)))
- N(AC.(Y((FK)←dgze.)))
- N(AC.(ZT(zf.(CC(YT(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←yhe.)→Y(FK))←zfe.))→Y((BFK)←ike.)→/.../→YT(İT(Tyn(İT(Tyn((bizning)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))←(ihe.)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))←yhe.)→Ö(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))))))
- N.(AC.(Ö(İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.)))→Y((zm.)←(efe.)Ø)))
- N.(AC.(Y((zm.)←(efe.)Ø)→Ö(İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))))))

Tablo 23: Açıklama Cümleciklerinden Oluşan Nesnelere Gruplara Göre Dağılımı

Yapı	Sayı	Oran
N.(AC.(Ö(İT(Tyn(İT(Tyn((zm.)←ihe.)→Tnn((is.)←iye.e.))←(ihe.)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))→Y((is.)←(efe.)Ø)))	2	%4.347826087
N.(AC.(Y(ST(Tyn(sf.)→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))←(efe.)Ø)))	2	%4.347826087
N.(AC.(Ö(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))→Y((FK)←gze.)))	4	%8.6956521739
N.(AC.(ZT(zf.(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))→Y((FK)←gze.)))	1	%2.1739130435
N.(AC.(Ö(is.)→Y((FK)←gze.)))	1	%2.1739130435
N.(AC.(ZT(zf.(CC(ZT(e.gr.((is.)←(e.))→Y(FK))←zfe.))→Y((FK)←gze.)))	1	%2.1739130435
N.(AC.(N(ST(Tyn(sf.(e.gr.((is.)→(e.))))→Tnn(is.))←bhe.)→Y((FK)←gze.)))	1	%2.1739130435
N.(AC.(Ö(tek.gr.((İT(Tyn(Ø)→Tnn((is.)←iye.e.)))+(İT(Tyn(Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))))→Y((FK)←gze.)))	1	%2.1739130435
N.(AC.(Ö(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)+(sf.)))→Tnn(is.))→Y((FK)	1	%2.1739130435

←gze.))		
N.(AC.(Y(ST(Tyn(sf.(e.gr.((ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←(e.)))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←(efe.)Ø)))	1	%2.1739130435
N.(AC.(Y(e.gr.((ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←(e.))←(efe.)Ø)→Ö(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.)←iye. e.)))))	1	%2.1739130435
N.(AC.(Y(ST(Tyn(sf.(e.gr.((is.)←(e.)))→Tnn(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←(efe.)Ø)→Ö(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.)←iye. e.)))))	1	%2.1739130435
N.(AC.(YT(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.)←bul.he.)→Ö(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))→Y((FK)←gze.))	2	%4.347826087
N.(AC.(Y(((is.)←iye.e.)←Bil.E.)←Ö(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.))→Tnn(is.)))))	1	%2.1739130435
N.(AC.(Y((is.)←Bil.E.)←Ö(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)))))	1	%2.1739130435
N.(AC.(Y(((is.)←iye.e.)←Bil.E.)←/.../))	1	%2.1739130435
N.(AC.(/.../→Y((FK)←gze.))	1	%2.1739130435
N.(AC.(/.../→Ö(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn(ST(Tyn(sf.(CC(Ö(zm.)→Y(FK)←sfe.))→Tnn(is.)←iye. e.))→Y((FK)←gze.))	1	%2.1739130435
N.(AC.(Ö(İT(Tyn(tek.gr.((is.)+(is.))→Tnn((is.)←iye.e.))→Y((FK)←gze.))	3	%6.5217391304
N.(AC.(Ö(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))→ZT(zf.(CC(ZT(zf.)→Y(FK)←zfe.))+ZT(zf.(CC(N(ST(Tyn(sf.(CC(Y(FK)←sfe.))→Tnn(is.)←bhe.)→Y(FK)←zfe.))→YT(İT(Tyn(is.)→Tnn(is.)←bul.he.)→Y((FK)←gze.))	1	%2.1739130435
N.(AC.(Ö(ST(Tyn(tek.gr.((sf.)+(sf.)+(sf.))→Tnn(is.))→ZT(zf.(CC(Y(FK)←zfe.))+ZT(zf.(CC(N(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.)←bhe.)→Y(FK)←zfe.))→YT(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←yhe.)→Y((FK)←gze.))	1	%2.1739130435
N.(AC.(ZT(zf.(CC(N(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.)←bhe.)→Y(FK)←zfe.))→Y((FK)←gze.))	1	%2.1739130435
N.(AC.(Ö(ST(Tyn(sf.(((is.)←bul.he.)←ait.e.))→Tnn(is.))→Y((FK)←gze.))	1	%2.1739130435
N.(AC.(/.../→ZT(zf.(CC(N(is.)→Y(FK)←zfe.))→Y((FK)←gze.))	1	%2.1739130435
N.(AC.(Ö(is.)→YT((zm.)←bul.he.)→Y((FK)←gze.))	1	%2.1739130435
N.(AC.(Ö(is.)→ZT(zf.(CC(Y(BFK)←zfe.))→Y((FK)←gze.))	1	%2.1739130435
N.(AC.(YT(İT(Tyn(is.)→Tnn((is.)←(iye.e.)Ø)←yhe.)→Y(((FK)←ike.)←I.TŞ.))	1	%2.1739130435
N.(AC.(Y((is.)←(efe.)Ø)))	5	%10.8695652174
N.(AC.(Y((FK)←dgze.))	1	%2.1739130435
N.(AC.(ZT(zf.(CC(YT(ST(Tyn(sf.)→Tnn(is.))←yhe.)→Y(FK)←z	1	%2.1739130435

fe.)→Y((BFK)←ike.)→/.../→YT(İT(Tyn(İT(Tyn((bizning)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))←(ihe.)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))←yhe.)→Ö(İT(Tyn((aning)Ø)→Tnn((is.)←iye. e.))))))		
N.(AC.(Ö(İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn((is.)←iye.e.))→Y((zm.)←(efe.)Ø)))	3	%6.5217391304
N.(AC.(Y((zm.)←(efe.)Ø)→Ö(İT(Tyn((mening)Ø)→Tnn((is.)←iye. e. e.))))))	1	%2.1739130435
Toplam	46	% 100

SONUÇ

Bu çalışmada Reşit Rahmeti Arat'ın *Eski Türk Şiiri* adlı eserinde yer alan ve Türk dilinin Eski Türkçe döneminde yazılan manzum parçalardaki özne ve nesnelere incelenmeye, özne ve nesnelere yapıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Arat, bu söz konusu eserinde yer alan şiirlerin VIII.-XIII. yüzyıllar arasında yazıldığını veya tespit edildiğini belirtir. Bu yönüyle eserde yer alan bu şiirler, eski Türk şiirinin günümüze kadar korunmuş en eski yazılı örnekleri olarak nitelendirilebilir.

Özne ve nesnelere, sözcük ve sözcük gruplarından oluşmalarına göre iki ana başlık altında incelenmiştir.

Eserde yer alan şiirler üzerinde yapılan incelemeler sonucunda 224 tane özne yapısı tespit edilmiştir. 224 özne yapısından 46 tanesinin sözcüklerden, 178 tanesinin de sözcük gruplarından oluştuğu belirlenmiştir. Sözcüklerden oluşan 46 tane özne yapısının 29 tanesi isimlerden, 17 tanesi de zamirlerden oluşmuştur. Sözcük gruplarından oluşan 178 tane özne yapısının 152 tanesi tamlamalardan, 11 tanesi cümleciklerden, 5 tanesi tekrar gruplarından, 4 tanesi birleşik isim gruplarından, 3 tanesi unvan gruplarından, 2 tanesi bağlama gruplarından ve 1 tanesinin de açıklama cümleciklerinden oluştuğu görülür. Bu sayısal verilerden hareketle sözcük gruplarından oluşan özne yapılarının çok kullanıldığı ve sözcük gruplarından oluşan özne yapılarından ise en çok tamlama yapılarının kullanıldığı yargısına ulaşılır. Sözcüklerden oluşan özne yapılarında ise en çok isimlerden oluşan özne yapısı kullanılmıştır.

Eserde yer alan şiirler üzerinde yapılan incelemeler sonucunda 326 tane nesne yapısı tespit edilmiştir. Belirlenen 326 tane nesne yapısından 265 tanesi sözcük gruplarından, 61 tanesi de sözcüklerden oluşan nesne yapılarıdır. Sözcüklerden oluşan 61 nesne yapısının 41 tanesi isimlerden, 20 tanesi de zamirlerden meydana gelmiştir. Sözcük gruplarından oluşan 265 tane nesne yapısının 197 tanesi tamlamalardan, 46 tanesi açıklama cümleciklerinden, 13 tanesi cümleciklerden, 6 tanesi tekrar gruplarından, 2 tanesi unvan gruplarından, 1 tanesi de birleşik isim grubundan oluşan nesne yapısıdır. Bu sayısal verilerden hareketle özne yapılarında olduğu gibi nesne yapılarında da sözcük gruplarından oluşan nesne yapılarının daha çok kullanıldığı sonucuna ulaşılır. Sözcük gruplarından oluşan nesne yapılarında da öznelere olduğu gibi en çok tamlamalardan oluşan nesne yapılarının kullanıldığı görülür.

Nesne yapıları, belirtme hal eki alma durumu bakımından incelediğinde ise 219 tane nesne yapısında belirtme hali ekinin kullanıldığı, 107 nesne yapısında da belirtme hali ekinin kullanılmadığı görülür. Bu durumdan hareketle Eski Türkçenin Eski Uygurca devresinde, özellikle şiirlerde belirtili nesne yapılarının daha çok kullanıldığı sonucuna ulaşılır.

Şiirlerde kullanılan özne ve nesne yapılarının toplam sayısal verileri ele alındığında 224 özne yapısının, 326 tane nesne yapısının kullanılmış olduğu görülür. Nesne yapılarının sayısının çokluğunu gizli özne yapılarının çalışmada ele alınmayışına bağlanabilir.

Şiirlerde özne yapıları incelendiğinde “İslam Muhitinde Yazılan Eserler” bölümünde bir ağıt olan 28. metindeki ilk bendin ilk dizesinde yer alan “aklar bulıt” ve ikinci bendin ilk dizesinde yer alan “karalar bulıt” yapıları dikkat çekmektedir. Çünkü bu sıfat tamlamaları Türkçenin sözdizimi yapısına aykırı bir özellik göstermektedir. Talat Tekin, *Karahanlı Dönemi Türk Şiiri* adlı makalesinde buna benzer ibarelere Uygur alfabesi ile yazılmış olan *Oğuz Kağan Destanı*’nda da rastlanıldığını belirtir. (Tekin, 2011: 112)

Şiirlerde nesne yapıları incelendiğinde “Burkan Muhitinde Yazılan Eserler” bölümünde yer alan şiirlerin bazılarında +I belirtme hali ekinin de kullanıldığı görülür. Eski Uygurcada +g, +n ve +nI eklerinin belirtme hali eki olarak kullanıldığı göz önünde bulundurulursa +I belirtme hali eklerinin kullanıldığı şiirlerin Budist çevrede tespit edilen diğer şiirlere göre daha yakın tarihte oluşturulma ya da yazıya geçirilme ihtimalini öne çıkarır. +I belirtme hali ekinin daha çok zamirlerde kullanılması da bu ekin kullanımına dair dikkat çeken bir diğer ayrıntıdır. Araştırmacılar tarafından eski Uygurcada “min, sin, ol” zamirlerinin zamirlere gelen +nı/+ni belirtme hali eki aldıklarında n ünsüzünü düşürerek “mini, sini, anı” şekline dönüştüklerini belirtmişlerdir. (Eraslan, 2012: 242-249; Gabain, 1988: 65-65) Ama +ı/+i belirtme hali ekinin isimlerde de görülmesi söz konusu şiirlerin daha geç tarihli olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Yapılan değerlendirme ve incelemeler sonucunda özne ve nesnelere oluşturan yapıların günümüzde kullanılan yapılarla bir paralellik gösterdiği görülmüştür. Yapıların büyük oranda değişmemiş olması dilimizin sağlamlığını, devamlılığını göstermesi ve kanıtlanması bakımından son derece önemlidir.

KAYNAKLAR

- Abdurrahman, Varis, “Koçu (İdikut) Uygur Devleti”, *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt: 2, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 238-248.
- Akar, Ali, (2015). *Türk Dili Tarihi*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Almas, Turgun, (2013). *Uygurlar*, Selenge Yayınları, İstanbul.
- Alptekin, Erkin, (1978). *Uygur Türkleri*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Alyılmaz, Cengiz, (1994). *Orhun Yazıtlarının Söz Dizimi*, (Basılmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Arat, Reşit R., (1988). “Uygurlarda İstıhlara Dair”, *Makaleler*, TKAE Yayınları, Ankara, s. 364-389.
- Arat, Reşit R., (1988). “Uygur Türkçesinin Türk Dili ve Tarihindeki Yeri”, *Makaleler*, TKAE Yayınları, Ankara, s. 398-403.
- Arat, Reşit R., (2007). *Eski Türk Şiiri*, TTK Yayınları, Ankara.
- Atabay, Neşe, Özel, Sevgi, Çam, Ayfer, (2003). *Türkiye Türkçesinin Sözdizimi*, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Banarlı, Nihad Sami, (1998). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Cilt: 1, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Banguoğlu, Tahsin, (1958). “Kaşgari’den Notlar: Uygurlar ve Uygurca Üzerine”, *TDAY-Belleten*, s. 87-113.
- Banguoğlu, Tahsin, (2004). *Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara.
- Barutçu, F. Sema, (1994). “Maniheist ve Budist Çevrelerde Türk Şiiri”, *TDAY Belleten*: 1991, Ankara, s. 69-87.
- Baskakov, Aleksandr N., (2011). *Çağdaş Türkçede Kelime Grupları*, (çev. Oktay Selim KARACA), İstanbul.
- Boz, Erdoğan, (2007). “Adın Nesne Durumu ve Tümcenin Nesne Ögesi Üzerine”, *Turkish Studies*, Volume 2/2, s. 102-108.
- Brose, Michael, (2002). “Moğol Hakimiyeti Altında Uygurlar”, *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt: 2, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 249-254.
- Bulak, Şahap, (2012). “Türkiye Türkçesinde Düz Tümeleş (Nesne)”, *Turkish Studies*, Volume: 7/1, s. 419-438.
- Bulak, Şahap, (2013). “Özne Türleri Üzerine”, *Turkish Studies*, Volume: 8/1, s. 1101-1127.
- Caferoğlu, Ahmet, (1968). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- Caferoğlu, Ahmet, (2010). *Türk Dili Tarihi*, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- Clauson, Gerard, (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford University Press, London.
- Çağatay, Saadet, (2008). “Uygur Yazı Dili”, *Prof. Dr. Saadet Çağatay’ın Yayınlanmış Tüm Makaleleri*, Cilt: 1, Ayaz Tahir Türkistan İdil-Ural Vakfı, İstanbul, s. 220-233.

- Çağatay, Saadet, (2008). “İslamiyetten Önce Türk Edebiyatı”, *Prof. Dr. Saadet Çağatay’ın Yayınlanmış Tüm Makaleleri*, Cilt: 1, Ayaz Tahir Türkistan İdil-Ural Vakfı, İstanbul, s. 280-301.
- Çandarlıoğlu, Gülçin, “Uygur Devletleri Tarihi ve Kültürü”, *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt: 2, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 193-214.
- Delice, İbrahim, (2007). “Yüklemın Özne ve Nesne İlişkisi”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 31, s. 141-145.
- Demir, Nurettin, Yılmaz, Emine, (2005). *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Demir, Nurettin, Yılmaz Emine, (2006). “Uygur Edebiyatı (VIII-XIV. Yüzyıl): 2. Nesir”, *Türk Edebiyatı Tarihi*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, s. 146-168.
- Dizdaroğlu, Hikmet, (1976). *Tümcebilgisi*, TDK Yayınları, Ankara.
- Doğan, İsmail, Usta, Zerrin, (2014). *Eski Uygur Türkçesi Söz Varlığı*, Altın Post Yayıncılık, Ankara.
- Eker, Süer, (2003). *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Emet, Erkin, (2002). “Uygur Türkleri”, *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt: 2, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 233-237.
- Eraslan, Kemal, (2012). *Eski Uygur Türkçesi Grameri*, TDK Yayınları, Ankara.
- Ercilasun, Ahmet B., (1985). “Bengütaş Edebiyatı”, *Büyük Türk Klasikleri Ansiklopedisi*, Cilt: 1, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul, s. 56-78.
- Ercilasun, Ahmet B., (1985). “Uygur Edebiyatı”, *Büyük Türk Klasikleri Ansiklopedisi*, Cilt: 1, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul, s. 79-88.
- Ercilasun, Ahmet B., (2008). *Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Ercilasun, Ahmet B., (2008). “La Enklitiği ve Türkçede Bir ‘Pekiştirme Enklitiği’ Teorisi”, *Dil Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 2, s. 35-56.
- Ercilasun, Ahmet B., (2009). “Divanü Lügati’t Türk ve Uygurlar”, *Turkish Studies*, Volume 4/8, s. 5-12.
- Ercilasun, Ahmet B., Akkoyunlu, Ziyat, (2015). *Divanu Lugati’t-Türk: Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin*, TDK Yayınları, Ankara.
- Erdal, Marcel, (1991). *Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to The Lexicon*, Volumes: I-II, Weisbaden: Otto Harrassowitz: Verlag.
- Ergin, Muharrem, (2005). *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- Erkul, Rasih, (2007). *Cümle ve Metin Bilgisi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Gabain, Annemarie von, (1959). “Eski Türkçe’nin Yazı Dili”, (çev. Sabit PAYLI), *TDAY-Belleten*, Ankara, s. 311-329.
- Gabain, Annemarie von, (1988). *Eski Türkçenin Grameri*, (çev. Mehmet AKALIN), TDK Yayınları, Ankara.
- Gencan, Tahir N., (1971). *Dilbilgisi*, Kanaat Yayınları, İstanbul.
- Gömeç, Saadettin, (1997). *Uygur Türkleri Tarihi ve Kültürü*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.

- Gömeç, Saadettin, (2009). *Uygur Türkleri Tarihi*, Berikan Yayınevi, Ankara.
- Grönbech, K., (2011). *Türkçenin Yapısı*, (çev. Mehmet AKALIN), TDK Yayınları, Ankara.
- Güneş, Sezai, (1997). *Türk Dili Bilgisi*, DEÜ Matbaası, İzmir.
- Hazar, Mehmet, (2015). *Eski Uygur Tarihine ve Türkçesine Giriş*, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Kamalov, Ablet, (2002)., “Uygur İmparatorluğu”, *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt: 2, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 225-232.
- Karaağaç, Günay, (2011). *Türkçenin Söz Dizimi*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Karahan, Leyla, (2015). *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Klimkeit, Hans J., (2009). “Türk Orta Asyasında Budizm”, (çev. Mehmet T. BERBERCAN), *Selçuklu Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya, s. 93-108.
- Koç, Nurettin, (1996) “Özneyle İlgili Sorunlar”, *TDAY-Belleten*, Cilt: 1996-I, Sayı: 529, Ankara, s. 7-15.
- Korkmaz, Zeynep, (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara.
- Melikov, Tofik Davudoğlu, (1994). “Eski Türk Şiir Geleneği ve Hece Vezninin Oluşumu”, *TDAY-Belleten*: 1991, Ankara, s. 149-153.
- Nalbant Özkan, Bilge, (1999). *Kutadgu Bilig’deki Özne ve Nesnelere Yapısal İncelemesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Nalbant, M. Vefa, (2015). “Karahanlı Türkçesinde Farklı Bir Cümle Türü: ‘Kim(se)siz Ol’lu Cümleler””, *Türkbilig*, Sayı: 29, s. 45-57.
- Nalbant, M. Vefa, (2016). “Dede Korkut Bir Alp Eren Midir? Korkut Adı Üzerine Yeni Bir Etimoloji Denemesi””, *Dil Araştırmaları*, 2016/18, s. 125-133.
- Ölmez, Mehmet, (1997). “Eski Türkçe Budist Çeviri Edebiyatına Kısa Bir Bakış”, *Çağdaş Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış: Nevin Önberk Armağanı*, Simurg Yayınları, Ankara, s.225-256.
- Ölmez, Mehmet, (1998). “Şingko Şeli Tutung ve Eski Uygurcanın Sözvarlığına Katkıları””, *Doğan Aksan Armağanı*, Ankara, s. 107-110.
- Ölmez, Mehmet, (2001). “Eski Türk Şiirine Kısa Bir Bakış””, *Hece Dergisi*, Türk Şiiri Özel Sayısı, Ankara, s. 7-14.
- Ölmez, Mehmet, (2004). “Burkancı (Budist) ve Manici (Maniheizt) Türk Edebi Çevreleri: Nesir””, *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Cilt: IV, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, s. 129-135.
- Özönder Barutçu, Sema, (2002). “Eski Türklerde Dil ve Edebiyat””, *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt: 3, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 481-501.
- Serebrennikov, B. A., Gadjeva, N. Z., (2011). *Türk Yazı Dillerinin Karşılaştırmalı Tarihi Grameri*, (çev. Tefik HACIYEV-Mustafa ÖNER), TDK Yayınları, Ankara.

- Sertkaya, Osman F., (1988). “Eski Türk Şiirinin Kaynaklarına Toplu Bir Bakış-II”, *Türk Dili*, Cilt: LVI, Sayı: 440, Ankara, s. 99-109.
- Sertkaya, Osman F., (1988). “Eski Türk Şiirinin Kaynaklarına Toplu Bir Bakış-III”, *Türk Dili*, Cilt: LVI, Sayı: 441, Ankara, s. 149-160.
- Sertkaya, Osman F., (1988). “Eski Türk Şiirinin Kaynaklarına Toplu Bir Bakış-IV”, *Türk Dili*, Cilt: LVI, Sayı: 443, Ankara, s. 262-271.
- Sertkaya, Osman F., (2011). “Eski Türk Şiirinin Kaynaklarına Toplu Bir Bakış”, *Türk Dili*, Cilt: LI, Sayı: 409, Ankara, s. 43-80.
- Shimin, Geng, (2002). “Budist Uygur Edebiyatı”, (çev.: Banu BEKTAŞ-Meral DELİKARA), *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt: 3, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 786-800.
- Sinanoğlu, Samim, (1957). “Dilbilgisi Meseleleri: Basit Cümlede Nesne ve Tümleç”, *TDAY-Belleten*, Cilt: VI, Sayı: 67, Ankara, s. 368-371.
- Şanlı, Cevdet, (2002). “Eski Uygur Dönemi Türk Dili ve Edebiyatı”, *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt: 3, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 671-677.
- Şen, Serkan, (2016). *Eski Uygur Türkçesi Dersleri*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Tarıktaroğlu, Abdurrahman, (1996). “Türkçede Özne Sorunu”, *TDAY-Belleten*, Cilt: 1996-II, Sayı: 536, Ankara, s. 192-194.
- Taşağıl, Ahmet, (2002), “Uygurlar”, *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt: 2, Yeni Türkiye Yayınları Ankara, s. 215-224.
- Tekin, Şinasi, (1963). “Mani Dininin Uygurlar Tarafından Devlet Dini Olarak Kabul Edilişinin 1200. Yıldönümü Dolayısı ile Birkaç Not”, *TDAY-Belleten*: 1962, s. 1-11.
- Tekin, Talat, (1989). *XI. Yüzyıl Türk Şiiri*, TDK Yayınları, Ankara.
- Tekin, Talat, (2011). “İslam Öncesi Türk Şiiri”, *Türk Dili*, Cilt: LI, Sayı: 409, Ankara, s. 3-42.
- Tekin, Talat, (2011). “Karahanlı Dönemi Türk Şiiri”, *Türk Dili*, Cilt: LI, Sayı: 409, Ankara, s. 81-157.
- Tekin, Talat, (2013). “İpek Yolu’ndan Bin Yıllık Mektuplar”, *Makaleler II: Tarihi Türk Yazı Dilleri*, TDK Yayınları, Ankara, s. 277-285.
- Tezcan, Semih, (2001). “En Eski Türk Dili ve Yazını”, *Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe*, TTK Yayınları, Ankara, s. 271-323.
- Tokyürek, Hacer, (2011). *Eski Uygur Türkçesinde Budizm ve Manihaizm Terimleri*, (Basılmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Tokyürek, Hacer, (2012). “Eski Uygurca Metinlere Göre Budizmin Manihaizme Etkisi”, *Turkish Studies*, Volume 7/4, Ankara, s. 2889-2906.
- Torun, Yeter, (2006). “Türkçede Unvan Grupları ve Diziliş Özellikleri Üzerine”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 1, Adana, s. 361-368.
- Üstünova, Kerime, (2000). “Türkçede Asıl Unsurlar: Özne ve Yüklem”, *Türk Dili*, Cilt: 2010/I, Sayı: 582, Ankara, s. 489-497.

- Üstünova, Kerime, (2014). *Türkiye Türkçesinde Yapı Kavramı ve Söz Dizimi İncelemeleri*, Sentez Yayıncılık, Bursa.
- Yakup, Abdurishid, (2006). “Uygur Edebiyatı (VIII-XIV. Yüzyıl): I. Nazım”, (çev.: Emine YILMAZ), *Türk Edebiyatı Tarihi*, Cilt: 1, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, s.122-145.
- Yüksel, Nuh, (2010). “Türkçede Nesneyi Belirleme Sorunu”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Volume: 3/10, s. 225-230.
- Zieme, Peter, (1969). “Türkçe Bir Mani Şiiri”, *TDAY-Belleten:1968*, Ankara, s. 45-51.
- Zieme, Peter, (1986). “Uygur Yazısıyla Yazılmış Uygur Yazıtlarına Dair Bazı Düşünceler”, *TDAY-Belleten: 1982-1983*, Ankara, s. 229-237.
- Zieme, Peter, (1991). *Die Stabreimtexte Der Uiguren von Turfan und Dunhuang*, Akademiai Kiado Publication, Budapest.
- Zülfikar Hamza, (1995). “Özne Türleri ve Bunların Adlandırılması”, *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı*, TDK Yayınları, Ankara, s. 43-48.

ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında Antalya'nın Kaş ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Antalya'nın Kaş ilçesinde, ortaöğrenimini Burdur'da tamamladı. 2012'de Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. 2012'de Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2014 yılında Kütahya'nın Şaphane ilçesinde öğretmenliğe başladı ve halen bu ilçede öğretmenlik yapmaktadır.

